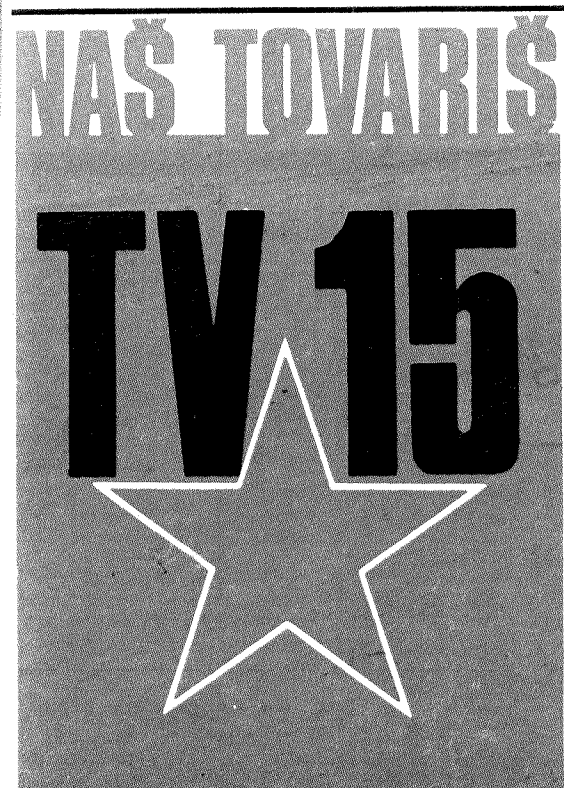

Iskrene čestitke ob dnevu naše armade

Ob praznikih, kakršen je tudi 22. december – dan JLA, se ponavadi zazremo nazaj, pretehtamo uspehe, ki smo jih dosegli v enoletnem obdobju, podeljujemo priznanja zaslužnim. Vse premalokrat pa ob takih priložnostih pretehtamo tudi neuspehe in vse tiste slabosti, ki so nam oteževale delo.

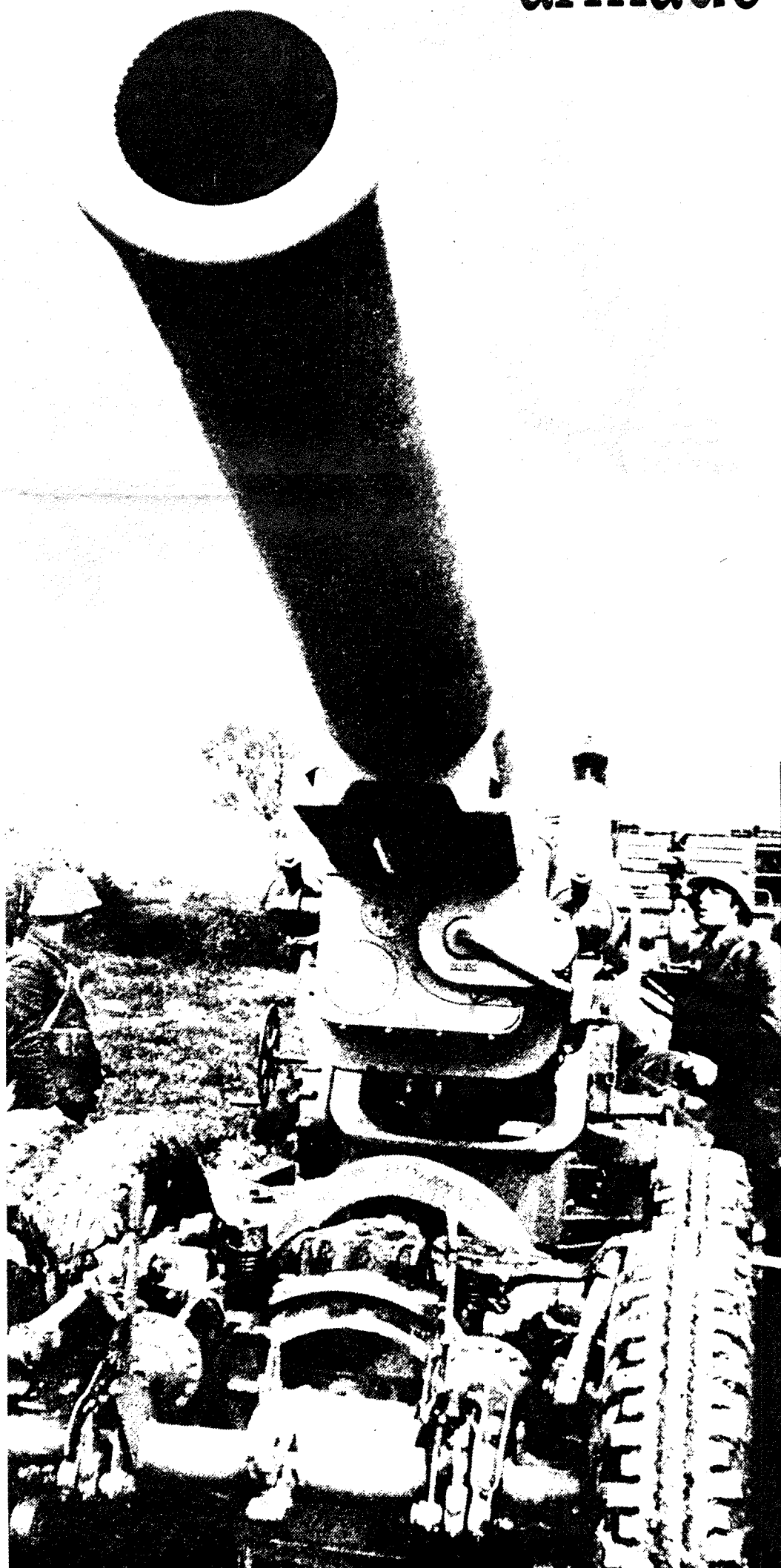
Opozorili bi radi na problem, na katerega pa se nikakor ne bi smeli spomniti le ob prazniku. Ta problem predstavlja kadrovanje v vojaške poklice. Odstotek slovenskega starešinskega kadra v JLA iz leta v leto pada, pa ne samo to. Z vse večjim podružbljanjem obrambne vzgoje se je pojavil tudi problem kadrov, ki bi bili nosilci tovrstnega izobraževanja in vzgoje.

Za vojaške poklice se odloča vse manj slovenskih fantov. Zakaj je temu tako, si moramo biti na jasnem prav kmalu, kajti če bo število slovenskih aktivnih starešin padalo, kot je doslej, potem čez nekaj let kadra iz Slovenije v JLA skoraj ne bo več. Starostna struktura sedanjih slovenskih aktivnih starešin nam ne more vlivati optimizma; dobršen del jih bo namreč prav kmalu odšlo v pokoj. Novih, ki bi jih zamenjali, ni, kje še, da bi se število vsako leto toliko povečalo, da bi njihovo število naraščalo. Dogovorili smo se, kdo je odgovoren za kadrovanje, iz rezultatov pa lahko sklepamo, da se te odgovornosti nekdo otepa ali pa ji pripisuje bistveno manjši pomen, kot ga v resnici ima.

Kadrovanju, ki bolj ali manj počiva na ramenih maloštevilnih referentov po občinah, bomo morali v prihodnje posvetiti dosti večjo pozornost. Samo lastna iznajdljivost in prizadevanja referentov nikakor niso dovolj, da bi problem rešili. Že samo celoviteje usmerjena akcija, ki bi jo izvedli z enotnim in usmerjenim delovanjem referentov – nekaterim med njimi ne manjka dobrih izkušenj in ne dobrih rezultatov – bi bila za začetek dovolj. Delovati pa je potrebno med ljudmi, v bazi, kamor nikakršen družbeni in samoupravni sporazum ne seže. Ljudje morajo vedeti, kaj danes starešina dela, kakšna je njegova današnja vloga v družbi, kakšne pravice in dolžnosti ima. Minili so časi, ko je bil vojaški poklic sinonim za strogo spartansko življenje. To pa moramo ljudem dokazati, naj si bo to z dobrim filmom, ki prikazuje življenje starešine, s kakovostnim predavanjem ali pa s katero od drugih, prav tako dobrih že preizkušenih metod. Vojaški poklic zahteva celega človeka, ki je pripravljen marsikaj žrtvovati, nudi pa prav tako lahko kaj več – in prav za ta nekaj več ve premalo ljudi, ker jim o tem preprosto ničesar ne povemo.

Ne delajmo si utvar, da se bodo fantje javljali sami; tudi za mnoge druge prepotrebne poklice se ne. Le načrtno in usmerjeno delo vseh odgovornih za kadrovanje bi zagotovo rodilo sadove.

Boris Knific

Št. 50 20. decembra 1979 Leto XVII

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice – v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za posredovanje in razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978

Glavni urednik:
DRAGO VRESNIK

Odgovorni urednik:
SILVO TERŠEK

Novinarji:
Živa Drole, Milenko Strašek, Milena Štrajnar, Tone Urbas, Bojana Zokalj-Jesih

Lektor-redaktor:
Katja Hvala

Tehnični urednik:
Sine Kovič ml.

Tajnica uredništva:
Mara Okorn

Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 180 din, za inozemstvo 190 din, posamezna številka v prosti prodaji 4 din

Uprava in naročninski oddelek:
Miklošičeva 28/I, p. p. 598, 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Tekoči račun:
Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772

TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28/I, p. p. 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35

France Popit za »okroglo mizo« obrambnega tiska

str. 3

Kultura ni okrask SLO...

str. 7

Bohinjska vstaja se je končala v Nomenju

str. 8

Simfonija preteklosti in sedanjosti

str. 10

Obrambna vzgoja na gimnaziji Ivana Cankarja

str. 19

Dane Petkovski:

Čvrsto obzidje proti pritiskom in agresiji

Generalpolkovnik Dane Petkovski, predsednik organizacijskega odbora predsedstva zveze konference SZDL za splošni ljudski odbor in družbeno samozaščito, na jugoslovanskem posvetovanju v Skopju:

Končni cilj obrambnega in zaščitnega organiziranja je, da se vsaka nevarnost, tudi najmanjša, ki vpliva na varnost dežele, onemogoči; če bi do nje vseeno prišlo, da so moči socialistične samoupravne družbe organizirane, usposobljene in pripravljene, da jo hitro in učinkovito obvladajo. Prav v tej zahtevi so osnovni politični, družbeni in ekonomski razlogi in okviri za daljše razvijanje in izpopolnjevanje splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite kot funkcije socialistične samoupravne družbe.

Zaradi tega morata biti izgradnja in razvoj obrambnega in samozaščitnega mehanizma v svoji vsebini, ciljih in obliki vseobsežna in vtakana v vsa področja političnega, ekonomskega in kulturnega življenja naše socialistične družbe.

Branko Mikulić:

Demokracije ni brez kolektivnega dela

Branko Mikulić, član predsedstva centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije, v pogovoru za Oslobođenje, RTV Sarajevo in druga uredništva, o temi »kolektivno delo v praksi KPJ – ZKJ«:

Vztrajanje tovariša Tita, da negujemo in naprej razvijamo kolektivno delo, kolektivno in posamično odgovornost, je v bistvu – v soglasju s sedanji pogoji za razvoj socialističnega samoupravljanja in zahtevami za uspešen in stabilen razvoj naše družbe v prihodnosti – vztrajanje, da sedaj in v prihodnje, uresničujemo revolucionarno-demokratsko smer in prakso naše partije oziroma ZKJ, ki je še posebno prišla do izraza od leta 1937.

Znano je, da so v predvojnem, medvojnem in povojnem obdobju, posebno v pomembnih usodnih časih in trenutkih, njeni voditelji, delujoč kolektivno, našli najboljše rešitve, in da so njihova demokratična odprtost, povezanost in naslonjenost ne samo za članstvo partije, marveč tudi na široke delavske množice, omogočala sprejemanje odločitev, ki so stalno odpirale nove perspektive v razvoju naše revolucije.

Zvone Dragan:

Živeti odgovorneje

Zvone Dragan, podpredsednik zveznega izvršnega sveta, v pogovoru za Nin:

Zaobrnitev k stabilizaciji mora imeti svojo ceno. Ne mislim samo na večjo politično odgovornost za naloge, ki so izjemno zapletene, marveč tudi na ceno, ki jo moramo plačati v materialnem smislu. To ne pomeni, da bomo živeli s statično zamrznjenimi cenami in plačili, to je praktično nemogoče, živeti pa bomo morali odgovorneje. Ko rečem odgovorneje, mislim, da se bomo morali odreči vseh ambicij, ki niso pokrite s povečanjem dohodka in produktivnosti. Preveč smo se v tem letu in v preteklih letih obnašali lagodno, dinar nam je bil lahek in porabljali smo ga, predno smo ga zaslužili. Ob vsem tem smo se pretirano zadolževali.

V maju 1980 bomo proslavljali že 35-letnico osvoboditve. To so bila leta težkih preizkušenj, zunanjih in notranjih, pa tudi ustvarjalna in mirna leta, da smo v njih lahko povsem spreminili podobo domovine, njeno socialno strukturo, zavest in samozavest njenih narodov in množic. Zaokrožili smo celovit sistem socialističnega samoupravljanja, razširili našo vlogo v neuvrščnem svetovnem gibanju in postali nosilec za nove, enakopravne ekonomske odnose med narodi. Uredili smo sporne probleme meja z vsemi sedmimi sosedi in z odprtostjo razrešujemo tudi občutljive narodnostne zaplete.

V tem razdobju smo postavljali na poti gospodarskega in kulturnega napredka dežele nove in nove pomembne mejnike, sedem povojnih kongresov delavske avantgarde, novo ustavo z zakonom o združenem delu in delegatskim sistemom. Delavci so postali velika tudi intelektualna sila, znanstveniki in kulturniki pa so se začeli preko svobodne menjave dela povezovati z združenim delom, kmetje so pričeli osvajati novo tehnologijo in združevati delo in sredstva na zemlji. Ob raznih ujmah smo izpričali neprimerljivo solidarnost, združevali smo sredstva za hitrejši razvoj manj razvitih. Hkrati smo podružbili politiko, zunanjo, notranjo, obrambno in drugo.

Stremimo za tem, da bi sedemdeseta leta tega burnega stoletja, v katerem se prebija socializem skozi vse pore starega sveta, končali z očno, da je bilo to desetletje najbolj mirno, obenem pa družbenopolitično, gospodarsko in kulturno uspešno razdobje v vsej naši povojni zgodovini, da je v njej Jugoslavija predstavljala pravo oazo miru, varnosti in sreče za naše ljudi in naše narode, čeprav so krog in krog nas divjali socialni, narodnostni, verski nemiri, terorizem in blokavska ideološka vojna.

Z zaupanjem lahko gledamo v bodočnost, vendar moramo biti pripravljeni tudi na težje preizkušnje in viharje. Čež naše odprte meje bodo pljuskali najrazličnejši vplivi, ne samo v duhu hel-

Jugoslavija – oaza miru in varnosti v sedemdesetih letih

sinške listine, ampak tudi v interesu blokavske dominacije, hegemonističnih teženj, v interesu teorij o omejeni

suverenosti in upravičenosti vojaškega vmešavanja. Pričakujemo lahko nov val svetovne gospodarske krize s

ŠESTDESET LET UNIVERZE V LJUBLJANI – Dne 11. decembra so v okviru praznovanja šestdesetletnice Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani ob 13. uri pred univerzitetnim poslopjem na Trgu osvoboditve odkrili kip Edvarda Kardelja, delo kiparja Zdenka Kalina. »Kardeljevo obeležje je simboličen izraz pripravljenosti študentov in delavcev visokošolskih organizacij, da poglobljeno proučujejo njegova dela in pomagajo uresničevati njegove zamisli,« je ob tej priložnosti dejal predsednik Skupščine mesta Ljubljane Marjan Rožič.

pojavi recesije, inflacije in podražitev, pa tudi nove, še večje carinske in druge omejitve za naše blago in izvoz. Vse težje bomo trošili več kot smo ustvarili in vse bolj bomo morali paziti na vrednost svojega in združenega dinarja. V taki situaciji, mednarodni in notranji, bi bilo najbolj nevarno lažno samozadovoljstvo in nekritičen pogled na lastne izvore slabosti. Naj ponovim: tudi vnaprej hočemo in bomo živeli dobro, ne moremo pa živeti bolje, kot delamo.

Na koncu bi hotel svoje politično poročilo strniti v nekakšno osrednjo misel za naše politično delo jutri in v naslednjem mandatu. Če bi se vprašali, kako naj delamo, bi si odgovorili, da v smeri razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja, kakor je zapisan v ustroju Edvarda Kardelja in programu 11. kongresa ZKJ. Če bi se vprašali, s kom naj uspešno delamo, bi odgovorili – z močjo ljudskih množic, z zaupanjem vanje. Če bomo budno na straži političnega sistema socialistične demokracije, če se bomo v SZDL naslonili na resnične sile združenega dela, na delavce, kmete, znanstvene in kulturne ustvarjalce, na vse, ki žive od lastnega dela, če bomo zastavili naše revolucije in odgovornost za še hitrejši gospodarski in kulturni napredek našega naroda in vse jugoslovanske skupnosti še širše in odločnejše predajali v roke novih rodov, če bomo hkrati pomlajevali naše politične in delegatske vrste – in na koncu, če bomo ustvarjalo uresničevali Titovo pobudo, če bomo še bolj postali široka, odprta, množična, demokratična fronta naprednih ljudi z vodilno idejno politično in usmerjevalno vlogo zveze komunistov, potem ne more biti preizkušnje na naši poti, ki je ne bi uspeli premagati, potem lahko z zaupanjem in z upanjem gledamo v mirno in srečno prihodnost.

(MITJA RIBIČIČ, predsednik republiške konference SZDL, na prvi konstitutivni seji republiške konference SZDL Slovenije; 17. decembra 1979)

V boju za vrednote

Nič izjemnega, kar smo že zapisali v resolucijah in drugih listinah, ne moremo povedati, če ponovimo znano dejstvo: preveč uvažamo in premalo izvažamo, veliko se zadolžujemo pa posojil ne uporabimo najbolj smotrno. Energetska in ekološka kriza sta udarili tudi po nas, še zlasti nam jemljejo devizne dohodke stalne podražitve nafte. Današnji gospodarsko neurejeni svet nas torej globoko prizadeva z vsemi zlemi posledicami. Toda zanimajo nas predvsem razmere v lastni hiši, pa dodajmo še tisto zelo znano resnico, da smo v njej pogosto slabi, nepreudarni in premalo varčni gospodarji. Želeli bi več, kot zmoremo. Čeprav se radi dogovorimo za najnujnejše, potem še raje širimo fronto naložb, tudi na vse tisto, brez česar bi lahko še dolgo mirno živeli.

Povrhu nas ovira vse, kar ima skupni imenovalec: nesamoupravno. To je dirka za cenami, namesto za storilnostjo. To so zasebna in skupinska izsiljevanja, lokalizmi, zasebne in klikarske vladavine nad dohodkom. Pa še nedisciplinarnost – in tako naprej. Nesamoupravno je mogoče brez veliko teorije in filozofije odkriti povsod tam, kjer ne verjamejo in ne zaupajo (in se zato upirajo) preprosti resnici, da bi tisti, ki zna delati, znal tudi gospodariti. In res tudi zaradi tega še ne gospodariti.

K tem znanim ugotovitvam zapišimo nekaj krat-

kega. Samo tri misli. Prišle so do veljave tudi v razpravi na zadnji seji republiškega odbora naše organizacije. Prva je tale: Nikoli nam pravzaprav ni šlo gladko, doživljali smo že težje gospodarske čase. Vendar je tukaj tudi že druga: Toda tedaj, ko nismo imeli skorajda nič in smo živeli sredi odpovedi, obkrožitev in pritiskov, je bil za naše stiske bolj kriv svet okrog nas. Zdaj pa se moramo pred zrcalo slabosti postaviti tudi sami.

In tretja: prav gotovo so naše sedanje težave posledica burnega in hitrega razvoja. Na tem višjem križišču pa je čas, da zaustavimo zamešane korake, zlasti tiste, ki prehitevajo. Čas je, da se ob vsem zapisanem in zapriseženem preudarno zazremo v ta naš razvoj. Zato, da ne bi zdrknili nazaj po poti, ki smo jo uspešno prehodili. Najbolj primeren in zrel je čas za napenjanje glav in razbistritev zavesti. Prav bi bilo, če pas zategnejo vsi, ki so preveč razsipali. Zategnjen pas je primeren za nedisciplino, lenobo, izsiljevanje – in še za kaj podobnega. Večina pa je za utrditev zavesti in enotne volje, da je končno potrebno samoupravljalno gospodariti, ne le izrekat velikih gesel. Borci bi prispevali malo, če bi varčevali le pri proslavah. Pomagati morajo povsod, kjer gre za poštenost, skromnost, sposobnost in odgovornost. V boju za vrednote revolucije in samoupravljanja.

Drago Vresnik

Franc Popit za »okroglo mizo« obrambnega tiska

Naši dosežki na obrambnem in samozaščitnem področju so zelo pomembni

Predsednik centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije France Popit se je v uredništvu Naše obrambe v začetku decembra sestal z uredniki obrambnega tiska v SR Sloveniji in odgovoril na več vprašanj, ki se nanašajo na krepitev in podružbljanje splošne ljudske obrambe, mesto in vlogo rezervnih starešin v delu na tem področju, mesto žensk v splošni ljudski obrambi, obrambno usposabljanje in še nekatere druge aktivnosti na tem področju.

Potem ko je Slavko Korbar, glavni urednik Naše obrambe, seznanil predsednika CK ZKS tovariša Popita s prizadevanji in aktivnostjo obrambnega tiska na področju podružbljanja splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite, je tovariš Popit dejal:

»Tisk, ki se ukvarja z obrambno in samozaščitno problematiko, je izrednega družbenega pomena. Ta tisk lahko zelo veliko prispeva k obrambni vzgoji delovnih ljudi in občanov s tem, da spremlja dosežke na področju razvoja vojaške znanosti in oboroževalne tehnike. Seveda ni dovolj, da novosti le spremlja, temveč mora tudi nakazovati možnosti in načine upiranja novim oblikam agresije in novim vrstam orožja. V tem pogledu niso izkoriščene vse možnosti, ki jih tisk ima.

Ce govorimo o nalogah obrambnega tiska danes, moramo poudariti potrebo, da gre s svojo zasnovo v širino. Poudarim naj, da je v tem današnja usmeritev slovenskega obrambnega tiska dobra. V širino pa ta tisk s pisano besedo o splošni ljudski obrambi in samozaščiti mora iti zato, ker obramba in samozaščita nista samo stvar komunistov in rezervnih vojaških starešin, temveč življenjsko pomembna zadeva vseh delovnih ljudi in občanov.

Od zavesti do samoiniciative

Delovnim ljudem dajejo Ustava in drugi temeljni akti družbe pravico, da aktivno sodelujejo v obrambi in samozaščiti. Temu mora obrambni tisk, poleg drugih priprav na tem področju, prispevati z usposabljanjem delovnih ljudi in občanov. Posebej naj poudarim pomen idejnega usposabljanja. Naši delovni ljudje in občani morajo biti vedno do podrobnosti seznanjeni s tem, zakaj se bori, kakšni so cilji našega boja oziroma kakšni so cilji naše družbenopolitične dejavnosti, s katero si prizadevamo ohraniti in razvijati naš samoupravni socialistični sistem, našo državno in nacionalno neodvisnost in samostojnost. To je zelo široko področje aktivnosti in mislim, da morajo obrambni tisk – kot tudi ves ostali tisk narediti še več kot do sedaj.

Mislim, da je treba ljudem odkrito govoriti o tem, kakšne metode danes uporabljajo napadalci v specialni vojni in kako in v kakšnih oblikah pripravljajo oborožene napade. Naš delovni človek in občan morata biti o vsem tem nenehno dobro obveščena. To bo vplivalo na njihovo zavest, osveščenost in samoiniciativnost. Prav te vrline pa so bile, kot je znano, izredno pomembne v naši narodnoosvobodilni vojni. Naša obramba in samozaščita mora temeljiti na zaupanju v množice, v njihove sile, sposobnost in ustvarjalnost. Obrambni tisk mora omogočiti delovnim ljudem in občanom, da spoznavajo nakane domačega in zunanega sovražnika in metode, kar bo v njih krepilo zavest in stalno pripravljenost za ohranjanje dosežkov revolucije.

Ko govorimo o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti, izhajamo iz položaja, ki ga ima v družbi naš delovni človek in občan. Je nosilec celotnega družbenopolitičnega in družbenoekonomskega sistema in ima po Ustavi pravico, da ta sistem organizira in usposobi tako, da se bo lahko uspešno upiral vsem oblikam agresije in spodkopavanja socialističnega samoupravnega sistema. Zato tako poudarjam pomen obveščanja, osveščanja za moralnopolitično trdnost naše družbe.

Zveza komunistov ima kot politična organizacija na tem življenjsko pomembnem po-

dročju veliko zgodovinsko in ustvarjalno vlogo in odgovornost. Zveza komunistov je delavski razred in ves narod popeljala v narodnoosvobodilni boj. V povojnem obdobju je bila nosilec boja, s katerim si je socialistična samoupravna družba ohranila svojo samostojnost in neodvisnost pred vsemi pritiski, in ta vloga ji, po naši Ustavi, pripada tudi danes in v prihodnje.

Ko govorimo o komitejih za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito, zveza komunistov v njih zagotavlja operativnopolitično vodenje, usmerjanje in uresničevanje enotnih ciljev in nalog splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite. Mislim, da je to izredno pomembna in odgovorna naloga zveze komunistov. Ne bi bilo prav, če bi te komiteje razumeli kot partijske komiteje, saj so v njih tudi nekomunisti. Zveza ko-

lovne ljudi ter občane za obrambo in samozaščito. Mislim, da je prav, ko si ta organizacija prizadeva, da ne bi bila stanovska, temveč da bi v svojih vrstah združevala vse tiste ljudi – ne glede na to, ali imajo čin ali ne, ali so končali kako vojaško šolo ali ne in ne glede na spol – ki opravljajo v družbi pomembne funkcije na področju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite. V vrstah te organizacije bi, prepričan sem, morali biti vsi, ki organizirajo in pripravljajo splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito in ki jo tudi vodijo.

Nekaj podobnega bi lahko dejali tudi za naziv »rezervni« starešine. V zasnovi splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite ne poznamo nerazporejenega prebivalstva in ne rezervnih starešin. Tudi v miru ne moremo govoriti o nerazporejenem prebivalstvu, ker

Pogovora s tovarišem Popitom so se udeležili Janez Japelj, predsednik republiške konference ZRVS Slovenije, polkovnik Ivo Tominc, republiški podsekretar za ljudsko obrambo in član sveta revije Naša Obramba, Danijel Lepin, predsednik sveta revije Naša obramba, Stanko Petelin, predsednik informativnopropropagandne komisije RK ZRVS Slovenije, Slavko Korbar, glavni urednik Naše obrambe, Miroslav Ulčar, odgovorni urednik Naše obrambe, Drago Vresnik, glavni urednik TV-15, major Leo Korelc, odgovorni urednik Naše vojske, Polde Štukelj, urednik slovenske izdaje Obrambe in zaščite, in Božidar Premrl, odgovorni urednik Varnosti.

munistov kot avantgarda delavskega razreda samo aktivno pomaga delavskemu razredu in delovnim ljudem, da se organizirajo in usposobijo za uspešno obrambo in samozaščito.

Komiteji za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito, ki jih na podlagi zakonskih določil organiziramo v tozdih, delovni organizaciji, v krajevni skupnosti, občini in republiki, so odgovorni za varnost in obrambo v normalnih, vsakdanjih razmerah, v času izrednih razmer in v času vojne.

Razlika med komiteji in sedanjimi odbori za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito je v tem, da dosednji odbori niso imeli tako širokih pooblastil, ki se nanašajo na ljudsko obrambo in družbeno samozaščito in tako velike odgovornosti za obrambo in samozaščito družbe kot celote in vsakega njenega dela. Komite za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito povezuje in vodi vse dejavnike, ki sodelujejo v splošnem ljudskem odporu in družbeni samozaščiti.

Koordinacijski odbori pri SZDL imajo, kot kaže njihov naziv, povsem drugo nalogo. Socialistična zveza kot organizirana fronta socialističnih sil in državljanov ima pomembno nalogo prav v tem, da organizira vse sile družbe za njen popolnejši in hitrejši razvoj, njeno obrambo in samozaščito. V okviru socialistične zveze morajo vse organizacije in vsaka zase najti svoje mesto v samozaščitnih in obrambnih pripravah. V koordiniranju tega dela se kaže namen teh odborov.

Vloga in pomen organizacije ZRVS

Že v pogovoru s člani sekretariata Predsedstva RK ZRVS Slovenije sem pohvalil in poudaril pomembno vlogo, ki jo ima ta organizacija, ko usposablja svoje članstvo in de-

že s tem, ko je Ustava dala vsakemu delovnemu človeku in občanu pravico, da se pripravlja za splošno ljudsko obrambo vojno, ne more nihče biti nerazporejen. Člani vaše organizacije so, kot je dobro znano, izredno aktivni tudi danes, v miru in imajo velik vpliv v socialistični zvezi. Mislim, da bi bilo potrebno spregovoriti o dosedanjem nazivu in najti ustrenejšega, ki bi ustrezal že sedanji aktivnosti.

Vloga žensk

V naši družbi moramo dokončno in v celoti obračunati z gledišči da vsaka ženska ni sposobna ali pripravljena vključiti se v splošno ljudsko obrambo. Ženske so se izkazale že v narodnoosvobodilni vojni in potrdile, da so se sposobne boriti z orožjem v roki. Prav tako so zmogljive in sposobne opravljati številna opravila, s katerimi se krepí obrambna in samozaščitna moč družbe. V narodnoosvobodilni vojni so bile izredne borke v partizanskih enotah in izredne aktivistke na terenu. Tisti, ki danes govorijo o nezmožnosti žensk za delo na področju SLO in družbene samozaščite, ostajajo pri starih, konservativnih pogledih o mestu in vlogi ženske v družbi.

Možnosti za vključevanje žensk v vse aktivnosti, povezane s splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito, so torej velike. Ali natančneje: te možnosti so enake možno-

Ljudje morajo biti vsestransko obveščeni

Zopet je pri tem pomembna vloga tiska, ki lahko vzgaja ljudi za obrambo in samozaščito tudi v izrednih razmerah. Soglašam s tem, da

je vzgoja za delovanje delovnih ljudi in občanov v izrednih razmerah zapostavljena, verjetno zaradi tega, ker je to občutljivo področje. Ko govorimo o vzrokih izrednih razmer, moramo govoriti o določenih pojavih, o protisocialističnem in protisamoupravnem delovanju določenih ljudi. To pa je delikatno.

Toda tudi v tem pogledu bomo morali storiti korak naprej. Delovni ljudje in občani morajo biti obveščeni o vsem, da jih ne more nič presenetiti. Dajati jim moramo informacije o načinih in metodah dejavnosti tujih obveščevalnih služb v specialni vojni. Če bodo ljudje o tem seznanjeni, se bodo znali tudi orientirati in ocenjevati, kaj je tisto, kar krepí našo samoupravno socialistično skupnost in kaj jo slabi.

Pomembna je naša notranjepolitična enotnost. Zaradi tega morajo delovni ljudje in občani biti seznanjeni z vsem, kar slabi to enotnost in z delovanjem vsakogar, ki skuša na tak ali drugačen način oslabil nas samoupravni socialistični sistem. Čim bolj politično trdni bomo, tem manjša je možnost napada na našo deželo. Zaradi tega moramo nenehno krepiti našo notranjepolitično enotnost, naš samoupravni socialistični sistem in se boriti proti vsem pojavom, ki delujejo v nasprotni smeri.

Stalno je potrebno vzgajati ljudi v tem duhu in krepiti njihovo zavest. V zavesti vsakega državljana mora biti prisotno ustavno določilo, ki pravi, da nihče v naši družbi ne sme in ne more podpisati kapitulacije niti ustaviti splošnega ljudskega odpora proti sovražniku.

S čim bi se lahko število starešin – Slovencev v oboroženih silah povečalo?

Mislim, da je več dejavnikov, ki vplivajo na nezadosten odziv iz naše republike v vojaške šole. Eden od teh je, da v Sloveniji ni nobene vojaške akademije in kdor želi postati oficir, mora v vojaške šole izven Slovenije. To ni slabo le za stroko, za vojaški poklic, zastopnost Slovencev v oboroženih silah, temveč tudi za enovitost slovenske inteligence, ki se je del, denimo, šolal na ljubljanski ali mariborski univerzi, drugi pa v vojaških šolah. Obstajajo seveda še drugi vzroki. Nujno jih bo analizirati, saj je zveza komunistov zainteresirana in odgovorna tudi za zastopnost slovenskih starešin v oboroženih silah.

Prepričan sem, da bo prehod na usmerjeno šolstvo tudi na tem področju dal boljše rezultate. Navsezadnje se pomanjkanje poklicev danes ne kaže le pri vojaških, temveč tudi pri številnih drugih kadrih.

Občutek imam, da se precej vzporedno in enakomerno odvijajo in oblikujejo vse dejavnosti, ki so pomembne za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito. Morali bi ocenjevati vsako področje zase in vsak primer posebej, če bi hoteli dati zelo natančno oceno.

Nikdar se ne smemo zadovoljiti z dosežnim. Dejaj bi, da še ni storjeno vse, kar lahko posredno vpliva na obrambo in samozaščito usposobljenost. Tako denimo, nikakor ne moremo biti zadovoljni s telesno kondicijo mladine. Že podatek o številu nesposobnih za vojaško službo in za vojaške šole nas na to resno opozarja. Tudi nekater specializirane organizacije – taborniki, radioamaterji in drugi – bi se morale vključiti v organizirano usposabljanje delovnih ljudi in občanov za obrambo in samozaščito. Tudi za lastno obrambo in samozaščitno znanje bi morale te organizacije narediti veliko več. Skratka – v vseh specializiranih in še posebej tehničnih organizacijah bi morala biti prisotna obrambna in samozaščitna vzgoja. Kajpada bi bilo tem organizacijam treba dati tudi večjo pomoč.

Lahko torej sklenemo z ugotovitvijo, da se v naši republiki vse dejavnosti in aktivnosti na področju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite razvijajo usklajeno, da smo s tako usklajenim delovanjem dosegli pomembne uspehe, čeprav niso izkoriščene vse možnosti. In prav to je ena pomembnih nalog v naslednjem obdobju.

Tone Bole je uvodoma opozoril, da stopamo v leto, ko se zaključuje srednjeročno plansko obdobje, ki ga bomo morali zasnovati tako, da bodo naloge in njihovo izvrševanje v skladu z ustavo, zakonom o združenem delu, pobudami tovariša Tita, ter da bodo naša razmerja v mednarodni delitvi ugodnejša kot doslej.

Problemi, ki spremljajo naš sedanji gospodarski trenutek, so enaki na zvezni kot na republiški ravni. Gre za celo vrsto vprašanj, ki so vredna najprej kritične presoje in takoj za tem resnega ukrepanja, saj v preveč primerih kažejo na neizpolnjevanje že dogovorjenega in prepočasno dogovarjanje tam, kjer bi že zdavnaj morali po dogovorih delati. Tone Bole je našel in se dotaknil le nekatere od teh problematičnih točk. Tako je opozoril na cene, stopnjevanje inflacije, na neustrezna delitvena razmerja na področju dohodkovnih odnosov in navsezadnje na zaskrbljujoče stanje v ekonomskih odnosih s tujino. »Vse počasneje se uveljavljajo temeljne sistemske rešitve: ekonomski odnosi s tujino, svobodna menjava dela, trg in cene, bančništvo... Vsa ta vprašanja skupaj pa odsevajo političen utrip, je še pripomnil Tone Bole in o nalogah za prihodnje leto dejal, da bodo morale zajeti tudi vse tisto, kar bi že moralo biti storjeno. Tako bo treba nekatera področja dopolniti z zakonskimi akti (zakon o tržišču in cenah, zakon o investicijah... zakon o planiranju) samoupravno dogovarjanje pa bo moralo pokazati vidnejše rezultate. Prihodnje leto naj bi ne bilo »izjemno« v rasti proizvodnje, v nerealnem zviševanju delovnih planov. Predvsem naj bi bilo to leto umirjene rasti, družbene in osebne porabe z nekoliko zvišano investicijsko porabo, ki pa mora biti zares družbeno upravičena. Na področju izvoza bo treba poleg svetovnih gospodarskih razmer nenehno upoštevati velik zaostanek iz tega in prejšnjih let ter se poleg drugega tudi racionalneje in dolgoročno koristneje zadolževati, da bomo naša dolžniška razmerja vsaj približali ravnotežju.

Razprava, ki je sledila orisu sedanjega gospodarskega trenutka in predvidevanjem za leto 1980, je pokazala, da borci trdno ostajajo »v toku dogajanj« in pronicljivo opozarjajo na vrsto nepravilnosti in pomanjkljivosti celo tako, kot je dejal eden od razpravljalcev: »da opozarjamo prekmalu«.

»Nujno je, da borci opozarjamo na to problematiko, čeprav to ni naša prvenstvena naloga«, je dejal v svoji razpravi Franci Kolar. »Vrsta je kriznih znakov gospodarskega, sociološkega in zgodovinsko-razvojnega pomena v svetu. Vsi ti problemi pa pljuskajo tudi na naša tla.«

Bistvene teme kritike, ki so se v razpravi razvile, so veljale storilnosti in s tem v zvezi naši delovni zavesti, slabi organizaciji dela, še vedno uspešno se razširjajoči družbeni režiji; minimalnemu usmerjanju k izvozu v dežele v razvoju (ki bi se moral znatno povečati). Navsezadnje pa so borci kritično ocenili tudi prekomerno proslavljanje vseh vrst jubilejev – tudi borčevskih. Kritične misli so bile uperjene tudi na izvajanje kadrovske politike in preveč brezbržen odnos do nekaterih danosti, ki jih ne znamo ali nočemo izkoristiti. Pri tem zadnjem je bilo mišljeno predvsem naše morje, ki ga, kot je dejal tovariš Pelicon, še vse prevečkrat pojmujejo »kontinentalno« kot morje, ki je predvsem za kopanje.

Republiški odbor je iz razprave strnil tudi nekaj sklepov, ki odražajo odnos borcev do te žive gospodarske problematike danes in tudi odnos do tistega, kar nas na tem področju čaka prihodnje leto.

Do slehernega občana

»Aktivnost Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije mora seči do

Peta seja republiškega odbora ZZB NOV Slovenije

Zdrava kritika in delovna zavest

Kakšno bo naše leto 1980? O tem je tekla beseda v prvi točki minule seje republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, h kateri je podal uvodno besedo Tone Bole. Borci so pri tem opozorili na vrsto vprašanj in problemov, ki jih prenašamo v prihodnje leto, ter jih bomo morali reševati bolj zavzeto, predvsem pa učinkoviteje kot doslej.

sleherne občana,« je dejal v svoji uvodni besedi k razpravi o osnutkih gradiv republiške konference SZDL Slovenije Ivo Zorčič, član izvršnega odbora RK SZDL Slovenije.

Zorčič je podal podobo poteka razprav in poudaril, da so le te potekale v občinskih konferencah, krajevnih konferencah, na republiški ravni in tudi drugod. »Povsod so sodelovali tudi bor-

Iz zveznega komiteja za vprašanja borcev in vojaških invalidov

Nove izkaznice s pooblastili za vožnjo

Vojaškim invalidom je znano, da vsake štiri leta prenehajo veljati izkaznice oziroma pooblastila za vožnjo, in se tiskajo nova, ki jih dobe vojaški invalidi pri pooblaščenih organih. Ker preneha veljavnost omenjenih izkaznic z 31. 12. 1979, je zvezni komitej za vprašanja borcev in vojaških invalidov poskrbel, da bodo

nove izkaznice tiskane pravočasno. Tako so že oskrbljeni z njimi občinski upravni organi, ki urejajo borčevske in invalidske zadeve, in jih je že mogoče dobiti. Uporabnik mora le priskrbeti svojo fotografijo (4x6 cm).

Nove izkaznice bodo v veljavi od 1. 1. 1980 do 31. decembra leta 1984.

ci, ki so s svojim znanjem in izkušnjami pomemben in čvrst del naše socialistične skupnosti.«

Predvsem sta bila poudarjena pobuda tovariša Tita pri poglobljanju družbene vloge SZDL v političnem sistemu socialističnega samoupravljanja ter osnutek poročila o dejavnosti republiške konference SZDL Slovenije, njenih organov in oblik dela za obdobje od 1975 do 1979.

V tokratni razpravi so se borci strinjali s pripravljenimi gradivi, poudarjali pa nekatere elemente, ki so bodisi potrebni posebnega poudarka (da bi jih ne pozabljali) ali pa so potrebni kritike. Tako so bili pogosto omenjeni (kot že v prvi točki) pojmi »zavest«, »odnos do družbene lastnine«, »kolektivna odgovornost«.

Borci so v skupnem sklepu k tej točki dnevnega reda zapisali in opredelili svoje mesto v skupni fronti organiziranih socialističnih sil, poudarili pa tudi svoj prispevek h krepitvi socialistične zavesti, krepitvi bratstva in enotnosti vseh naših narodov in narodnosti, krepitvi načel neuvrčenosti, splošnega ljudskega odpora in družbene samozastite, k uveljavljanju delegatskih odnosov, razvijanju revolucionarnih tradicij in ne navsezadnje k uspešnemu razvijanju mednarodnih in še zlasti medosredskih odnosov s sosednjimi državami. Borci so ponovno enotno izrazili podporo Titovi pobudi in podprli predloge možnih kandidatov za bližnjo volilno konferenco.

Muzej ljudske revolucije mora biti

Razprava o tej tematiki je po uvodnih besedah Lada Poharja, člana predsedstva RO ZZB NOV in predsednika Sveta za razvijanje revolucionarnih tradicij, in po predhodnih razpravah o gospodarstvu in socialistični zvezi šele čes čas zaživela. Kajti borci so se zavzeli za gradnjo novega muzeja ljudske revolucije Slovenije v Ljubljani po zares vsestranskem tehtnem premisleku in pregledu dejanskega stanja sedanjega muzeja in njegovih zbirk.

Delegatom republiškega odbora je bilo ponovno (kot smo že poročali) posredovano poročilo o dvajsetletnem delovanju muzeja ljudske revolucije v neustreznih razmerah, o škodi, ki utegne hitro in nepopravljivo prizadejati muzealije in dokumente revolucije ter narodnoosvobodilnega boja. Prav tako pa so se v razpravi zavzeli za ureditev in primerno predstavljanje partizanskega Roga kot območja in ne kot posameznih objektov (partizanskih barak, bolnišnic...). Borci bi radi oba objekta, zgodovinskega pomena za naše prihodnje generacije, ugledali vsaj v prihodnjem petletnem planu, saj se zavedajo, da se čas odmika in s tem tudi možnost njihovega aktivnega sodelovanja pri uresničevanju teh nalog. Sklenili so, da bodo z vsemi močmi podprli težnjo po zgraditvi novega in sodobno urejenega muzeja ljudske revolucije Slovenije do 9. maja 1985, ko naj bi bil odprt.

V tem srednjeročnem obdobju naj bi zaživel tudi partizanski Rog, stekla pa naj bi tudi akcija za pridobivanje strokovnjakov-zgodovinarjev in drugih, ki se bodo zagrizli v skladovnice zgodovinskega gradiva in dokumentov ter prispevali k napredovanju raziskovanja zgodovine delavskega gibanja in revolucije ter predvsem narodnoosvobodilnega boja slovenskega naroda in povojne graditve.

Republiški odbor je podprl pobudo Korošcev za pripravo velike vsejugoslovanske proslave ob štiridesetletnici zadnje bitke druge svetovne vojne na Poljanah. Proslava naj bi bila tam leta 1985. Predlog bodo posredovali republiški konferenci SZDL in tudi zvezni konferenci.

B. Ž. J.

Visoka raven vojnomoedicinske akademije

Vojnomedicinska akademija v Beogradu praznuje v letu proslav 60. obletnico ustanovitve KP Jugoslavije, revolucionarnih sindikatov in SKOJ tudi tri desetletja uspešnega dela v zdravstveni službi naše armade.

Ob tem pomembnem jubileju in v počastitev bližnjega praznika JLA je bilo ob koncu minulega tedna v prostorih vojnomoedicinske akademije v Beogradu tradicionalno srečanje predstavnikov JLA, na čelu s pomočnikom zveznega sekretarja za ljudsko obrambo, generalpolkovnikom Danetom Petkovskim in številnimi novinarji, ki spremljajo delo ljudske obrambe, varnosti in družbene samozaščite.

Beograjska vojnomoedicinska akademija sodi s svojim delom med največje tovrstne zdravstvene ustanove pri nas. S svojimi dosežki, ki sodijo v sam svetovni vrh, so strokovnjaki vojnomoedicinske akademije v Beogradu cenjeni tudi zunaj meja naše domovine. Veliko mero pozornosti pa so v akademiji namenili tudi preventivni medicini in znanstvenoraziskovalnemu delu.

Načelnik akademije, profesor dr. Borivoj Vračarič, je v govoru o delu, prizadevanjem in načrtih vojnomoedicinske akademije še posebej poudaril, da več kot 400 zdravnikov vojnomoedicinske akademije uspešno obvladuje nekaj več kot 60 medicinskih področij, stomatologije in lekarništva. Na klinikah in inštitutih, ki prav tako sodijo k vojnomoedicinski akademiji, imajo na voljo kar 30 visoko specializiranih medicinskih enot, 16 laboratorijev in več kot 20 specialističnih polikliničnih kabinetov.

Da ni vojnomoedicinska akademija v Beogradu namenjena le zdravljenju in nudenju pomoči vojnim osebam in njihovim svojcem, dovolj zgovorno potrjuje podatek, da je od okoli pol milijona bolnikov, ki jim skoraj sleherno leto v vojnomoedicinski akademiji v Beogradu nudijo pomoč, kar dobra tretjina civilnega prebivalstva.

»Moram reči,« je še posebej poudaril dr. Borivoj Vračarič, »da je naša vojnomoedicinska akademija dokaj sodobno opremljena, in da so naši strokovni kadri na zavidanja vredni strokovni ravni, da obvladajo domala vsa področja sodobne medicinske znanosti, si kljub temu še nenehno prizadevamo, da bi vsi

Ob letošnjem prazniku JLA

strokovnjaki, ob hitrem in nenehnem uvajanju sodobnih oblik organizacije dela, svoje delo še izboljšali.«

Vojnomedicinska akademija pa se poleg svojega rednega dela tudi tvorno vključuje v akcije pri nujenju prve pomoči ob naravnih in drugih nesrečah, kajti številne ekipe so dobro pripravljene in uspešno nudijo pomoč tudi v najtežjih preizkušnjah. O tem smo se lahko prepričali ob letošnjem potresu v Črni gori in železniški nesreči pri Stalaču.

Vojnomedicinska akademija pa ima poleg nešteti nalog na skrbi tudi usposabljanje aktivnih in rezervnih starešin sanitetne službe za delo v pogojih splošnega ljudskega odpora.

Ob koncu obširne informacije o delu vojnomoedicinske akademije pri zdravstveni zaščiti oboroženih sil SFRJ in civilnega prebivalstva je prof. dr. Borivoj Vračarič med drugim poudaril:

»Na osnovi vseh teh zbranih podatkov si upamo trditi, da se je vojnomoedicinska akademija uspela v celoti vključiti v napore naše socialistične družbe, v boju za boljše in lepše življenje, za skrb in krepitev zdravja naših ljudi in s tem krepitev naše obrambne sposobnosti. To je torej tista pot, ki vodi vojnomoedicinsko akademijo k še večjim uspehom!«

Odličja »22. december«

Uspešno podružbljanje obrambnih priprav mladih

»Prireditve v okviru »Mladost v pesmi, besedi in spretnosti« ter tekmo-

nja v kvizu so ena najbolj uspešnih oblik podružbljanja obrambnih priprav mladih,« so poudarili na nedavni tiskovni konferenci v Mariboru, ki jo je vodil predsednik RK ZSM Slovenije Boris Bavdek.

Pri vsem tem pa so bili vsi enotni, da je treba v prihodnje s takimi akcijami še nadaljevati ter vključevati vanje še več mladih, navezovati stike z vojaki, mladinci v OO ZSMS v krajevnih skupnostih, delovnih organizacijah in šolah.

Letošnje prireditve pod geslom: »Mladost v pesmi, besedi in spretnosti«, ki se jim vsako leto pridruži še kviz znanja »Tito-Revolucija« so letos dosegle svoj namen in pokazale velik napredek v znanju in so pritegnile k sodelovanju izredno veliko število mladih.

Sklepne dela kviza »Tito-Partija-Revolucija« se je udeležilo kar 13 ekip, ki so si priborile pravico sodelovanja po izbirnih tekmovanjih v 57 slovenskih občinah. Ob tem je pomembno poudariti še to, da je v teh tekmovanjih sodelovalo kar 75 odstotkov vseh mladih, ki služijo kadrovski rok.

Prvo mesto je letos osvojila ekipa Ptuj, drugo mesto je osvojila ekipa Hrastnika, tretje Ljubljana Šiška in četrto Murska Sobota.

Letošnje tekmovalstvo za odličje »22. december« je bilo jubilarno – deseto. Med garnizijami ga je prejela VP Maribor, med občinskimi konferencami ZSMS, ki imajo na svojem območju garnizijo, je odličje prejela OK ZSMS Ajdovščina, medtem ko je OK ZSMS Piran prejela najvišje priznanje izmed številnih občinskih konferenc, ki na svojem območju nimajo garnizije. Med občinskimi štabi TO je bil najuspešnejši DS za TO Lenart, med občinskimi odbori ZB NOV je bila najboljša ekipa OO

ZB NOV Velenje, med občinskimi odbori ZRVS pa OO ZRVS Ormož.

Najboljšim občinskim konferencam ZSMS in garnizijam JLA sta letos podelila najvišja odličja predsednik RK ZSM Slovenije Boris Bavdek in pomočnik komandanta za politično delo ljubljanskega armadnega območja generalmajor Svetozar Oro.

»Težko vas pričakujemo!«

Pred letošnjim praznovanjem dneva JLA je republiški sekretar za ljudsko obrambo Martin Košir sprejel profesorje in študente ljubljanske Fakultete za sociologijo, politične vede in novinarstvo, smeri za splošni ljudski odpor. Sprejema so se poleg študentov udeležili še dekan Fakultete za sociologijo, politične vede in novinarstvo dr. France Vreg, predstojnik katedre za SLO Milovan Zorc, podsekretar republiškega sekretariata za ljudsko obrambo Ivo Tominc in drugi.

»Vemo, da ste se na začetku študija srečevali s številnimi težavami. Nekateri vas spremljajo še sedaj. S skupno pomočjo jih bomo uspešno premostili, vi pa morate z uspešnim študijem upravičiti ta prizadevanja.

Vemo, da vaš študij zahteva od slehernega veliko naporov in le tisti, ki si bodo najbolj prizadevali, bodo uspeli in postali strokovnjaki na svojem področju.

Ob dnevu naše JLA vam iskreno čestitam, v prihodnjem 1980. letu pa veliko uspeha pri vašem delu z željo, da z vso odgovornostjo študirate in doštudirajte, kajti zares vas težko pričakujemo,« je med drugim dejal Martin Košir in v nadaljevanju pogovora poudaril pomen, ki ga pri nas namenjamo splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti.

V imenu študentov in profesorjev se je gostitelju zahvalil za sprejem predstojnik katedre Milovan Zorc, potem ko je republiški sekretar za ljudsko obrambo Martin Košir izročil najboljšim študentom knjižna priznanja, ki so jih prejeli: Jožica Gramc, Cveto Tovornik, Elvira Ferfolja in Albert Lakota.

pripravil Tone Vrbas

Udeleženci letošnjega tradicionalnega srečanja v beograjski vojnomoedicinski akademiji

SREČANJA

Velike teme
čakajo ustvarjalce

Pogovor s piscem »Kapelskih kresov«, »V okopih Španije«

Z Veljkom Kovačevićem smo se srečali na četrtem slovenskem knjižnem sejmu, štirinajstega novembra letos. Kako ga predstaviti? Španski borec in generalpolkovnik jugoslovanske ljudske armade. Revolucionar iz rodovine legendarnega Save, humanist in pisatelj. Slednje nas je v tem srečanju (gostili so ga predstavniki Partizanske knjige, ki je knjižnemu trgu pravkar ponudila »V okopih Španije«) najbolj zanimalo. A vendar: kako mimo spominov na dni, ki so tkali njegov človeški in revolucionarni jaz? S tenkočutnim spoštovanjem govori o padlih tovariših iz Primorsko-goranskega partizanskega odreda in Trinajste divizije, katerih komandant je bil. Posvetil jim je »Kapelske kresove«. Takrat. Da, takrat se je na Risnjaku srečal z Alešem Beblerjem, Radom Pehačkom in Jakom Avšičem. Govorili so o skupnih akcijah v dolini Kolpe. Spomni se Viktorja Kraševca. Posebno mesto odmeri srečanjem z Edvardom in Pepco Kardelj. In Mrkopalj ni le kraj žalostnih spominov, tu je bila tudi pesem, radost. Bratstvo.

– Potem ko sem trideset mesecev preživel v francoskem koncentracij-

skem taborišču in s skupino tovarišev pobegnil, sem avgusta leta 1941 prišel v Jugoslavijo. Ves čas vojne sem partizaniar v hrvaškem Primorju, Gorskem kotarju in v Slavoniji.

Čas priganja in misel skrenemo drugam.

● Ni vsak dan nedelja in srečanja takšne vrste so redka. Katero delo vam je najbolj pri srcu?

– Sedem knjig je za menoj: ena zgodovinska, druge so literarna dela. Težko bi se odločil. »V okopih Španije« in »Kapelski kresovi« sta predstavljena slovenskim bralcem. »Mladi gozd« je izšel v Makedoniji v 65.000 primerkih in našel mesto v šolskem berilu. Na to sem ponosen. Tu je še »Vrtlog«, »Gavriada«, »Humka«. Na Kitajskem so »Kapelski kresovi« izšli v 100.000 izvodih.

● Vselej ste bili v žarišču revolucije. Ponuja to misli za današnjo rabo?

– Preživel sem dve vojni, špansko in našo. Bil priča veličine naših narodov, trpljenja in radosti, porazov in zmag. To živi v meni neverjetno močno, silno. Galerija tisoče likov je kot na dlani, mrtvih in živih. Zavezuje me. Mrtvih ne moremo oživiti, spomin nanje pa lahko in mora ostati. Vedno me je motilo, če govorimo o številkah. Zakaj nimamo padlih zapisanih po priimkih in imenih? Mnogo jih je, od otrok do starcev. Čudoviti ljudje. Čim več jih je treba literarno obdelati. V likih, zaznanih v mojih delih, najde vsak vojni udeleženec del sebe. Dolžni smo, da mladim povemo o njihovih očetih, dedih. Da bodo vedeli, kako so se borili za svobodo. Visoka je bila cena zanjo in vse, kar imamo, je bilo plačano z ljudsko valuto. Previsoka, da bi molčali. Običajno mi bralci zamerijo, da moji junaki padejo. Ko jim povem, da so najboljši padli, razumejo. Surova, težka in strašna je bila vojna. Mladi morajo vedeti za žrtve, ki so jim omogočile rast in smeh, mirno spanje. Le tako bodo doumeli obveznosti do sedanjosti. Ko jim povemo, razumejo. In če bi nam kdo poskušal vzeti to svobodo, bi storili, kar smo storili mi. Zaupam mladi generaciji. Je pravo ogledalo socialistične dežele, Titove države.

● Zakaj »Mladi gozd« v šolskem berilu?

– Junakinja je ženska. Osrednji liki v mojih romanih so vedno ženske, lepe ženske. »Mladi gozd«? To je partizanski ljubezenski roman in kot tak je blizu mladim. Govori o omejevanju osebne svobode v imenu višjih ciljev. Saj veste, kako je bilo? Življenje in mladost pa imata svoje zakone, močnejše, in ljubezen zmaguje, tudi v »Mladem gozdu«. V »Humki« je junakinja prav tako ženska. Enakopravna borka, enakopravni član družbe, kot je danes. Ženska je zame poosebljenje lepote in moči narave. (Ima tri hčerke: Nado, Jeleno in Biljano. Govori jim o vojni, zanima jih. Če jim kdaj reče, mi smo bili takšni in takšni, skočijo pokonci. In pravico imajo, da skočijo. Tako pravi Veljko Kovačević. Delajo s polnim zanosom in nič manjšo predanostjo domovini. To je značilnost te generacije.)

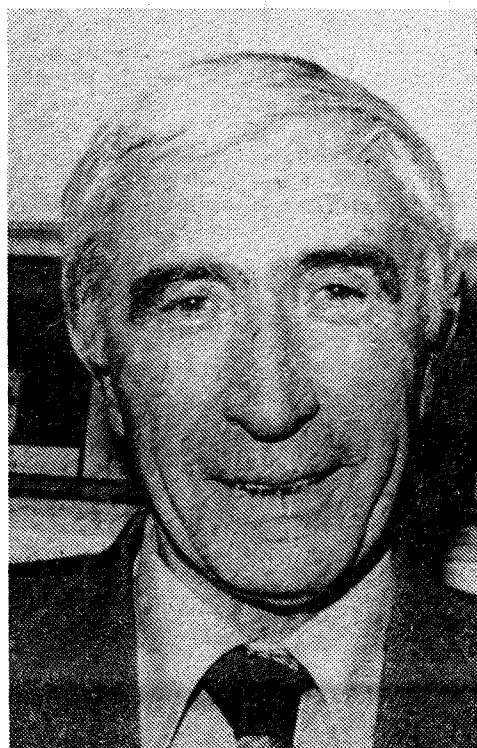
● V Španijo ste odšli kot mlad študent filozofije. Bi povedali, karkoli, iz tistih dni?

– Bil sem v bolnišnici Alicante. Če bom preživel to vojno, bom pisal o njej, sem rekel takrat. Naslov knjige bo »Sirena«. Nenehno so tulile, ostale so v srcih in ušesih. Pisalo se je leto 1938.

Ta tema me je dolgo prevzemala.

Veljko Kovačević je začel pisati razmeroma pozno, leta 1959. Bil je v Sarajevu in obljuba, dana v Alicanteju, je bila že skoraj pozabljena, ko so k njemu prišli predstavniki »Narodne prosvjete«. Slišali smo, da pišete, so rekli. Do decembra bi radi knjigo o Španiji. To mu je dalo krila. Hkrati je knjiga izšla v Sloveniji pri založbi Borec. Hitro je bila razprodana in zdaj je tu ponatis Partizanske knjige.

● Umetnost in revolucija. Kakšna je oddolžitev na tem področju?

– Revolucija je veliko delo naših narodov. Literatura, če se omejim nanjo, je ne more predstaviti v polnem smislu te besede, v vsej njeni svetlobi. Na to témo imamo veliko del, dobrih in zanimivih, nimamo pa dela, ki bi v romansirani obliki zajelo vso revolucijo, bil njen enakovredni umetniški izraz. Morda bo časovni odmik naredil svoje. Zgodovina nas uči v tem pogledu: veličastna dela so nastajala tudi sto let po dogajanjih. Velike teme čakajo ustvarjalce. Prepričan sem, da ne zaman.

● Da ne pozabimo na revolucionarjevo sporočilo. Kakšno je?

– Človek mora biti zvest sebi in za ideale, ki se jim je zapisal, mora biti pripravljen žrtvovati vse. Le tako misel o trajajoči revoluciji ne bo publicna, bo življenje. Od tradicij in preteklosti se ne da živeti. Kdor živi od tega, skoči iz časovnega toka.

● Še kaj? Za svojo dušo, kot rečemo.

– Rad bi povedal, da je izid ponatisa »V okopih Španije« v slovenskem prevodu zame velik dogodek, osebna sreča in radost. Vesel bom, če bo knjiga prišla v roke mladih bralcev. Ne pišem zaradi denarja. To so strani bojev naših narodov in naše partije, ki so se odigrali na španskih tleh. Hvaležen sem Partizanski knjigi, to je izjemna založba.

Stisk roke je krepak, mladosten. Kdo bi mu prisodil leta, ki si jih je nabral! Santiago Carillo je oktobra 1979 k prvi izdaji »V okopih Španije« napisal uvodne misli in med njimi: »Ponovna srečanja z mladostjo, prepoznavanje sebe v novih generacijah, to je prednost nas, ki nismo izgubili upanja v boj za resnico, napredek, socializem.« Veljko Kovačević je eden iz te vrste.

Milena Štrajnar
Foto: Egon Kaše

PARTIZANSKA
LJUDSKA PESEMPADLI
PARTIZANKI –
VIDI!

Še zdaj spomini se bude
na mlada in hrabra dekleta,
prišle iz loške so doline
borit v tolminske se planine
dekliška partizanska četa.
Med njimi mitraljez nosila
je mlada partizanka Vida.

Še zdaj stopinje govore... Fašistov
strelji v strmem bregu
v novembru so na belem snegu
prebodli hrabro ti srce.
Zadnjo krvavo solzo potočila takrat je
partizanka Vida.

Še zdaj je živ, preživ spomin
na mali grobek tam ob Soči,
skriva dekleta so ponoči
nosile rože iz dolin.
Da vedeli bi vsi, kdo tu počiva,
iz rož napisale so – naša Vida!

Še zdaj živi med nami tvoj nasmeh.
Ti, ki si padla kakor žitni klas,
upor užgala si v ljudeh,
v srca padla je bogata setev,
postala seme si za novo žetev,
za novi in srečnejši čas.

OPOMBA – Ob petintrideseti obletnici smrti, 10. novembra 1977, so na pobudo njenih soborov in članov zveze borcev iz Tolminskega Loma, odkrili spominsko ploščo Vidi Krošelj-Marjani, partizanski Soškega odreda. Doma je bila iz Cerknice in je prišla na Primorsko z dekliško partizansko četo. Dne 12. novembra 1942 si je Vida Krošelj-Marjana zdravila osebine v Malenčevi hiši v Tolminskem Lomu. Inenadna so jo v Malenčevi hiši presenetili fašisti. Domači sin Stanko je Vido skušal rešiti v bližnji gozd, na varno, toda fašistični strelji so Stanko ranili, Vido pa na njegovih plečih do smrti preresetali. Vida je prva v boju padla partizanka na Primorskem.

Pavla Leban iz Poljubinja je Vidi Krošelj-Marjani ob odkritju spominske plošče, napisala pesem v spomin, ki jo objavljamo tudi v »partizanski ljudski pesmi«.

(Ureja: ČRTOMIR ŠINKOVEC)

REKLI SO:

»Vsi vemo, da je bila univerza s svojo mladino in z vrsto profesorjev eno od žarišč našega komunizma, ki se je obdržalo v življenju kljub stalnim nevarnostim in žrtvam. Številni kasnejši vodilni aktivisti našega osvobodilnega boja so bili študenti naše univerze. Bil je to junaški čas partije in naroda in veliko tega heroizma se je razvilo ravno med slušatelji univerze. Močno žarišče narodnoosvobodilnega boja se je prav zaradi tega razgorelo spet na univerzi, na kateri so posamezni oddelki tekmovali med sabo v junaškem in zavednem netenju in vzdrževanju odpora. Nemajhen del zaslug za dejstvo, da se je klicu Osvobodilne fronte odzvala tako rekoč do malega slovenska inteligenca, ima prav univerza, ki je našemu boju prispevala več kot dvesto žrtev za našo stvar. In to študentov in profesorjev. Potrjujejo pa to njeno zaslugu tudi usoda univerze v času italijanske in nemške okupacije, med katero so bili posamezni oddelki in fakultete kot nevarni kratko malo zaprti. Skratka, svojo nacionalno in socialno misijo je univerza izpolnila tako, da smo lahko nanjo ponosni.«

(Iz govora JOSIPA VIDMARJA
ob šestdeseti obletnici
univerze v Ljubljani,
december 1979)

MALI KOMENTAR

Kultura ni okrasek SLO...

Te dni pred dnevom JLA, ki bolj in bolj postaja praznik vse splošne ljudske obrambe, je prav, da se na kulturo in naša prizadevanja v njej ozremo še z druge strani. Vzemimo za izhodišče Marxovo misel, da je kultura svobodno človeško ustvarjanje materialnih in duhovnih dobrin za human razvoj družbe in počlovečitev človeka, ter temu dodajmo, da se v socialistični samoupravni družbi lahko razvija in uveljavlja le kot lastnina človeka in njegovega ustvarjalnega, delovnega izpovedovanja – kot kultura svobodnega dela. Kultura je pri nas tesno vgrajena v vse sfere združenega človekovega delovanja in ustvarjanja, tako tudi v splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito.

Naša revolucija spodbuja iskanje novih in humanih vsebin življenja in kritično osvetlitev vsega, kar je preživelo. V umetnosti je človek subjekt in njegova svoboda je motiv izpovedovanja. V splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti je človek spet subjekt in njegova svoboda cilj boja. Kultura in splošna ljudska obramba sta torej neločljiva celota.

Da je to res, nam spet dokazuje narodnoosvobodilni boj kot vir dragocenih spoznanj in izkušenj za sodobne razmere. Prvič v zgodovini naših narodov je kultura pripadala enako vsakemu udeležencu NOB ne glede na to, ali je imel orožje ali pa se je upiral brez njega. Bila je popolna enotnost socialistične in kulturne revolucije, kajti Komunistična partija Jugoslavije je že med obema vojnama uspela kulturno ustvarjalnost naravnati v pripravljanje in krepitev sil narodnoosvobodilne vojne in revolucije. Kultura je postajala vse bolj last slehernega človeka in oboroženega ljudstva, kar je bilo tudi zagotovilo za zmagovit izid vojne in revolucije. Delavska kulturnoumetniška društva, študentske in dijaške organizacije ter združenja naprednih umetnikov in kulturnih delavcev so bile močne točke revolucionarnega delovanja partije, med narodnoosvobodilnim bojem pa je bila kulturnoumetniška ustvarjalnost nenadomestljiv vir moralne in bojne moči oboroženega ljudstva. Postajala je last vseh borcev, ki so se skupaj z umetniki veselili, prepevali, doživljali navdihe, bili ponosni, a se skupaj z njimi tudi žalostili.

Izkušnej iz narodnoosvobodilnega boja in revolucije nas morajo navdihovati danes, ko razvijamo kulturnoumetniško ustvarjalnost v funkciji miru, da bo morda že jutri mogla delovati tudi v funkciji boja in odpora. Gre za ustvarjalnost na vseh ravneh – od društev v krajevnih skupnostih in organizacijah združenega dela do poklicnih ustvarjalcev. Če danes v nekaterih krajevnih skupnostih kulturnoumetniška društva životarijo ali jih sploh ni, to ni samo neizkoriščen potencial v mirnodobnem življenju teh samoupravnih družbenih skupnosti, ampak hkrati pomeni, da bodo te skupnosti v morebitni vojni brez izredno pomembnega psihološko-propagandnega orožja, ki naj bi krepilo našo moč ter jemalo pogum napadalcu.

Vendar ne gre samo za odpor v vojni, gre za naša vsakodnevna prizadevanja pri razvoju in krepitvi socialističnega samoupravnega sistema. Moč notranjih in zunanjih nasprotnikov našega razvoja in naše poti je odvisna od naše moči. Kolikor močnejši bomo, toliko šibkejši bodo oni. Povsod, tudi na področju kulture. Pod plaščem svobodnega kulturnoumetniškega izpovedovanja se skušajo nekatere sile vsiliti in delovati v socialističnem samoupravljanju nasprotnih izhodišč, nasprotnih združenemu delu, skupnosti naših narodov in narodnosti in enakopravnosti njihovih kultur, neuvrščeni zunanji politiki, tudi obrambnosamozaščitni zasnovi. Vedeti moramo, da če kdo v imenu svobodnega umetniškega izpovedovanja zagovarja nacionalizem, meščanski liberalizem, kulturni izolacionizem in tehnokratizem... ter elitistično zaprtost v kulturi, potem je to neposreden napad na dejansko svobodo in sile, ki naj jo ohranijo.

Tu pa imamo v sistemu družbene samozaščite naloge vsi, ne samo kulturnoumetniški ustvarjalci in delavci: vsi delovni ljudje in občani, še posebej pa družbenopolitične organizacije z zvezo komunistov na čelu.

Miroslav Ulčar

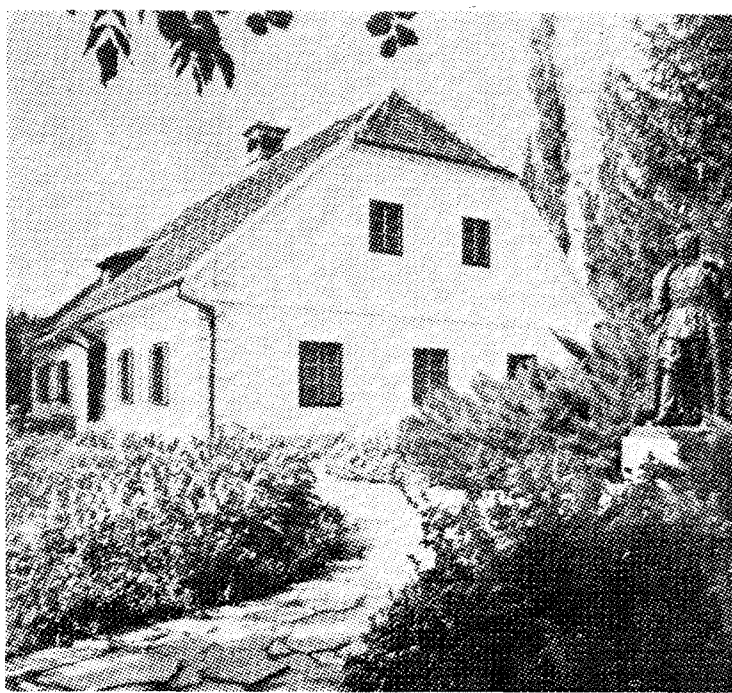
RAZSTAVE

Titovi kraji – naši kraji

Likovna prireditev, ki je vredna ogleda

Dolina Titovega otroštva, svet ob Bistrici in Sotli, idilično lepa bistriška dolina v Trebčah, spominskem parku, rojstnem kraju Titove matere Marije, vsi ti majhni, toda zgodovinsko bogati in domala nepokvarjeni kozjanski kraji, so letos že drugič ponudili bogastvo svojih motivov likovnim umetnikom različnih narodnosti in še bolj različnih umetnostnih usmeritev. Slikarska kolonija, njen organizator je krajevna skupnost Bistrica ob Sotli, je, čeprav sega njen začetek komaj v leto 1978, dobila domovinsko pravico v slovenskem likovnem svetu, organizatorji pa povsem upravičeno pričakujejo, da ne bo ostalo zgolj pri tem.

Osemnajst likovnih umetnikov je v poletnih dneh ustvarilo vrsto umetniških del, pričevanj nekega življenja, ki odмира, da bi dalo svoje mesto novemu, bogatejšemu, naprednejšemu in pri tem seveda ogrozilo staro, lepo, neponovljivo zlito v sožitje z naravo in ljudmi. Ob svojem ustvarjanju so se umetniki srečali s kraji, ki so neločljivo povezani s Titovim življenjem, zlasti še s Trebčami in Bistrico ob Sotli pa Podsredo in tako ustvarili dela, ki bodo pozneje dobra podlaga za bogato galerijsko zbirko v središču krajevnih skupnosti, v Bistrici ob Sotli. Marin Berović, Jože Centa, Goran Medak, Leopold HOčvar-Hoči, Dušanka Kajfež-Ercegović, Janez Kovačič, Marjan Kozamernik, Peter Krivec, Evgen Sajovic, Slobodan Simić, Mario Matsui, Federico Martinez, Hulio Mas, Carmen Bernardes, Nada Segata, Mario Teleri Bion, Bruno Ceccobelli in Gianni Dessi, udeleženci letošnje druge slikarske kolonije, katerih dela je moč videti v domu borcev in mladine v Kumrovcu, so posegli več ali manj po motivih, ki jih nudi narava, domala neizčrpano pa je tisto tkivo kozjanskega in obsoteljskega človeka, ki ga je privedlo do velikih in odločil-

Kumrovec, Titov rojstni kraj

nih dejanj. Spomenikov polpretekle zgodovine ne manjka in prihodnje slikarske kolonije bodo imele snovi na pretek.

Druga slikarska kolonija Titovi kraji – naši kraji v Bistrici ob Sotli je naletela na ugoden odmev tako doma kot tudi v tujini. Franc Zalar, likovni kritik, piše v uvodni besedi skromne brošure, ki so jo ob razstavi v domu borcev in mladine v Kumrovcu izdali v krajevni skupnosti Bistrica ob Sotli, da je to edinstven način spoznavanja življenja, enkratno sožitje, intimna povezanost z naravo in ljudmi, zato ni čudno, da v sleherni umetnini, ki je prišla iz rok gostujočih ustvarjalcev, čutimo toplino človeške prisotnosti... in ne samo to, njihove stvaritve so pomemben prispevek k ponovnemu, aktivnemu zanimanju za slikanje pejzaža, prastare in obenem neizčrpane motivike, ki se povsem enakovredno vključuje v tok sodobnih likovnih prizadevanj... torej je postala slikarska kolonija Titovi kraji – naši kraji ena tistih naših likovnih prireditev, ki so prislughnile likovnim dogajanjem v širšem svetovnem prostoru.

Četudi po obsegu vendarle skromna razstava – ne pozabimo, da gre komaj za enkratno ponovitev – pa zato tembolj vredna ogleda.

Milenko Strašek

BELEŽKE BELEŽKE BELE

PESMI ZA VOJAŠKO VRSTO – Dne 15. decembra so v veliki dvorani Doma sindikatov v Beogradu fanfare oznanile začetek devetnajste glasbene prireditve Jugoslovanske ljudske armade, ene iz vrste prireditev, s katerimi pripadniki armade pričakujejo dvaindvajseti december, svoj praznik. Na že tradicionalnem pregledu zabavnih melodij in koračnic je bilo predstavljeno petnajst izbranih skladb v jezikih naših narodov in narodnosti in s tematiko iz vsakodnevnega vojaškega življenja. Ob stalnem motu »Dokler vojska poje, otroci mirno spijo«, so v skladbah kakor vsako leto, prevladovala sporočila o miru in obrambi dežele, pesmi, posvečene vrhovnemu komandantu, armadi.

PLAKETA SAMOUPRAVLJANJA AVTORJU KNJIGE »PETINSTIRIDESETO« – Janez Vipotnik, predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, je minuli teden na sedežu Železniškega gospodarstva Ljubljana podpisal sto svojih knjig »Petinstirideseto«. To so knjige, ki jih bodo železničarji ob novem letu podelili železničarjem borcem-spomeničarjem in narodnim herojem. Po podpisovanju je stekel sproščen pogovor s pisateljem o njegovem ustvarjalnem delu in načrtih za prihodnost. Avtorju knjige »Petinstirideseto« so železničarji ob tej priložnosti, letos praznujejo tudi petindvajset let samoupravljanja na železnici, izročili plaketo samoupravljanja v znak priznanja in zahvale za njegovo dosedanje uspešno sodelovanje.

»OTROCI TEGA SVETA« – V veliki razstavnici dvorani novega oddelka narodnoosvobodilnega boja in ljudske revolucije pri Dolenjskem muzeju v Novem mestu so odprli četrto svetovno razstavo fotografije z naslovom »Otroci tega sveta«. Razstava, posvečena mednarodnemu letu otroka, obsega 515 fotografij, ki jih je posnelo 283 avtorjev iz 94 držav, med njimi tudi jugoslovanski.

ZLATA PLAKETA METODA BADJURE FILMU »MOJA DRAGA IZA« – S podelitvijo nagrad in priznanj je bil 12. decembra v Celju slovesno sklenjen teden domačega filma, pregled enoletne filmske ustvarjalnosti v Sloveniji. Zlato plaketo Metoda Badjure in 15.000 dinarjev je prejel Vojko Duletič za film »Moja draga Iza«, žirija za podelitev nagrad revije Stop – Novega tednika in radia Celje pa je za igralca leta razglasila Zvoneta Hribarja in za igralko leta Štefko Drolčev, oba za vloži v filmu »Moja draga Iza«.

»SOCIALNA KOMPONENTA V KNJIŽEVNOSTI ZA OTROKE« – S slovesnostjo v domu JLA so se 17. decembra začele sklepne prireditve že tradicionalnega festivala Kurirček, ki se odvijajo v počastitev 22. decembra – dneva Jugoslovanske ljudske armade. Med prireditvami velja še posebej omeniti strokovno posvetovanje na temo »Socialna komponenta v književnosti za otroke«, podelitev priznanja partizanskega kurirja in prireditve Kurirček, namenjeno mariborskim pionirjem, kjer bodo razglasili tudi nagrade iz literarnega in mladinskega ter glasbenega natečaja.

LEŽKE BELEŽKE BELEŽ

Po zasedbi Bohinja je nemški okupator že konec aprila 1941. leta tako kot na vseh drugih okupiranih področjih pričel z raznarodovalnimi ukrepi in uvajanjem novega reda. Vendar se Nemcem ni posrečilo pridobiti prebivalstva Bohinja, saj ves čas okupacije niso mogli ustanoviti nobene svoje organizacije.

Komunisti in njihovi simpatizerji so se že 20. aprila 1941 zbrali pri kmetu Matevžu Volfu na Slamnkih. Pogovorili so se o pripravah na odpor, predvsem pa o zbiranju orožja, vojaške opreme in streliva, ki ga je zapustila bivša jugoslovanska vojska. V začetku junija, ko je bil osnovan vojnorevolucionarni komite za jeseniško okrožje, je bil vanj vključen tudi Jože Ažman iz Nomenja. Zaradi nevarnosti aretacije so se konec junija 1941. leta umaknili v ilegalo Jože Ažman, Janez Zupan in Lojze Pintar, vsi iz Nomenja, iz Bohinjske Bistrice pa Tomaž Godec. Svoje taborišče so imeli v Strani nad Nomenjem. Ažman se je 20. julija 1941 udeležil posveta članov vojnorevolucionarnih okrožij pod Malim Gregorjevem, kjer je bil sprejet sklep o pričetku vstaje. Žal se je delo Jožeta Ažmana končalo s prezgodnjo smrtjo. Zaradi izdaje so Nemci 8. avgusta 1941 obkolili taborišče v Strani. Ob napadu je bil Jože Ažman ubit, Janez Zupan pa je bil ranjen in ujet ter 28. avgusta v Gorjah ustreljen kot talec.

Po Ažmanovi smrti je njegovo začeto delo nadaljeval Tomaž Godec. Poleti in jeseni je bilo veliko sestankov. V Bohinj so prihajali Lojze Keba, Mira Svetina in Stane Žagar mlajši. Sestanki in vse delovanje je bilo usmerjeno v priprave na vstajo in izgon okupatorja iz bohinske doline.

Sklep o vstaji na Gorenjskem

Na sestanku Gorenjskega štaba in nekaterih političnih delavcev z Gorenjske v začetku decembra 1941. leta v Bukovšci v Selški dolini je bil sprejet sklep o vstaji na Gorenjskem. Eno od žarišč vstaje naj bi bil tudi Bohinj. Sklep tega sestanka je prenesel v gorjansko-bohinjski kot Stane Bokal. Na sestanku v Slamnkih 10. decembra 1941 so postavili vojaško vodstvo in se dogovorili o izvedbi vstaje. Za organizacijo vstaje v Bohinju je bil zadolžen Tomaž Godec. V Žnidarjevi domačiji (p. d. pri Sodarjevih) v Nomenju je Tomaž Godec organiziral sestanek, ki so se ga udeležili domala vsi domačini, prisoten pa je bil tudi Stane Žagar mlajši.

Na tem shodu je Godec zbranim domačinom razložil smisel in namen vstaje. Po prvotnem načrtu naj bi se vstaja v Bohinju pričela v noči od 14. na 15. december leta 1941, vendar je bila preložena za en dan, kar je bilo kasneje usodno za nadaljnji potek vstaje. Prebivalci vasi Koprivnik in Gorjuše niso bili obveščeni, da se bo vstaja pričela dan kasneje, zaradi tega so se pričeli zbirati že v nedeljo, 14. decembra. Na Gorjušah so se zbirali v gostilni, koprivniška skupina pa pri Boštetu. V vasi so postavili straže, prepovedana je bila prodaja in trgovina, aretirali so kovača Avgusta Dijaka, ki je vohunil za Nemce. Obe skupini, gorjuška in koprivniška, sta odšli ob 2. uri zjutraj proti Nomenju, kot je bilo dogovorjeno. Ko so prišli nad Nomenj, so opazili, da je vse mirno, in da se drugod niso odzvali pozivu k upor, pad na železniško postajo in na vlak, so se tu zbrali tudi voditelji upora. Zvečer pred vstajo je bil v Ažmanovi hiši sestanek, ki sta ga vodila Tomaž Godec in Stane Žagar mlajši, udeležili pa so se ga vsi voditelji upora. Na tem sestanku so izdelali podroben načrt vstaje in se nato okrog polnoči preselili k Sušnikovim (Suššč), od koder naj bi vodili vstajo. Posamezne upornike so razporejali po položajih in blokirali dostope v vas. Na mostu čez potok Brezdenjo sredi vasi so odstranili nekaj desk in navlekli na most vozove, druga prepreka pa je bila postavljena na cesti med Pavovčevo in Žnidarjevo hišo.

Strahotno nemško maščevanje je samo trenutno prekinilo delo pri organizaciji upora

Bohinjska vstaja se je končala v Nomenju

zato so se vrnili na svoje domove. Na Koprivniku so izpustili Dijaka, ki jim je obljubil, da ne bo ničesar izdal. Vse drugačen je bil položaj v Bohinjski Bistrici in v Stari Fužini. Ko je bil dokončno sprejet sklep o vstaji na področju celotne bohinske doline, so Nemci pričeli 15. decembra z aretacijami v Bohinjski Bistrici in v Stari Fužini. Zaradi tega zvečer istega dne seveda ni bilo možno izvesti vstaje v teh naseljih.

Podroben načrt

V Nomenju so priprave potekale po načrtu. Ker je bil kraj določen kot središče upora, kjer naj bi se zbrali vsi uporniki ter izpeljali na

Skupina Nomenjcev, v glavnem skojcev, je dobila nalogo, naj poreže telefonske žice. Žice so porezali v Trbeših nad Nomenjem in na Mednici pod Nomenjem. Druga skupina je bila določena za podiranje drevja, da bi na ta način zatrpala cesto in železnico ter tako onemogočila prihod Nemcev iz Bleda oziroma Bohinjske Bele. Tretja skupina pa je bila določena, da onesposobi most med Sotesko in Nomenjem.

Na Gorjušah in Koprivniku se uporniški duh še ni poлегel. Petnajstega decembra je čez Slamnike prišla skupina iz Gorij, ki jo je vodil Stane Bokal. Prebivalce so obvestili, da se vstaja nadaljuje. V šoli na Gorjušah je bil mi-

bi sodelovali pri rušenju mostu in pri podiranju dreves. Okrog štirih zjutraj naj bi se celotna akcija pričela. Najprej naj bi likvidirali posamezne izdajalce, nato pa izvedli skupni napad na postajo.

Nemška past

Po načrtu naj bi uporniki iz Bohinjske Bistrice in ostalih bohinskih vasi likvidirali nemško postojanko v Bistrici, nato pa naj bi skupino teh upornikov z avtomobilom pripeljal v Nomenj Navrtnik. Ko so prišli uporniki skozi Nomenj z aretiranim nemčurjem mimo Pavovčeve hiše, kjer je bila ovira, je prednje pripeljal nemški avto.

Pred vasio so zavili v gozd in se na Medinci sešli z ostalimi uporniki in skupaj krenili proti Gorjušam, Koprivniku in Podjelju. Godec je poslal nekaj ljudi v okolico Nomenja, sam pa je šel v Bitnje, da bi zbrali hrano za upornike. Ker pa za toliko ljudi ni bilo mogoče preskrbeti hrane, je vodstvo upora svetovalo upornikom, naj se vrnejo na svoje domove.

Strahotno sovražnikovo maščevanje

Nemci so po razbitju upornikov pričeli v Nomenju, na Gorjušah in na Koprivniku

vami. Popoldne 16. decembra so pričeli požigati v vasi. Sušnikovi (Sušščovi) so zažgali hišo, hlev in kozolec, poleg tega pa odpeljali konja, goveda, ovce in prašiče. Sušnikovim (Mihovčevi) so zažgali hlev in hišo, odpeljali pa so jim konja, krave, ovce in prašiče. Ažmanovim so zažgali hišo in hlev, odpeljali dve kravi in dva prašiča. Poleg tega so Nemci ob tem požigu napravili še hujši zločin. V gorečo Ažmanovo hišo so pognali Senekarjeve brata, ju v veži pokosili z brzostrelkami, nato sta v stavbi zgorela. Katrašnikovim pa so požgali stanovanjsko hišo. Istega dne so v Nomenju aretirali Sušnikovo (Sušščovo) sestro Francko, ki so jo odpeljali v Ravensbrück, Sušnikove (Mihovčeve) – Janeza, Marijo in Pavlo so odpeljali v taborišče Poskau, kjer je umrl oče Janez. Aretirani sta bili tudi Helena Zupan starejša in mlajša. Tudi domačija Janeza Zupana so požgali. Mati je kasneje umrla v Auschwitzu.

Drugi val aretacij je bil 26. decembra, ko so v Nomenju aretirali Janeza in Franca Sušnika (Sušščova), Janeza Sušnika (Mihovčevega), Petra Zupana in Alojza Vidica. Istega dne so izvedli Nemci tudi večje število aretacij na Koprivniku, kjer so aretirali 18 domačinov, udeležencev upora. Od aretiranih s Koprivnika je bil Anton Beznik ml. ustreljen 31. marca 1942 v Dragi, drugi so bili od 2 do 6 mesecev zaprti v Begunjah in nato izpuščeni ali pa poslani v taborišče Kraut.

Naslednji val aretacij je zajel Gorjuše, kjer je bilo 17. in 18. januarja 1942 aretiranih 11 domačinov, ki so bili potem zaprti v Begunjah od 2 do 6 mesecev in nato odpušteni domov. Nemški povračilni ukrepi so prizadeli tudi prebivalce Nomenja. 11., 12. in 20. februarja 1942 so aretirali še 25 udeležencev decembrske vstaje: Pintarjevega očeta. Stanka Pintarja, Jožeta Sušnika, Milana Sušnika (Mihovčevega), Ivana Jurgeca, Miho Kausa, Janka Ažmana, Mirka Ažmana, Andreja Burjo, Janeza Žnidarja, Alojza Žnidarja, Stanka Žnidarja, Jožeta Žnidarja, Janeza Žnidarja mlajšega, Tončka Žnidarja, Alojza Stareta, Franca Katrašnika, Jožeta Kendo, Jožeta Kogoja, Blaža Žmitka, Alojza Vidica, Janka Fajfarja in Miho Ranka. V marcu in aprilu 1942 so aretirali še Francko Žnidar, Rezko Žnidar in Franca Žnidarja. Od aretiranih in zaprtih Nomenjcev so Nemci ustrelili v Dragi 31. marca 1942 tele udeležence decembrske vstaje: Petra Zupana, Jožeta Žnidarja, Janeza Žnidarja, Janeza Sušnika (Sušščevega), Mirka Ažmana in Antona Beznika iz Koprivnika. V raznih taboriščih pa so umrli Janko Fajfar, Lenka Zupan, Miha Kaus, Andrej Burja, Ivan Jurgec in Jože Stare.

Prav zaradi enotne udeležbe Nomenjcev pri decembrski vstaji in njenega nesrečnega zaključka, saj se je dejansko pričela razvijati šele v širši okolici Nomenja in se je tam tudi končala, so bile nemške represalije ob tej vstaji najhujše prav v Nomenju. Represalije so samo začasno prekinile delo pri organizaciji upora, vendar je bil prispevek Nomenja v narodnoosvobodilni borbi zelo velik. V vasi so požgali 5 do 37 hiš, 5 domačinov so ustrelili kot talce, 18 je bilo zaprtih v koncentracijskih taboriščih, 12 pa v Begunjah, 19 je bilo izseljenih; vas je dala 15 borcev in 9 aktivistov, ki so delovali kot politični delavci na terenu.

Franč Benedik

Ostanki požgane Sušnikove (Sušščove) hiše v Nomenju. Domačijo so požgali Nemci 16. decembra leta 1941 po zadušitvi bohinske vstaje.

pad na železniško postajo in na vlak, so se tu zbrali tudi voditelji upora. Zvečer pred vstajo je bil v Ažmanovi hiši sestanek, ki sta ga vodila Tomaž Godec in Stane Žagar mlajši, udeležili pa so se ga vsi voditelji upora. Na tem sestanku so izdelali podroben načrt vstaje in se nato okrog polnoči preselili k Sušnikovim (Suššč), od koder naj bi vodili vstajo. Posamezne upornike so razporejali po položajih in blokirali dostope v vas. Na mostu čez potok Brezdenjo sredi vasi so odstranili nekaj desk in navlekli na most vozove, druga prepreka pa je bila postavljena na cesti med Pavovčevo in Žnidarjevo hišo.

ting, nato pa so skupno z Gorjušci odšli proti Koprivniku, kjer je bila izvedena »mobilizacija« in pa miting. Po cesti iz Bleda je prišla na Mrzli Studenec skupina približno 90 upornikov iz Gorij, Bleda in Jesenic, ki je bila oborožena s koli, 20 puškami in nekaj pištolami. Vse skupine so se združile na Koprivniku, kjer so nameravali aretirati kovača Dijaka, vendar se je ta že umaknil k Nemcem. Uporniki so se na Koprivniku razdelili v dve skupini. Ena je odšla v Nomenj, kjer naj bi sodelovala skupno z ostalimi Bohinjci pri napadu na železniško postajo, druga skupina pa je odšla proti Soteski, kjer naj

Uporniki na to niso bili takoj pozorni, ker so mislili, da je avto Navrtnikov. Šele ko se je avto ustavil med Pavovčevo in Žnidarjevo hišo in so iz njega pričeli skakati Nemci, so uporniki spoznali svojo zmoto. Mačkov iz Gorij je po prvem presenečenju streljal na avtomobil. Nemci so vrgli bombo, z raketami osvetlili zemljišče in pričeli streljati na upornike, katerim se je posrečilo umakniti brez žrtev. Uporniki iz skupine, ki je pred Nomenjem zapirala cesto in železnico, in ki je poskušala požgati most, so se potem, ko so izvedeli za nemški napad v Nomenju, začeli pomikati proti Gorjušam oziroma proti Nomenju.

pregledovati hiše. Na Koprivnik so prišli zgodaj zjutraj 16. decembra, ko se uporniki še niso vrnili iz Nomenja. Doma so našli le brata Lovrenca in Viktorja Beznika, po domače Senekarjeva, ki sta bila določena za stražo. Aretirali so ju in hoteli odpeljati v Begunje, vendar so ju odpeljali v Nomenj. Najbolj kruto so se Nemci maščevali v Nomenju. Že pred jutrom so vas obkolili in takoj pričeli z ropanjem. Odganjali so živino iz hlevov ter pokradli zlasti mnogo mesa in klobas, saj so imeli domačini že pripravljene zaloge za zimo. Vendar pa se Nemci niso zadovoljili z ropanjem in hišnimi preiska-

V soboto in nedeljo, 15. in 16. decembra 1979, je bilo v Novi Gorici tradicionalno delovno srečanje delegacij republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, republiškega odbora ZZB NOV Hrvatske, VZPI (ANPI) Dežele Furlanije-Juljske krajine iz Italije in Zveze koroških partizanov iz Avstrije.

Delovno srečanje je začel predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije tovariš Janez Vipotnik, ki je v svojem uvodnem govoru toplo in prisrčno pozdravil vse udeležence srečanja. Nato so iz vrst delegatov vseh združenj izvolili delovno predsedstvo in komisijo za pripravo zaključkov.

O uresničevanju sklepov, ki so bili sprejeti v preteklem obdobju, o sodelovanju med VZPI (ANPI) dežele Furlanije-Juljske krajine, ZZB NOV Slovenije in ZZB NOV Hrvatske, o družbenopolitični aktivnosti bivših borcev in aktivistov NOB ter protifašistov in partizanov

nejši ekonomski red v svetu, za nevmešavanje v notranje zadeve drugih držav in za uveljavljanje politike nevtrščenih držav. K poglobljanju te in takšne aktivnosti so mnogo prispevala prijateljska srečanja državljanov sosednjih držav, zunanjih ministrov, predsednikov vlad in pa prijateljski obiski delegacij izvršnega sveta skupščine SR Slovenije pri Deželni vladni Furlanije-Juljske krajine in te deželne vlade pri naših vladnih organih.

Pomembno vlogo pa sta opravila tudi generalna konzula SFRJ v Celovcu in Trstu.

Poudarjeno je bilo tudi, da taka srečanja razvijajo in poglobljajo prijateljstvo, ki je nastalo v najtežjih dneh osvobodilnega boja. S tem se krepi mednarodna solidarnost in prenašajo tradicije NOB in odporniškega gibanja na mladi rod. Pogloblja in krepi se skupni boj proti oživiljanju fašizma, razvijajo se bratstvo, enotnost in enakopravnost narodov in naro-

Na srečanju so spregovorili tudi o uresničevanju Osimskih sporazumov. Pri reševanju teh je še vrsta težav, ki pa jih bo mogoče premostiti z obojestranskimi napori in premagovanjem tistih sil, ki jim ne gre v račun ustvarjalno sodelovanje, mirno in prijateljsko sožitje narodov obeh dežel. K uresničevanju teh ciljev obeh vlad pa zagotovo lahko ogromno prispevajo tudi ZZB NOV Jugoslavije, VZPI (ANPI), zveza vojaških invalidov in Zveza aktivistov Trst, Slovenska kulturnogospodarska zveza in druge organizirane demokratske sile v Italiji.

Poglobljeno obliko sodelovanja pomeni tudi podeljevanje spominskih priznanj in državnih odlikovanj bivšim borcem NOV in POJ, ki živijo v Italiji. Takšna priznanja in odlikovanja je prejelo že več kot 4000 Italijanov. V zadnjih dveh letih je republiški odbor ZZB NOV Slovenije predlagal za odlikovanje z odlikovanji SFRJ 1552 bivših italijanskih borcev in aktivistov, ki naj bi sprejeli

nas, o samoupravnem in delegatskem sistemu, kjer bori in aktivisti aktivno in ustvarjalno sodelujejo pri urejanju in odločanju o pomembnih vprašanjih na vseh področjih družbenega življenja.

Tovariš Branko Babič je poročal o dosedanjem sodelovanju zgodovinske obdelave podatkov skupnega boja proti fašizmu in nacizmu v drugi svetovni vojni. Na predlog tovariša Babiča so poleg drugih zaključkov sklenili, da bi v treh do petih letih izdali naslednje publikacije:

– Izbor dokumentov iz obdobja NOB – Odpornišтва.

Vsi dokumenti naj bi bili prevedeni v vse tri jezike in izšli naj bi v enotni skupni publikaciji. Tako bi navedeni dokumenti bili na razpolago vsem in bi služili tudi bodočemu delu mešane skupine zgodovinopiscev;

BOJANU POLAKU – Stjenki ob njegovi 60-letnici

V partizanski dolini, v Mirni na Dolenjskem, so se 15. decembra 1979 zbrali nekdanji borci, sedaj člani domicilnih odborov in delegati vseh štirih brigad Slovenske divizije vojske državne varnosti ter počastili življenjski jubilej svojega komandanta divizije, šestdesetletnico rojstva Bojana Polaka-Stjenke.

Njegova življenjska pot je pot revolucije in vztrajnega boja, nenehnega ustvarjanja in graditve samoupravne socialistične skupnosti. Stjenka je izšel iz delavske družine in se zapisal študiju rudarstva, vendar mu je vojna vihra preprečila pot k temu cilju. Njegova priljubljena osebnost je osebnost zgledega komunista, hrabrega borca in sposobnega partizanskega poveljnika Stjenke Knapa – namestnika komandanta 3. grupe odredov, komandanta Šercerjeve brigade in Slovenske divizije VDV, preudarne taktika in razumnega generala, večkratnega poslanca in republiškega ministra, komandanta republiškega štaba teritorialne obrambe Slovenije, spoštovanega narodnega heroja in vidnega družbenopolitičnega delavca na številnih področjih dela.

Partizansko ime Stjenka, ki je bil komandant Slovenske divizije VDV od njene ustanovitve 1. marca 1944 do končne zmage 15. maja 1945 in še potem, dokler ni bil poklican na še bolj odgovorno dolžnost, je bil posebej partizanski pojem VDV. In v takem spoštovanju in tovariškem vzdušju sta mu najprej čestitala k jubileju nekdanji politkomisar divizije VDV Janez Japelj, ki je tudi orisal njegovo življenjsko pot, in namestnik komandanta divizije Franc Stadler-Pepe. Njunim čestitkam so se pridružili člani brigadnih odborov in 3. bataljona 1. brigade VDV ter predsednika ZZB NOV občine Trebnje in krajeve skupnosti Mirna ter mu izročili zlato plaketo odbora divizije in druga priznanja.

V besedi zahvale za to pozornost je Stjenka poudaril, da je izredno zadovoljen, da domicilni odbori brigad in vseh bataljonov VDV uspešno vsestransko delujejo ter svojo aktivnost povezujejo z ljudmi in delom na terenu tako, kot je bilo to med vojno. »Prepričan sem,« je dejal, »da bodo borci VDV tudi pri nadaljnji graditvi samoupravne socialistične skupnosti in v tej gospodarski situaciji opravičili zaupanje iz NOB ter tvorno prispevali svoj delež k razreševanju sedanjih gospodarskih problemov in k nadaljnjemu uveljavljanju delegatskega sistema.« Ob ugotovitvi, da je takratni štab divizije deloval kot enoten delovni team, in da so enote VDV pokrivalo s svojo aktivnostjo vso Slovenijo ter dosledno izvajale naloge KPS in SNOS, pri čemer je bilo značilno za VDV medsebojno usklajeno in celovito delovanje ter dosledna osebna in kolektivna odgovornost, je izrazil prepričanje, da bo odraz in vsebina takega načina dela sestavni del aktivnosti tudi domicilnih odborov enot VDV, ki v povezavi z družbenopolitičnimi organizacijami in krajevnimi organi predstavljajo močan činitelj obrambe našega samoupravnega socialističnega sistema in čvrst člen uveljavljanja splošnega ljudskega odpora.

V tem jubileju je tudi sklepni del seje borcev 1. brigade VDV, ki so na delegatski osnovi izvolili nov domicilni odbor, dobil slavnostni značaj, ko so številni vedevejci prešerno zapeli partizanske pesmi, priljubljeni partizanski poveljnik Stjenka pa je v tovariškem razgovoru pokazal, da je še vedno duhovit, poln novih idej in ustvarjalnih misli.

Jože Štok-Korotan

Sodelovanje ZZB NOV Slovenije, Hrvatske in VZPI (ANPI)

Tradicionalno delovno srečanje delegacij republiškega odbora ZZB NOV Slovenije in republiškega odbora ZZB NOV Hrvatske ter Deželnega odbora VZPI (ANPI) za Furlanijo in Julijsko krajino

Jugoslavije in Italije so s svojimi referati izčrpno poročali sekretar RO ZZB NOV Slovenije Marjan Lenarčič, sekretar RO ZZB NOV Hrvatske Ivica Gretič, predstavnik VZPI (ANPI) dežele Furlanije-Juljske krajine prof. Luigi Raimondi, Stane Markič, Zvonko Radoš in Bogo Gorjan.

Znanstveni sodelavci inštitutov za zgodovino delavskega gibanja so spregovorili o problemih znanstvene obdelave podatkov narodnoosvobodilnega boja, odporniškega gibanja in o problemih zgodovinopisja te tematike.

Poudarili so potrebo in nujnost tesnega sodelovanja in organizirano delo.

Marjan Lenarčič je poudaril: »To tradicionalno srečanje delegacij VZPI (ANPI), ZZB NOV Hrvatske in ZZB NOV Slovenije ter Zveze koroških partizanov je prav v trenutku zapletene mednarodne situacije, ko narodi Azije, Afrike in Amerike dajejo pomemben prispevek k socialnim revolucijam za nacionalno in socialno osvoboditev, in v trenutku, ko se povečuje tekma v oboroževanju z daljnosežnimi posledicami nevarnosti za mir in varnost v svetu. Napredne sile v svetu in med temi je ZZB NOV Jugoslavije, Vse državno združenje partizanov Italije, zveza koroških partizanov in drugi protifašistični borci in demokratske sile v svetu pa se odločno zavzemajo za mir, varnost in razorožitev, za uresničevanje načel ustanovne listine OZN, za miroljubno sožitje med narodi, za nov, pravič-

dnosti in poglobljeno ter tvorno sodelovanje v prizadevanju za zaščito pravic narodnostnih manjšin. Ustvarjalno sodelovanje med našimi socialističnimi republikami in deželo Furlanijo-Juljsko krajino ter med sosednjimi državami zlasti omogočajo Osimski sporazumi, ki dajejo možnosti vsestranskega sodelovanja.

Ti medsebojni odnosi se izražajo tudi v številnih množičnih prijateljskih srečanjih organizacij ZZB NOV Jugoslavije, Vsedržavnega združenja partizanov Italije (ANPI) in Zveze koroških partizanov na ozemlju vseh treh dežel ob raznih priložnostih, slovesnostih, obiskih krajev zgodovinskih dogodkov osvobodilne vojne in odporniškega, odkritih spomenikov, grobnic in podobno. Ta srečanja pomenijo mobilizacijo borcev in vseh demokratskih sil v boju za svobodo in še odločnejši boj proti oživiljanju fašizma in nacizma, terorizma in proti vsakršnim oblikam krutenja in zatiranja človekovih pravic.

Pomembno vlogo poglobljanja prijateljstva med ZZB NOV Hrvatske, Slovenije in VZPI (ANPI) imajo tudi listine o pobratenju posameznih občin, mest in skupnosti občin z občinami in mesti v sosednji Italiji in Avstriji. Takšnih pobratenj je veliko in pobratene občine redno izmenjavajo obiske delegacij in navezujejo neposredno stike gospodarskega, kulturnega in znanstvenotehničnega sodelovanja pa tudi sodelovanja na področju turizma, seznanjanja z dosežki, družbeno ureditvijo in podobno.

skupno 2147 raznih vrst in stopenj odlikovanj ter medalj SFRJ. V letu 1979 je bilo podeljenih 42 odlikovanj SFRJ tudi bivšim borcem pripadnikom avstrijskega bataljona, ki je bil v sestavi NOV in POS.

ZZB NOV Jugoslavije skrbi tudi za zdravstveno in socialno varnost in za pomoč bivšim borcem NOV in aktivistom OF, ki živijo v zamejstvu. Po svojih materialnih možnostih zagotavlja in omogoča socialno šibkim borcem pomoč v obliki zdravljenja v dispanzerjih za borce, klimatskozdraviliškem zdravljenju ter rekreacijskem bivanju v zdravstvenorekreacijskih centrih.

Sodelovanje in prijateljstvo potrjujejo tudi solidarnostna pomoč ob elementarnih nesrečah, npr. naša ob potresu v Furlaniji, z italijanske strani pa ob potresu v Črni gori.

Vsi razpravljalci in udeleženci srečanja so ugotovili, da je bilo uresničevanje sklepov o medsebojnem sodelovanju do sedaj povsem uspešno in so prepričani, da se bo to prijateljsko sodelovanje še bolj utrdilo in poglobilo.

Na srečanju so poudarili potrebo in nujnost pospešene znanstvenoraziskovalne dejavnosti, obdelave tematike narodnoosvobodilnega boja in odporniškega ter zgodovinopisja.

Spregovorili so še o družbenopolitičnem sistemu pri

– Izdali naj bi kronologijo dogodkov s kratko vsebino posameznih dogodkov. Ta kronologija bi bila ravno tako prevedena v vse tri jezike in izdana v skupni publikaciji (mogoče v več delih, če bo gradivo preobsežno);

– Izbor krajših zgodovinskih sestavkov posameznih avtorjev treh dežel iz dogajanja v NOB – Odpornišтва, ki bi tudi izšli v skupni publikaciji v vseh treh jezikih;

– Razgovor o prevodih obsežnejših in pomembnejših zgodovinskih del posameznih avtorjev, ki obravnavajo to obdobje. Izdaja teh del v prevodih bi bila seveda dolgoročnejša in trajnejša naloga. Trajnija naloga naj bi bilo tudi tekoče informiranje o publikacijah, ki bodo medtem izšle, o prevajanju, tiskanju (kdo in kje naj bi se tiskalo), zlasti pa financiranje vseh teh izdaj, o čemer se bo treba posebej pogovoriti.

Na tematiko NOB – Odpornišтва je pri nas izšlo že več del. Pri nas je sedaj v pripravi izdaja knjige »Fratelli in sangue« (Bratje v krvi), ki obravnava sodelovanje Italijanov v NOB Jugoslavije. Prav tako pripravljajo izdajo del na tematiko osvobodilnega boja in odporniškega v Italiji.

Po delovnem srečanju so si udeleženci v nedeljo ogledali grobnico Burbonov na Kostanjevici, Goriški muzej in goriška Brda.

Lojze Kristančič-Minko

Z Vanekom Šiftarjem govoriva domala nepovezano, preskakujeva dogodke, medtem ko zunaj, v vrtu spominov in vojnih grozot, tuli veter in uvija drevesa, tu, na koncu vasi, v toplo zakurjeni sobi, med knjigami, nekje med policami je tudi opeka s hirošimske strehe z ožgano zgornjo stranjo, živ spomin človekovega divjanja, pa beži mimo naju vse, kar je povedano z drevesi in za človeka in kar bo ostalo v tej prekmurški obmejni vasi: za vselej, trdno spojeno z zemljo. Desetine pomembnih malenkosti kažejo pot. O naravi tako rekoč besedujeva in vendarle je ta narava prvenstveno človek in njegov boj za obstanek, za spoznanje, biti na svoji zemlji svoj gospod.

Seveda govoriva največ o vrtu, o obiskovalcih, o tujcih, o domačih, starih in mladih. Vsak sodi drugače, doživlja po svoje. V slehernem spomeniku, ki je resničen, iščejo svoje bistvo, odgovor na vprašanje, zakaj je to sploh tukaj, ta množica dreves, vsi ti spomini, vse to zavetjujoče. Treba se je zamisliti ob geslu vrta: Živim v opomin, mrtvim v spomin, od tukaj Vanek Šiftar izhaja, bi morali izhajati vsi. Mladi generaciji je, na primer, pravi sobesednik, opomin povsem nekaj drugega kot generaciji, ki je nosila na svojih plečih revolucijo. Nekje na magnetofonskem traku, med knjigami, hrani Vanek Šiftar pesem, ki sprejme obiskovalce vrta, Kajuhovo Bosu pojdiva, dekle, obsorej, pesem, s katero je dovolj jasno povedan namen vrta, v katerem so z drevesi zastopane vse republike in avtonomne pokrajine, najpomembnejši kraji iz narodnoosvobodilnega boja, najvažnejša taborišča smrti v Evropi, in ki ga, kdo ve zakaj, ne najdemo v skorajda nobenem turističnem vodiču, kljub njegovi edinstvenosti in pomembnosti, ki prinaša radost in tesnobo obenem.

To je edinstven spomenik, tu, sami meji. V zgornjem delu vasi teče državna meja in naposled je smisel vrta tudi v tem, da stoji na koncu vasi kot straža. Je vrt celota? Ne, ni še, še ga bo treba dopolnjevati, vendar je najvažnejše že narejeno, a najpomembnejše je, da bo ostal, ko bo marsikaj že pozabljeno, ko bodo knjige, ki se danes ponajšajo z kdo ve kakšnimi visokodonečimi priznanji, zasamevale v prahu. Tudi zato, ker je toliko dragocenih dreves vmes, ki že zaradi svoje posebnosti in ne le zaradi namena zahtevajo posebno zaščito.

Govoriva in gledava skozi okno. Le kako bi mogel človek odrezati le vejico s čudovitih Pančičevih omorik, ki jih je vrtu podaril tovariš Tito? In spet s tibetanske sekoje pa z vrste različnega drevja...

Zgodi se, da nekatera drevesa umrejo. Navsezadnje, tudi drevesa umirajo, čeprav dosti bolj neopazno, brez hrupa. Morala je umreti norveška breza, ki so jo poslali Norvežani s »ceste smrti«. Umrlo je tudi neko kitajsko drevo. Pobralla ju je suša. In tako so drevesa, ki so našla svoje novo domovanje na razvalinah nekdanjega zadnjega obrambnega gradu Madžarov pred vojaškimi trumami takratne nemške Avstrije, morala umreti. Vanek Šiftar govori o teh smrtih kot o smrti človeka, on, ki je hkrati vrtnar, lastnik vrta, upravitelj, vodič in plačnik.

Seveda bi bilo zelo napak, reče, če ne bi opozoril tudi na razumevanje drugih, ki jim ni vseeno, kako žive drevesa. Strokovno vodstvo nad

Vrt spominov in vojnih grozot dr. Vaneka Šiftarja v Petanjcih

Simfonija preteklosti za sedanjost

«Preteklosti krvave tu rasto pomniki, krvi in žrtev živi spomeniki!»

Jože Udovič, napisano v Petanjcih

vrtom je prevzel magister Aleksander Šiftar, direktor Vrtnarstva v Murski Soboti. On odreja, katera drevesa spadajo skupaj ali pa ne. Drevesa so kot ljudje: odbijajo se in privlačijo, treba je najti simbiozo. Tudi ne smejo drevesa, ki so jih prinesli različni ljudje iz taborišč, rasti zraven onih, ki so prišla iz krajev narodnoosvobodilnih bojev, in da bi, recimo, neki kraj, pomemben iz polpretekla zgodovine s svojim drevesom dobil mesto, kamor ne spada. Kolikor se le da, naj bo vrt simfonija preteklosti za sedanjost. Vzemimo takole: neko drevo je iz taborišča, v bližini pa mora biti vrba žalujka kot simbol žalosti, ob njej pa drevo, ki cvete rdeče ali ima takšne liste kot simbol svobode, krvi, boja za svobodo. Ne smeva pozabiti še na pomoč iz arborretuma Volčji potok pa na sosede iz Železne županije, navezuje Vanek Šiftar in pove, da so posredovali celo najvišji organi oblasti iz te zamejske skupnosti, kadar je bil v stiski za kakšno drevo, ki ga je želel imeti v svojem vrtu. Toda to ne pomeni le pomoč, ti ljudje se večkrat vračajo, navezani so na vrt, prav tako kot na primer Lidija Sentjurčeva pa Sergej Kraigher in mnogi drugi.

Kdo obiskuje park? Pomembni, manj pomembni ljudje, takšni, ki jih v množici človek niti ne opazi? Kdo? Pomembnost je v vsebini človeka, drugače bolj ali manj pomembnih ljudi ni. Prihajajo borci, znanci, ki se vedno znova vračajo. Vzemimo prav Lidijo, ki ji vrt mnogo pomeni pa Sergeja, Tonea Fajfarja, Mimo Kovačevo... mnogo tega odraža knjiga vtisov.

Vanek Šiftar obrača liste zajetne knjige, kjer je moč najti pisano družino svetovnih jezikov. Ustaviva se ob zapisu Franceta Filipiča, ki je prišel na to spominsko pot skupaj z Zdravkom Klajnskom, Ivanom Križnarjem, Lidijo Sentjurčevom in Mimo Kovačevo. Pesnik je zapisal, da »vse je tu, življenje in smrt človeštva, njegovo upanje, večno, neumljivo, imenujemo ga ljubezen!«

Zelo hitro je nastala pesem tudi Jožetu Udoviču. »Preteklosti krvave tu rasto pomniki, krvi in žrtev živi spomeniki!«

Docela drugače se je utrnilo pesniku Edvardu Kocbeku, ko je tik pred svojo petinsedemdesetletnico obiskal drevesa v Petanjcih. »Šele danes sem doživel milost zemlje, prevzela me je skrivnost nesmrtnosti in njenega ljubimca.«

Pretrsljivo izpoved boja in trpljenja človeka, ki jo prinašajo drevesa, zakoreninjena v našo zemljo, da bi bila kar se da trdno zakoreninjena tudi v nas, je doživel tudi ameriški Slovenec John Blatnik pa tudi 126 učencev osnovne šole Tone Žnidarič

iz Ptuja, ki so zapisali:

»Učenci osnovne šole Tone Žnidarič iz Ptuja smo si ogledali vrt spominov. Ob drevesih smo pomislili na težke čase, ki so jih preživljali naši borci. Želimo in upa-

mo, da se ti težki dnevi ne bi ponovili. Tovarišu Šiftarju smo iskreno hvaležni, da nam je ta spomenik ohranil!«

Iskreno preprosta otroška pisava. Je človek lahko ču-

Pančičeve omorike – darilo tovariša Tita

Vrt je obogaten tudi z nekaterimi umetniškimi stvaritvami različnih avtorjev.

stveno navezan na drevesa, na njihovo smrt in življenje? Vprašanje je treba drugače zastaviti, pomisli Vanek Šiftar. Socializma in revolucije si ne osvajamo z razumom, kajti kdor to počne le z razumom, bo slej ko prej iztiril. Odnos do vrta je tudi v tem, da je treba socializmu vendarle dati, ne le pričakovati od njega. Vsak daje na svoj način. Če živiš z naravo, potem je treba to občutiti, le tako znaš spoštovati. Narava je podobna človeku. Ima svojo rast mladosti in tudi starost. In: zgrešeno je, da ti stega čustvenega, udarnega zanosa, ki smo ga imeli v letih obnove in še pozneje, skorajda ni več. Boleče je spoznanje, da splahneva. To je trava znova prebuditi. Na kakršenkoli način. Čustven odnos je stopnja plemenitosti.

Bi bilo napak, če bi spregovorila o rojstvu ideje? Zakaj le, nastala je pravzaprav spontano, najprej iz spoznanja, da mojih bratov ne bo več iz boja, da sem ostal sam s staršema in naposled, da sem se kmalu po osvoboditvi zavedel, koliko ljudi se je pravzaprav izgubilo. Vrsta soborcev, prijateljev je izginila iz mojega sveta. Vprašati sem se moral, kaj bom počel s to svojo zemljo, kjer so padali rdečearmejci, kjer so bili ranjeni naši borci, ki je bila fronta že na Muri. Zgodovinska tla torej. Tudi to, da smo tukaj pred vojno imeli uredništvo Mladega Prekmurca. Polovico predzadnje in zadnje številke sem urejal sam. V reviji je tisti čas sodeloval širok krog tedaj frontovsko organiziranih ljudi, nikakor pa ne meščansko frontovskih. Med sodelavci je bil tudi Kajuh, ki sem mu objavil pesem Pomladna pesem. Bila je prva Kajuhova pesem, ki jo je cenzura delno brisala. Uspešno mi je, da sem tisti del strani ohranil prazen...

Tako je nastajalo, domala neopazno, tisto nekaj, iz vsega tega spleta dogodkov, predvsem pa iz dejstva, ki ga Vanek Šiftar nikakor ni mogel prezreti, ne da bi o njem razmišljal, namreč, da je mati v letu 1946 tik ob vhodnih vratih zasnila v spomin na sinova, ki ju ne bo več, dve vrbi.

Vse več ljudi prinaša drevesa. V tem je smisel. Vrt vse bolj postaja specifična oblika vzajemnosti in solidarnosti, oživljanja in ohranjanja ideje. Danes tudi Japonci vedo za ta vrt: poslali so opeko iz Hirošime. Volgograjski otroci so poslali zemljo z zgodovinskih tal. O vrtu so pisali v Gruziji, v bakujskem radiu je bila o njem oddaja. Res pa je tudi, da veliko ljudi obljublja drevesa, od obljub pa čestokrat malo ostane.

Ob vsakem drevesu Vanek Šiftar zapiše, kdo ga je prinesel in od kje, da bi pozneje, v prizidku k hiši lahko uredil dokumentacijo: z drevjem zbere namreč tudi del literature iz kraja, od koder je dre-

vo, o dogodku, ki ga predstavlja. Pomaga mu slovenjebistriški Impol, brezplačno dela napisne ploščice za drevesa. To naj bo naš prispevek, pravijo, in tako meni tudi Pinus iz Rač, ki skrbi za vrt s škropivi. Oni vse to doživljajo, ni to le gesta dobrote, razumevanja, želje, da bi nekemu ustregli. To je odnos, zatrjuje zadovoljen Vanek Šiftar.

Kar v sobi narediva sprehod. Na Bazo 20. Skočiva na Pokljuko, Jelovico in v širokem ovinku na Nanos pa na postojnsko kurirsko pot, da bi trenutek pozneje bila že na Belih vodah, kjer je padel Kajuh in malo naprej, v pohorskih hostah, pri Treh žeblih in naprej v Prekmurju, do Strehovske gorice, kj-r je bila ustanovljena prekmurška četa, v mislih, zunaj še vedno divja veter in še bolj sili drevje k tlom, sva na Boču, kjer je bila partizanska bolnica. Kilometri so za nama. Do Petrove gore, Jajca, Igmana, Črne gore in Makedonije, Niša, Titovih Užic naju pripelje tiho potovanje. V taborišče Šumarice, Kragujevac, na Sutjesko, Neretvo in Kozaro pa čez mejo skočiva, do taborišča Sarvar, Szombatelyja in Vaca, kjer je bil zaprt tudi sogovornikov mlajši brat in naprej naju nese in sili misel, do Mauthausna, njegove ljubeljske podružnice, Čeških Lidic, Auschwitza, Sachsenhausna, Bergenbelsna, Dachaua. Dolga, dolga pot. Ustaviva se pri grmiču trave. Trave iz Sutjeske, ki so jo v veliki ofenzivi jedli sestradani borci.

Spet se vrneva nazaj, domov, v Petanjce, v vrt spominov in vojnih grozot, koder sva pravzaprav tudi sedaj bila. Ne smeva namreč pozabiti, da so se v domačiji Vaneka Šiftarja zbirali prvi ilegalci, da so semkaj prihajali Mirko Bagar, Štefan Kuhar, Evgen Karpoš, da je bil tukaj ustanovljen del organizacije OF, in da je bil tistikrat na ustanovnem sestanku tudi Štefan Kovač, in da je skozi ta kanal hodila na partijske sestanke Slava Klavara.

Prav v bližini je živel navsezadnje tudi Johannes Kepler, matematik in astronom, toda to le malokdo ve. Sedemnajsto stoletje, v katerem je umrl, je preveč oddaljeno za naš čas, toda ta čas pozablja na stvari, ki so časovno mnogo bližje, meni Vanek Šiftar. V napotkih, ki jih dajemo tujim gostom po radiu, govorimo največkrat le o gostilnah, omenimo za nameček še kakšno kulturnozgodovinsko znamenitost, cerkvico, grad ali križ, do spomenikov narodnoosvobodilnega boja pa smo bolj skopi, kot da bi nas bilo kar nekam sram. Avstrijci nenehno premlevajo svojo Marijo Terezijo, reče, jaz dostavim še Francoze z Napoleonom in Angleže z Nelsonom, namečeva kup imen, da bi to grenko spoznanje nevede poglabljala.

Nekako kar vsi vemo za vrt spominov in vojnih grozot dr. Vaneka Šiftarja v Petanjcih, izdajamo na oko prijetne in vsebinsko dovolj bogate in izčrpne turistične vodnike, kar dve vrsti jih imamo, vendar v njih ni mesta za ta edinstveni spomenik. Ali pa se morda motimo in kdo le razmišlja tudi o tem?

Sprehodil sem se torej povsem zares med drevesi, da bi spoznanje prodrlo tudi vame, še bolj občuteno, doživeto, za vse nas. Tukaj se je treba zamisliti do korenin vseh teh sekvoj, Pančičevih omorik, jablan s Frankolovega, bukev in skromnega, toda po sporočilu bogatega šibja.

Milenko Strašek

ILIRSKA BISTRICA

Po poteh Istrskega odreda

Pod tem naslovom je ilirskobistriška Matična knjižnica pripravila pretekli torek, 4. dec. 1979, v prostorih novega doma JLA zanimivo srečanje z nekdanjim borcem Istrskega odreda in piscem istoimenske knjige tovarišem Maksom Zadnikom.

Z živo besedo in slikovitim pripovedovanjem je predavatelj razgrnil pred poslušalci bogato in junaško pot Istrskega odreda in njegove uspehe v boju proti okupatorju v času od začetka oktobra 1943, ko je bil formiran, pa do dokončne osvoboditve na področju južne Primorske med Snežnikom in slovenskim morjem.

S posebnim zanimanjem so sledili predavanju mladi člani zgodovinskega krožka osnovne šole v Ilirski Bistrici, ki so se srečanja s tovarišem Maksom Zadnikom udeležili organizirano.

JM

Gostje iz Poljske na obisku v Semedeli

KOPER

Delegacija iz Poljske

Novembra je delegacija iz Poljske obiskala dispanzer za člane ZZB NOV v Semedeli in dom VVI v Strunjanu. Delegacijo so sestavljali člani ministrstva za borbe republike Poljske in vodja oddelka za socialna vprašanja pri ministrstvu za borbe. Spremljal jih je namestnik predsednika republiškega komiteja za vprašanja borcev in vojaških vojni invalidov SR Slovenije. Goste smo seznanili z delom in dispanzerju in domu za vojaške vojne invalide. Gostje so bili z našimi pojasnili zelo zadovoljni.

LILIJA BOGOMIL

POKLJUKA

Spominska slovesnost

Spominska slovesnost ob šestintridesetletnici bojev in smrti tretjega bataljona Prešernove brigade je bila v soboto, 15. decembra, ob 10. uri pri spomeniku – grobnici žrtev na Pokljuki. V spomin na borce te borbe je bilo po slovesnosti smučarsko tekmovanje v tekah za memorial Zmage mrtvega bataljona.

CIRIL ROZMAN

ŠEMPETER

Vedno med najboljšimi

Pred dnevom jugoslovanske ljudske armade smo obiskali mlade pripadnike obmejnih enot karavle Janka Premrla-Vojka v Šempetru. Obeta se jim, da bodo zasedli prvo mesto v svoji enoti.

V doseženih rezultatih pri opravljanju nalog v obmejnih enotah, disciplini in redu, zaradi uspešno opravljenega preizkusa vojaškega znanja, izgradnje moralnopolitične enotnosti, tovarštva, sodelovanja z družbenopolitičnimi in delovnimi organizacijami in krajani krajevnne skupnosti Šempeter in Vrtojba je bil kolektiv obmejne karavle Janka Premrla-Vojka vedno med najboljšimi in je zaradi tega prejel številne pohvale in malo plaketo JLA.

Ta mali vojaški kolektiv zelo dobro sodeluje zlasti z mladinsko organizacijo zdravstvene šole v Šempetru, na športnem in kulturno zabavnem področju.

Vse kaže, da bodo 22. decembra razglašeni za najboljši obmejni kolektiv, ter da bodo osvojili zastavico.

MILE GOJKOVIČ

Pri opravljanju vsakdanje naloge ne more čuvajev meja nihče presenetiti

HRASTNIK

Mladost v pesmi, besedi in spretnosti

Medobčinski svet ZSMS revirskih občin, kamor sodijo Hrastnik, Zagorje ob Savi in Trbovlje, je pripravil v delavskem domu v Hrastniku pokrajinsko srečanje pod skupnim naslovom Mladost v pesmi, besedi in spretnosti.

Pri tem so v tekmovalnem delu sodelovali mladinke in mladinci občin Zagorje ob Savi, Trbovelj in Hrastnika ter vojniki celjske vojašnice narodnega heroja Jožeta Meniharjaka.

DRAGO MIKLAVEC

TRNOVLJE

Zgled ostalim

Združenje borcev NOV Trnovlje je imelo pred dnevi letno konferenco. Udeležba članov je bila 95 odstotna, zato so lahko z vso resnostjo zastavili program za prihodnje leto. Ugotovili so, da so se borci udeležili akcije Nič nas ne sme presenetiti. Polnoštevilno so se udeležili izleta. Prav tako so aktivni v družbenopolitičnih organizacijah.

VIKTOR DOBRIŠEK

CELJE

Pregled dela

V soboto, 8. decembra, je bila redna delavna skupščina ZB NOV Tone Grčar iz Celja. Iz poročila pradednika je bilo razvidno, da do odbor in člani ZB zadovoljivo izpolnijo enoletni program dela, ki je bil vsebinsko obširen. Borci se aktivno vključujemo v družbenopolitično dogajanje in svoje ideje moramo še naprej prenašati na mlajše generacije, da bodo nadaljevale naše delo bolj aktivno.

Člani so obsodili pristransko pisanje verskega časopisa Oružina v novembru. Skupščina pa je razpravljala tudi o Titovih pobudah za kolektivno vodenje in je dala tem idejam vso podporo.

PETER PREGRAD

AJDOVŠČINA

Tradicionalno srečanje

Nekdanji zaporniki in politični interniranci iz ajdovske občine smo se 1. decembra zbrali na drugem srečanju. Bilo nas je okrog 80. Dogovorili smo se, da bomo začeli s temeljitim zbiranjem zapiskov iz zloglasnih taborišč v Italiji in Nemčiji. Druga naloga pa je ta, da se s svojim delom vključujemo v družbenopolitično dogajanje, posebno pri združenju borcev, in postati moramo naročniki na TV-15.

ANA PIŽENT

SPUHLJA PRI PTUJU

Spomin na padle kurirje in brodarje

V začetku decembra je minilo petintrideset let, ko so zaradi izdaje padli v Spuhlji, nedaleč od Ptuja, štirje partizanski kurirji: Jože Janžekovč, Alojz Bezjak, Franc Kosec in Stanko Šrafela.

Danes ob cesti, ki vodi iz Ptuja v smeri Markovec in naprej v sosednjo republiko, stoji lep spomenik. Nova šola v Markovcih, ki so jo sredi letošnjega leta izročili svojemu namenu, pa ponosno nosi ime Šola bratov Šrafela.

Kot vsa leta doslej so se številni domačini, zlasti pa šolarji, svojci ob obletnici smrti mladih brodarjev in kurirjev, zbrali pri spomeniku ter skupno obujali spomine na velike dni revolucije.

F. HOVNIK

KRANJ

Akcija gorenjskih kurirjev

Na zadnji seji pododbora partizanskih kurirjev 4. VDV brigade Slovenije za Gorenjsko so sprejeli obsežen program dela za leto 1980. Osrednja smer njihove zavzetosti še vedno ostaja v zbiranju pisanih spominov o delovanju in vlogi kurirskih zvez med NOV, o ohranjanju revolucionarnih tradicij in prenosu izkušenj na nove rodove. Prav tako je v 18. nalogah delovnega programa vključena težnja o delovanju kurirjev borcev v vseh oblikah današnjega samoupravnega in družbenega razvoja.

Na tem območju Gorenjske je bilo 39 kurirskih postaj. Nekatero so delovale krajši čas, druge so se iz varnostnih razlogov premikale. Dogovorili so se, da bodo vseh 39 postaj obeležili s spominskimi ploščami. Poleg teh obeležij je že v izdelavi spomenik partizanskemu kurirju za postajo G-1 na Prtovcu pod Ratitovcem, ki ga bodo odkrili prihodnje leto. V programu pa sta še dve posebni obeležji kurirskih prehodov preko zastraženih prog.

KAREL MAKUC

OSTROŽNO

Letna skupščina

Člani ZZB NOV Ostrožno smo se zbrali 26. novembra na letni konferenci v zelo velikem številu. Kritično smo ocenili naše delovanje in aktivnost v preteklem letu. Ugotovili smo, da smo borci živo prisotni v središču družbenopolitičnega dogajanja. Samo manjšega števila članov nam ni uspelo pridobiti.

Nezadovoljni smo z delom zdravstvene ambulante za borce v Celju. Zahvalili pa smo se tovarišu Stanetu Krivcu za požrtvovalno delovanje in skrb za napeljavo telefonskega omrežja v oddaljene kraje.

Z. SRDIČ

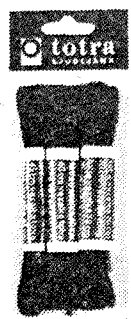
MARIBOR

Trije pododbori slovenskih brigad

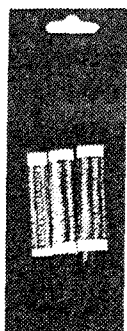
Pred kratkim so na pobudo borcev Bračičeve brigade ustanovili v Mariboru pododbor brigade za Podravje in Pomurje, medtem ko je glavni odbor te brigade, ki je delovala v sklopu 14. divizije v Ljubljani. Pododbor so ustanovili zato, ker na tem območju še danes živi 140 borcev Bračičeve brigade.

Sedaj imajo v Mariboru svoje pododbore Tomšičeva, Šercerjeva kot tudi Bračičeva brigada. Poleg tega v Mariboru deluje tudi pododbor koroških borcev. Povsem razumljivo je, da so tako organizirani borci naše revolucije lahko bolj aktivni. Pogostejše pa se tudi srečujejo med seboj.

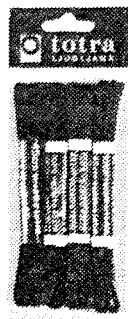
F. HOVNIK

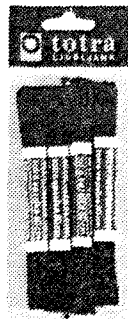
Art. 4014
3 pari
bombažne
vezalke
črne
45, 60, 70 cm

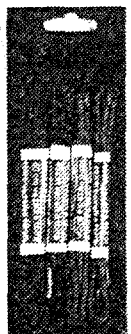
Art. 4015
3 pari
bombažne
vezalke
rjave
45, 60, 70 cm

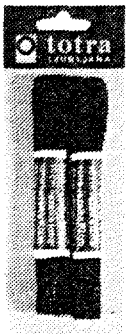
Art. 4016
4 pari
bombažne
vezalke
2 črne, 2 rjave
45 cm

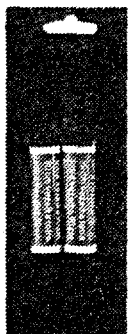
Art. 4017
4 pari
bombažne
vezalke
2 črne, 2 rjave
60 cm

Art. 4020
4 pari
bombažne
vezalke
rjave
45, 60 cm

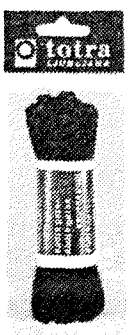
Art. 4067
2 para
bombažne
vezalke
črna
90 cm

Art. 4068
2 para
bombažne
vezalke
rjava
90 cm

Art. 4069
2 para
bombažne
vezalke
bela
90 cm

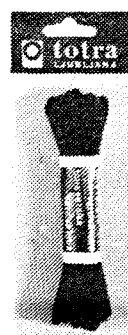
Art. 4073
1 par
sintetične
vezalke
črno-rdeče
150 cm

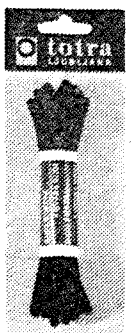
Art. 4074
1 par
bombažne
vezalke
rumena
150 cm

Art. 4075
1 par
bombažne
vezalke
bela
150 cm

Art. 4078
1 par
bombažne
vezalke
črna
160 cm

Art. 4079
1 par
bombažne
vezalke
bordo
160 cm

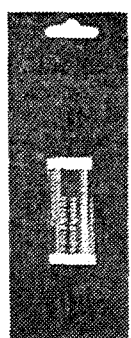
Art. 4080
1 par
bombažne
vezalke
rjava
160 cm

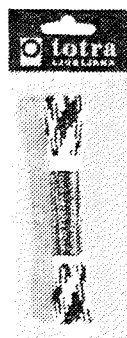
Art. 4081
1 par
bombažne
vezalke
drap
160 cm

Art. 4082
1 par
sintetične
vezalke
črna
160 cm

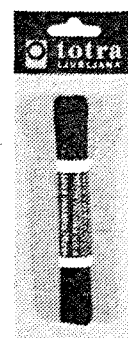
Art. 4083
1 par
sintetične
vezalke
rjava
180 cm

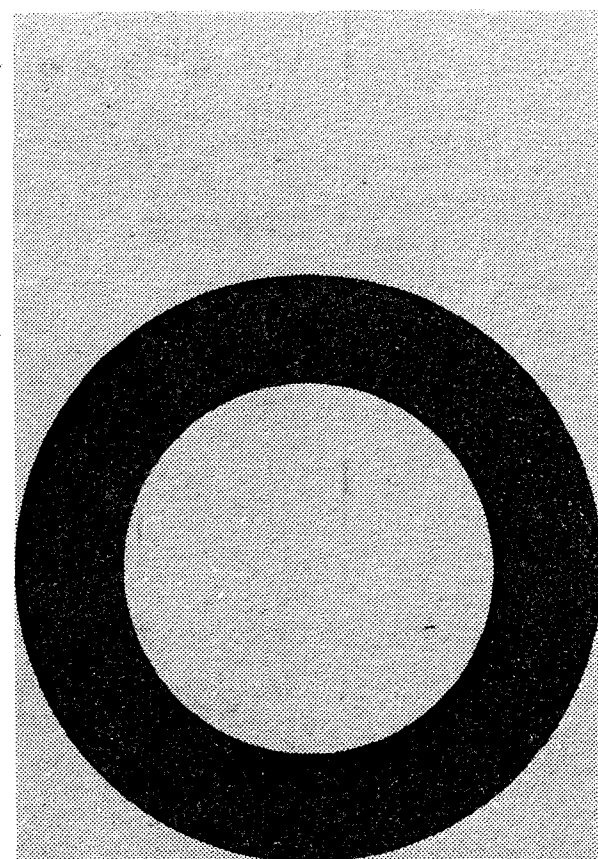
Art. 4110
1 par
bombažne
vezalke
črna, bela
60 cm

Art. 4111
1 par
bombažne
vezalke
rjava, bela
60 cm

Art. 4112
1 par
sintetične
vezalke
črna
70 cm

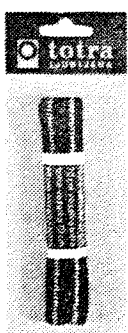
totra

L J U B L J A N A

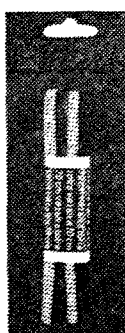
TOVARNA POZAMENTERIJE IN
IZDELKOV IZ PLASTIČNIH MAS
N. SOL. O.

61110 LJUBLJANA, TRPINČEVA 39

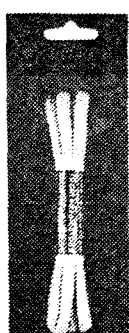
TELEFONI h. c. (061) 41-033
KOMERCIJALA POZAMENTERIJE 44-562
KOMERCIJALA PLASTIKE 312-823
RAČUN PRI SDK - DSSD 50103-607-71159
TOZD POZAMEN. IZDELKI 50103-601-24165
TOZD IZDEL. IZ PL. MAS 50103-601-24170
BRZOJAVKE TOTRA - LJUBLJANA
POŠTNI PREDAL LJ.-MOSTE 27
TELEX 31-595 YU TOTRA

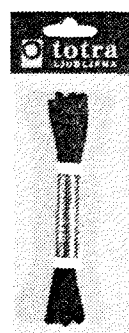
Art. 4114
1 par
sintetične
vezalke
črna, siva
70 cm

Art. 4115
1 par
sintetične
vezalke
rjava, drap
70 cm

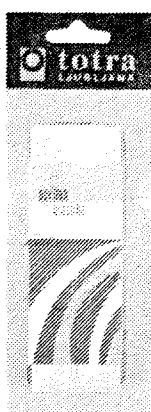
Art. 4118
1 par
bombažne
vezalke
drap
70 cm

Art. 4119
1 par
bombažne
vezalke
črna
60 cm

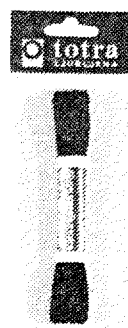
Art. 12
sintetično
vlakno
3 m

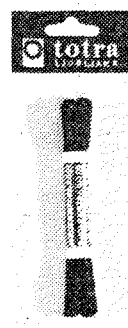
Art. 8
sintetično
vlakno
5 m

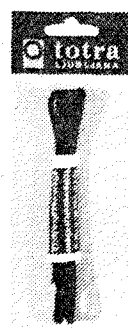
Art. 14
sintetično
vlakno
3 m

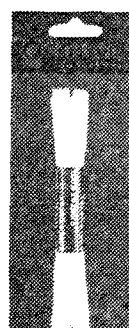
Art. 4120
1 par
bombažne
vezalke
črna
60 cm

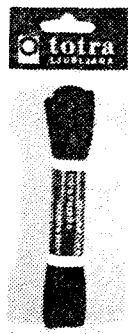
Art. 4122
1 par
bombažne
vezalke
rjava
60 cm

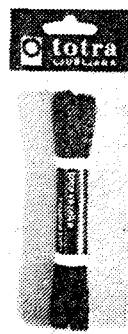
Art. 4123
1 par
bombažne
vezalke
črna
45 cm

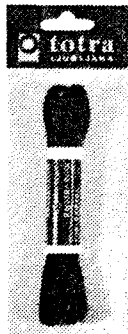
Art. 4125
1 par
bombažne
vezalke
bela
120 cm

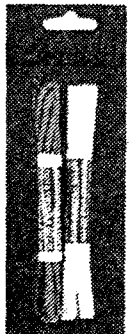
Art. 4126
1 par
bombažne
vezalke
črna
120 cm

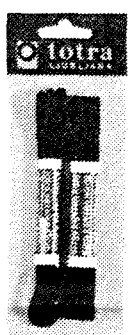
Art. 4128
1 par
bombažne
vezalke
rdeča
60 cm

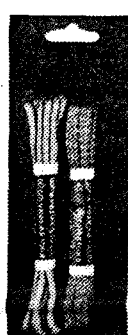
Art. 4141
1 par
bombažne
vezalke
črna
80 cm

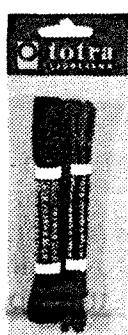
Art. 4150
2 para
bombažne
vezalke
modra, bela
60 cm

Art. 4152
2 para
bombažne
vezalke
črna
45, 60 cm

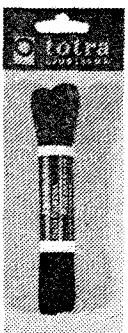
Art. 4154
2 para
bombažne
vezalke
drap
45, 60 cm

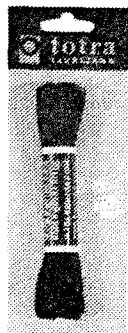
Art. 4155
2 para
bombažne
vezalke
modra
45, 60 cm

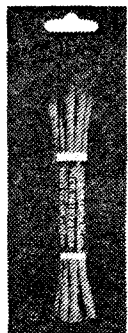
Art. 4156
2 para
bombažne
vezalke
črna
60 cm

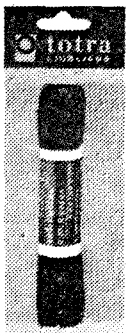
Art. 4129
1 par
bombažne
vezalke
teget
60 cm

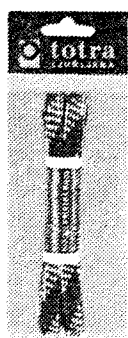
Art. 4130
1 par
bombažne
vezalke
črna
90 cm

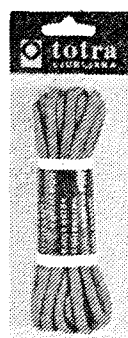
Art. 4133
1 par
bombažne
vezalke
drap
90 cm

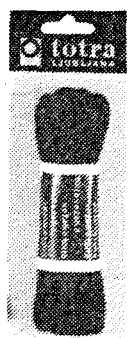
Art. 4135
1 par
bombažne
vezalke
zelena
160 cm

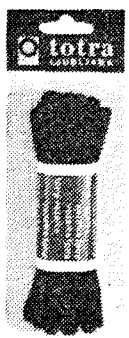
Art. 4136
1 par
bombažne
vezalke
karo
100 cm

Art. 4137
1 par
bombažne
vezalke
modra
150 cm

Art. 4138
1 par
bombažne
vezalke
rdeča
150 cm

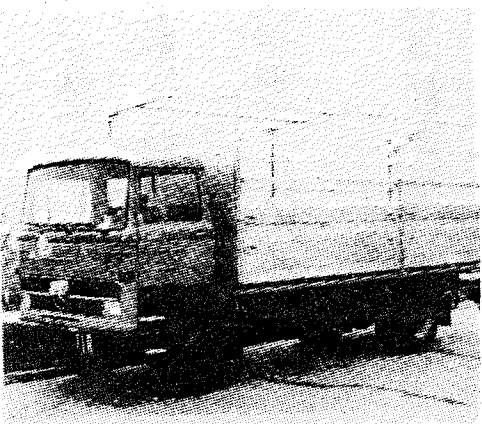

Art. 4139
1 par
bombažne
vezalke
črna
150 cm

AVTOSERVIS

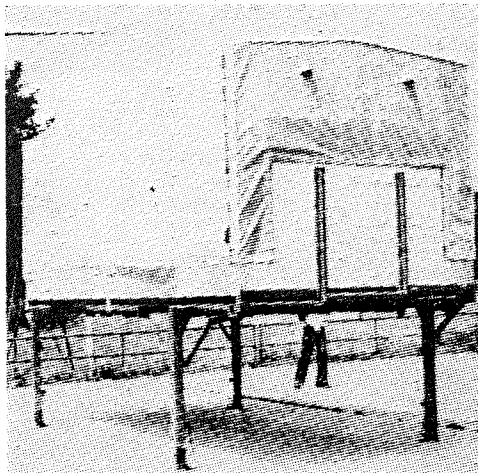
61230 DOMŽALE P. p. 74

TELEFON: 721-831, 721-829
ŽIRO RAČUN: 50120-601-30260

Paletna TIR nadgradnja na vozilu MB 1113 (1213)

opravljanje servisne usluge za vse vrste osebnih vozil v celoti opravlja popravila avtobusov in tovornih vozil izdeluje po lastnem patentu aluminijaste paletne TIR nadgradnje (tovorni zaboji, urgoni, menjalni kesoni) za vse vrste vozil in prikolic

Menjalni keson – uporaben tudi kot začasno skladišče

ZASTOPAMO TUJE PROIZVAJALCE

INVESTICIJSKE OPREME:

Stroji za: obdelavo kovin, gradbeništvo, kemično, farmacevtsko in prehrabeno industrijo; oprema: birotehnična, bančniška in za zaščito okolja.

REPRODUKCIJSKEGA MATERIALA:

Stroji za predelavo plastike, tekstilni stroji; pomožna sredstva za tekstilno in usnjarsko industrijo; utenzilije, tekstilne surovine, plastične mase, kemikalije in zaščitna sredstva za rastline.

PROIZVAJAMO IN KONFEKCIONIRAMO:

Proizvajamo pogonska jermena in konfekcioniramo transportne trakove.

ZASTOPSTVA • IZVOZ-UVOZ • SERVISI • KONSIGNACIJE • PROIZVODNJA 61000 Ljubljana • Einspielerjeva 6 • p. p. 98 • tel.: (061) 322-241 • tlix.: 31283, 31337 yu comerc

Konfekcija »KOMET«
Metlika - Slovenija

PARTIZANSKI TRG 5 — TELEFONI:
DIREKTOR (068) 77-147.
KOMERCIALA: (068) 77-194
TELEGRAM: KOMET METLIKA —
TEKOCI RAČUN: 52110 - 601 - 14013
PRI SDK CRNOMELJ

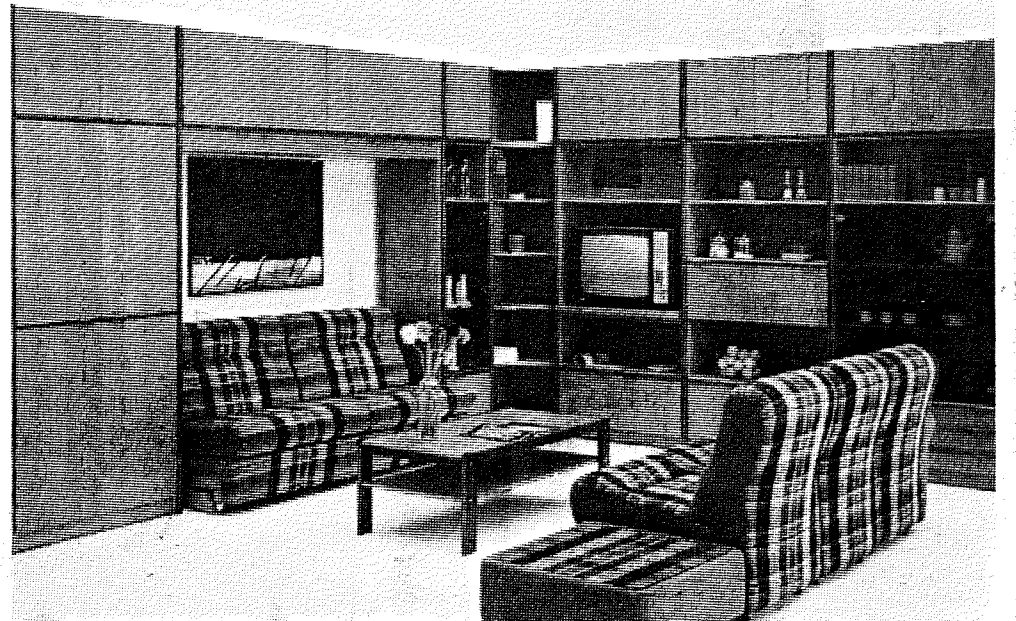
ISKRENO ČESTITAMO ZA DAN JLA — 22. DECEMBER VSEM PRIPADNIKOM JLA, TERITORIALNE OBRAMBE IN DELOVNIM LJUDEM Z ŽELJO, DA VARUJEJO PRIDOBITVE SOCIALISTIČNE JUGOSLAVIJE.

brest
cerknica

industrija pohištva Jugoslavija
telefon 061/791-200 telex 31-167

Katarina
WH

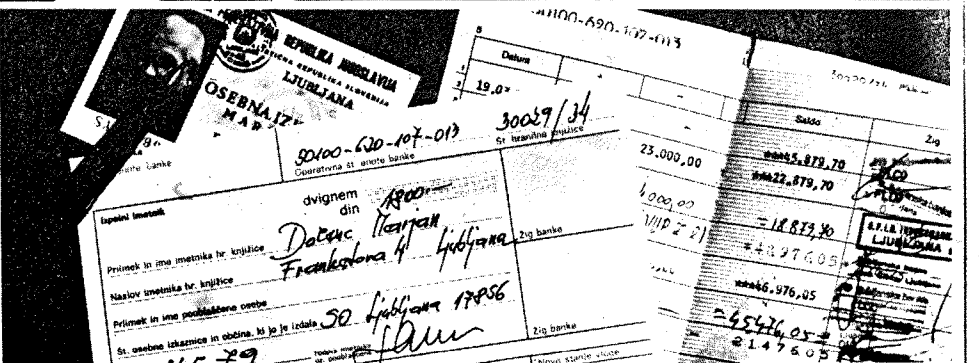

Izdelke si lahko ogledate in kupite v:

Salonu pohištva Brest Cerknica, v prodajalni Brest v Mariboru, Kneza Koclja 6

V vseh specializiranih trgovinah s pohištvom

Kaj se da narediti na tej strani bančnega okenca

na primer:

dvigniti denar na kakem manj prometnem mestu

Izplačila s hranilne knjižice Ljubljanske banke so poleg v enoti, ki je hranilno knjižico izdala (in kjer so neomejena do stanja 10,00 din) možna tudi v vseh enotah temeljnih bank združenih v Ljubljansko banko združeno banko, v vseh enotah drugih bank in na vseh poštah v SR Sloveniji in poštah na območju Reke, Šibenika in Novega Sada in sicer: do 4.000,00 din dnevno s hranilne

knjižice, ki se glasi na ime, do 1.000,00 din dnevno s hranilne knjižice, ki se glasi na prinašalca.

Če želi varčevalec v drugi enoti temeljne banke združene v Ljubljansko banko združeno banko ali druge banke dvigniti večjo vsoto, zahteva (v enotah drugih bank na svoje stroške) telefonsko ali telegrafsko preverjanje stanja njegove hranilne vloge.

ljubljanska banka

Združena banka, Ljubljana
n. sub. o.

SOCIALISTIČNA REPUBLIKA SLOVENIJA

SKUPŠČINA OBČINE
ČRNOMELJ

OBČINSKI ODBOR ZZB NOV
OBČINSKI ODBOR ZRVS
OBČINSKA KONFERENCA ZKS
OBČINSKA KONFERENCA SZDL
OBČINSKI SINDIKALNI SVET
OBČINSKA KONFERENCA ZSMS
IN DRUGE DRUŽBENOPOLITIČNE ORGANIZACIJE

**ČESTITAJO ZA DAN JLA – 22. DECEMBER VSEM PRIPADNIKOM JLA,
TERITORIALNE OBRAMBE IN NARODNE ZAŠČITE!**

paloma
sodobna
higiena

žepni robčki

sladkogorska

NAROČILNICA TV-15

Nepreklicno naročam
izvod(ov) knjige Veljka Kovačevića V OKOPIH ŠPANIJE po prodajni ceni 245 din.

IME IN PRIIMEK

TOČEN NASLOV

ŠT. OSEBNE IZKAZNICE

IZDANE OD

ZAPOSLEN(A) v

Knjigo bom plačal(a):

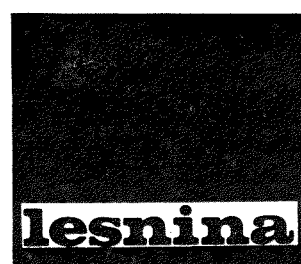
- po povzetju
- v dveh zaporednih mesečnih obrokih

Datum:

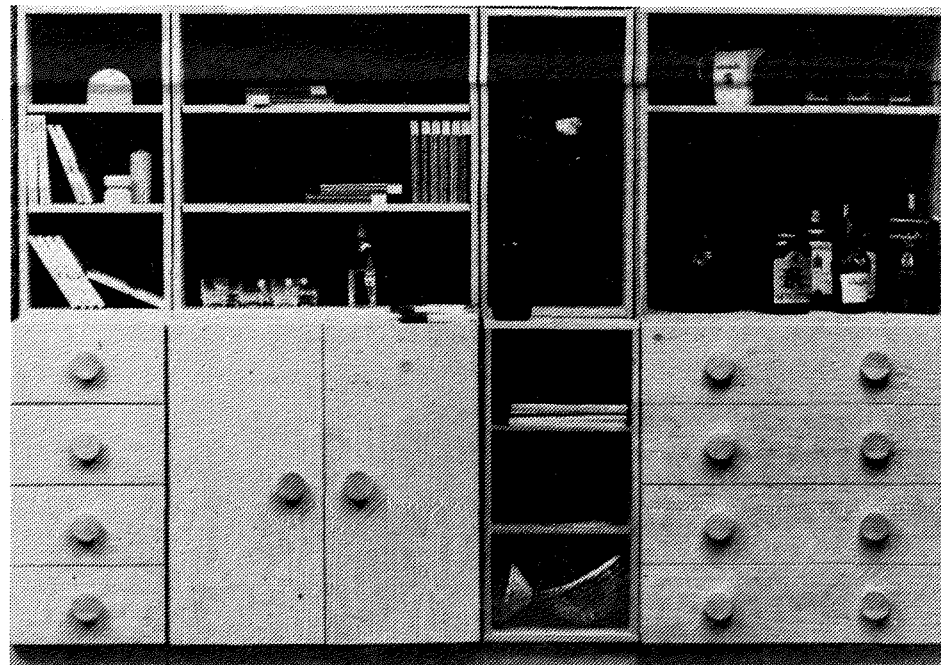
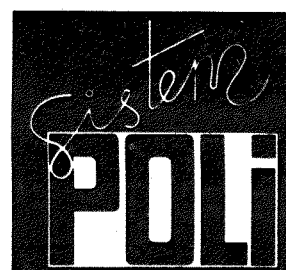
Podpis:

Naročniki TV-15 imajo 10% popust

Naročilnico pošljite na naslov:
PARTIZANSKA KNJIGA
TOZD Založba, b. o., Ljubljana,
Trg osvoboditve 13

sodobna oblika
enostavna montaža
toplina materiala
možnost dopolnjevanja in
kombiniranja

DO — PROIZVODNJA IN PRODAJA IGRAČ, KOVINSKIH IN PLASTIČNIH IZDELKOV

MEHANOIZOLNIKA n. sol. o.

66310 IZOLA • JUGOSLAVIJA TEL. H. C. 71-620 • TELEX 341-36 • BRZOJAV MEHANO-IZOLA • P. P. 83

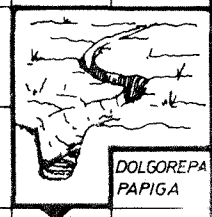
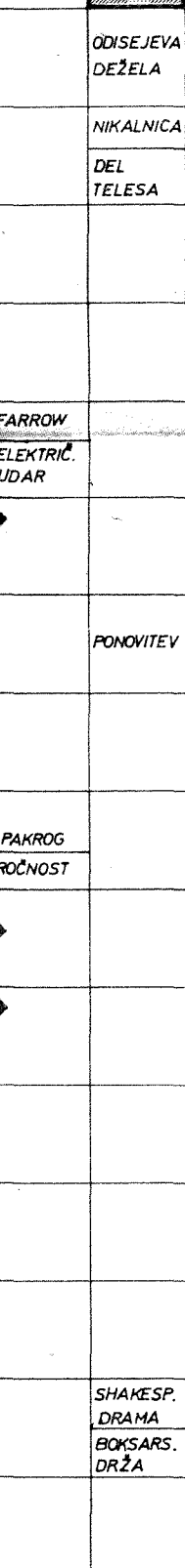
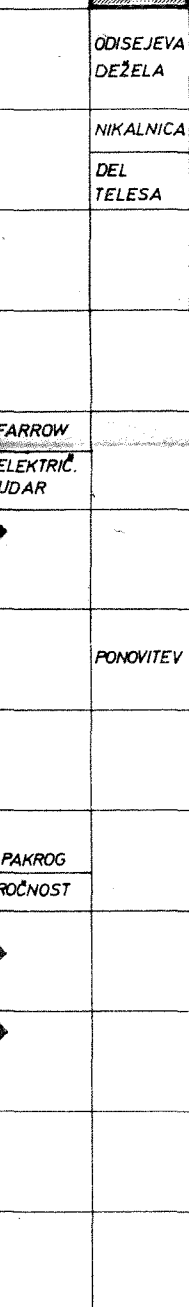
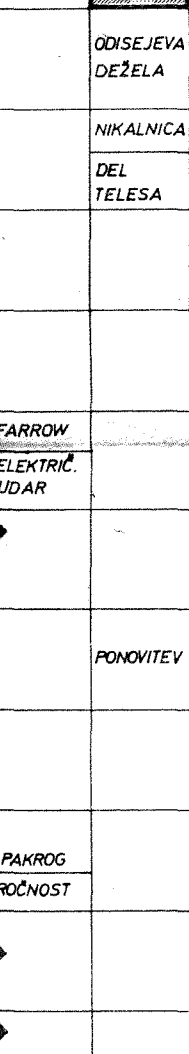
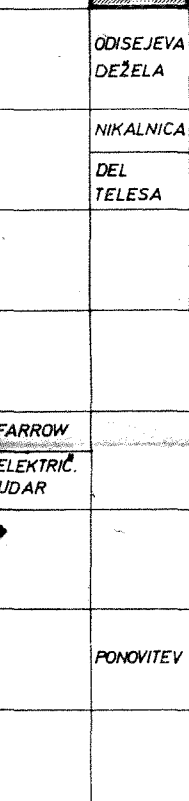
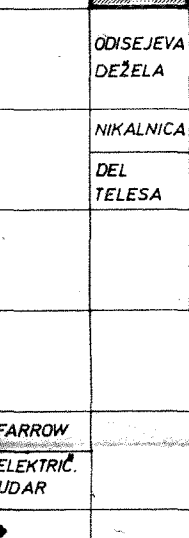
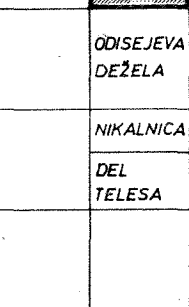
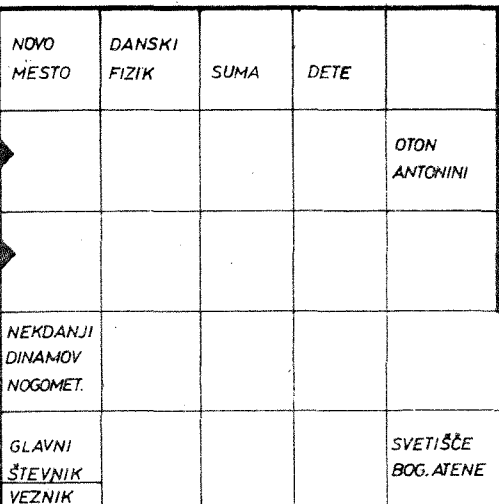
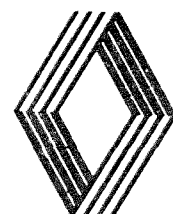
**ČESTITA VSEM PRIPADNIKOM OBOROŽENIH
SIL SFRJ, PRIPADNIKOM TERITORIALNE
OBRAMBE, CIVILNE ZAŠČITE, BORCEM IN
AKTIVISTOM OB 22. DECEMBRU – DNEVU JLA!**

Razpis nagradne križanke

Industrija motornih vozil »IMV« Novo mesto, ki ima v svojem proizvodnem programu gospodarska vozila, osebna vozila RENAULT in je ena največjih proizvajalk avtomobilskih prikolic na svetu – ADRIA –, poklanja našim bralcem letos že drugo nagradno križanko. Uredništvo, uprava TV-15 in bralci želijo IMV Novo mesto srečno in delovnih uspehov polno novo leto 1980! Rešitve te nagradne križanke pošljite na naslov: UPRAVA ČASOPISA TV-15, Miklošičeva 28, 61000 Ljubljana, najkasneje do 22. 1. 1980. Na kuverti levo spodaj napišite »križanka 808«.

Žreb bo zopet razdelil tri nagrade, tokrat iz poslovalnice Založbe BOREC na Starem trgu 15 v Ljubljani.

Mnogo uspeha in obilo sreče pri reševanju križanke vam želijo IMV Novo mesto, uredništvo in uprava TV-15.

Pošta

Lojzka Rape

Umrila je tovarišica Lojzka iz Podrečja pri Domžalah, stara 82 let. Že v začetku okupacije je vsa družina delala za OF. Dva sina je izgubila med partizani.

Boris Lenarčič

Novembra smo se na ljubljanskih Zalah poslovili od tovariša Borisa. Leta 1941 se je vključil v NOG, leta 1943 pa je odšel k partizanom. Dodelili so ga Gubčevi brigadi, kasneje je bil pri štabu 7. korpusa kot vodja orožarskih delavnic.

Ivan Sternad

Septembra smo se na ljubljanskih Zalah poslovili od predvojnega komunista, nosilca Spomenice 1941 in drugih visokih odlikovanj, upokojenega majorja milice tovariša Ivana iz Vižmarij v Ljubljani. Umril je star 71 let.

Franc Miklavčič

Rodil se je leta 1907 na Dolenjskem v Beli cerkvi. K partizanom je odšel leta 1944. Na zagorskem pokopališču smo ga pokopali novembra.

Pavel Lautner

Novembra je umrl dr. med. Pavel Lautner iz Loč pri Poljčanah. Star je bil sedemdeset let. Za zdravstveno delo med NOV je dobil priznanje OF.

Marija Mali

Na pokopališču na Vačah pri Litiji smo se septembra poslovili od partizanske matere, po domače Franceljčkove mame iz Kandrš, rojene leta 1897. V NOG je sodelovala od leta 1942. V njeni hiši so našli zatočišče borci in politični aktivisti NOB. Nudila jim je hrano, prala in šivala, po potrebi pa opravljala tudi kurirsko in obveševalno službo.

Jože Šmid

Septembra smo se na pokopališču v Selcih poslovili od tovariša Jožeta iz Češnjice 52. Rodil se je leta 1909 v Podlonku. Bil je aktiven udeleženec narodnoosvobodilne vojske od oktobra 1944 do osvoboditve.

Karel Feist

Oktobra smo ga pokopali na pokopališču v Štepanjskem naselju v Ljubljani. Rodil se je leta 1911 v Bijeļini v BiH. Leta 1943 je stopil v Šlandrovo brigado, kjer je ostal do osvoboditve. Odlikovan je bil z medaljo za hrabrost.

Janez Kralj-Marjan

Na pokopališču v Kovorju smo avgusta pokopali tovariša Janeza. Rodil se je leta 1919 na Brezjah. V juniju 1943 je postal borec Gorenjskega odreda. Določili so ga za kurirja partizanske bolnišnice. Za zasluge v NOB je bil odlikovan.

Drago Trebežnik-Zan

Rodil se je v Ljubljani leta 1917. Od septembra 1941 je bil vključen v OF. Januarja leta 1942 je odšel k partizanom, v četo tovariša Dakija na Kožljeku, nato je bil v Dolomitskem bataljonu, Cankarjevem odredu, komandir 1. čete 1. bataljona Jože Gregorčiča, namestnik komandirja Gradnikove brigade, komandir 2. čete 3. bataljona 4. SNOUB Matije Gubca, operativni oficir 5. SNOUB Ivana Cankarja. Bil je nosilec Spomenice 1941 in odlikovan s partizansko zvezdo 3. reda, ordenom za hrabrost in ordenom zasluge za narod. Avgusta smo ga pokopali na ljubljanskih Zalah.

Ana Babnik

Novembra je umrla partizanska mama Ana. Moža, sina in hčerko so ji odpeljali v taborišča, dva sina sta odšla k partizanom, eden je padel. Z najmlajšim sinom je pobegnila k partizanom. Bila je zaprta v litijskih zaporih. Po osvoboditvi se je vključila v družbenopolitične organizacije.

Vinko Logaj

Avgusta smo se na pokopališču na Zaslavski gori poslovili od tovariša Vinka iz Loga pri Mlinšah. Rodil se je leta 1907 v vasi Ravne pod Zaslavsko goro. Med vojno je opravljal naloge kurirja, obveščevalca in prevoznika. To delo je opravljal vse do osvoboditve.

Jože Jankovič

V 77. letu starosti je umrl tovariš Jože. Že prve dni okupacije se je priključil ilegalnemu delu OF. Pomladi leta 1942 mu je okupator preprečil odhod k partizanom. Odpeljali so ga v internacijo na Rabu. Po razpadu Italije se je vključil v 18. divizijo. Od leta 1951 se je posvetil raziskovalnemu delu v Kmetijskem inštitutu.

Frančiška Nolin

Mamo Francko smo avgusta pokopali na pokopališču v Domžalah. Stara je bila 87 let, doma iz Moravske doline. Vsa njena družina je od začetka okupacije delala za osvoboditev domovine. Sin ji je umrl v taborišču.

MALKA PETERNELJ-DARINKA

Prvega decembra je v Ajdovščini za srčno kapjo umrla borka in aktivistka Darinka, stara 57 let.

Doma je bila iz Zakriža nad Cerknom. Za OF je kot ilegalka začela v Cerknem delati aprila leta 1942. Bila je šivilja in prvi organizator NOB na cerkljanskem, krojač Jaka Štucin jo je vključil v delo. Njeno delo je postalo Italijanom sumljivo. Mater so ji poslali v internacijo v Italijo, Malka pa je decembra 1942 odšla iz Cerkna in se pridružila borcem Soškega odreda, katerih en bataljon se je tedaj zadrževal okrog Porezna. Z reorganizacijo partizanskih enot je bila marca 1943 v Severnoprimorskem odredu in od maja bolničarka v 1. bataljonu Gradnikove brigade. Tako je kot 21-letno dekle tedaj preživela hudo partizansko zimo in težke pohode Soškega in Severnoprimskega odreda, zatem pa še boje, ki jih je imela Gradnikova brigada vse do kapitulacije Italije septembra 1943. Ta veliki dogodek je bolničarka Darinka doživela v Novem mestu, kamor je med prvimi gradnikovci vkorakala 9. septembra, ko so zasedli železniško postajo.

Z Gradnikovo brigado se je po 20. septembru 1943 vrnila na Primorsko, doživela težko nemško ofenzivo na Nanosu in Pivki ter se za krajši čas z enotami umaknila na Notranjsko. Pol leta je nato preživela na Bazi 20. Julija 1944 je bila poklicana na terensko delo v cerkljanskobaški okraj, kjer je bila do januarja 1946. Zaradi bolezní so ji svetovali, da je odšla na Štajersko. Delo je našla v tekstilni tovarni v Mariboru. Z vso vnemo se je oprijela dela in je postala tudi vidna politična delavka. Nato je šla v šolo in se vrnila na Primorsko. Kot gospodinjska učiteljica se je zaposlila v Ajdovščini, kjer je bila okrog leta 1965 upokojena. Veliko je naredila predvsem za marksistično vzgojo mladih. Sama je postala član KP oktobra 1942. Imela je tudi oficirski čin.

Za svoje delo med NOB je dobila več odlikovanj: medaljo za hrabrost, medaljo zasluge za narod, odlikovanje OF, orden dela s srebrnim vencem, red zasluge za narod s srebrno zvezdo, odlikovanje za socializem in prostovoljno delo.

Soborcem in znancem bo Darinka ostala v trajnem spominu kot dobra tovarišica, požrtvovalna bolničarka, napredna prosvetna delavka, skrbna mati, komunist in zavedna Slovenka.

Ciril Zupanc

Obalna konerenca SZDL vabi

občane in goste s slovenske obale in s Tržaškega, iz Slovenije in hrvatske Istre, koder je bil po svojem delu znan primorski ribič in revolucionar Franc Štoka-Rado, da pridejo ob deseti obletnici njegove smrti na slovesno odkritje njegovega spomenika v Izoli.

Prireditve bo v soboto, 22. decembra 1979, ob 15.30 uri na Trgu JLA v Izoli.

Po odkritju spomenika še kratek kulturni spored.

Po slovesnosti in kulturnem programu pri spomeniku Francu Štoki v Kulturnem domu v Izoli bo slavnostna akademija v čast 22. decembra – dneva JLA in oboroženih sil SFRJ. Pripravila jo je občinska konferenca ZRVS. Obe prireditvi pa hkrati sodita tudi v sklop praznovanj letošnjih velikih jubilejev ZKJ – 60-letnice ustanovitve KPJ in SKOJ ter revolucionarnih sindikatov Jugoslavije.

Ribič, proletarec in revolucionar Franc Štoka-Rado s Kontovela pri Trstu je vse svoje borbene življenje posvetil boju za pravico delovnega človeka, za zmago nad fašizmom in za svobodo, za uresničitev programskih načel KP pred in med vojno ter ZK po njej vse do svoje prerane smrti. Zato je njegov lik svetel kamenček v mozaiku bogate zgodovine revolucionarnih 60 let ZKJ, spomenik v Izoli pa skromna oddolžitev njegovih soborcev in novih generacij Titove Jugoslavije. Skromna oddolžitev in hkrati še zadnje priznanje za veliki delež Franca Štoko v zmagoviti revoluciji in povojnih prizadevanjih za preobrazbo sveta na temeljih pridobitev NOB. Oddolžitev in priznanje tudi za delež v preobrazbi slovenske obale pri graditvi ribištva in slovenskega pomorskega gospodarstva nasploh.

Zato ste vsi, ki ste poznali Franca Štoko ali morda le slišali zanj in njegovo delo, za to priložnost pritrčno vabljeni v ribiško Izolo!

Pripravljalni odbor

Iščem naslov

Prosim borca, ki sta delovala v času NOB v obveščevalni 3. belokranjskega odreda-Žumberak, tovariša Lojzeta Ovna iz okolice Stične in tovariša Toneta Oskarja iz Primorske, prihajala sta k obveščevalki v vas Gabrje, da mi pošljeta svoj naslov. S tovarišem Lojzom Ovnom sva se srečala na proslavi v Ostrožnem pri Celju leta 1954.

Rozalija Škulj
68000 Novo mesto, Ljubljanska 14

Aktiv borcev delavcev železarjev

V petek, 21. decembra, bo v Kazini ali Domu Julke Pibernik na Javorniku letna seja aktivna ZZB NOV Železarne Jesenice. Na njej bo Tonček Dežman, predsednik odbora, poročal o delu v preteklem času in podal pregled o reševanju številnih nalog in vprašanj v okviru te borčevske organizacije v železarni. Predvsem so to: zdravstvena problematika borcev NOV, gojitev tradicij NOB, vzdrževanje spominskih obeležij in postavitev spomenika narodnim herojem železarjem, predstavitev termina vsakoletnega srečanja borcev NOV delavcev slovenskih železarn, o delavskem domu železarjev na Jesenicah, določitev novega datuma za spominsko svečanost ob smrti bataljona na Pokljuki, stanovanjski problematiki, in drugih problemih s katerimi se srečavajo borci NOV pri delu in vsakodnevem življenju. Za pripravo in izvedbo aktivna so zadolženi: Sušan Stare, Anton Dežman, Maks Klinar in Peter Žbontar.

Branko Blenkuš

Odkritje spomenika

Praznik ljudske obrambe in dan JLA bodo letos v Radovljici počastili še posebno slovesno. Osrednja slovesnost bo v soboto, 22. decembra, ob 10. uri pri vojašnici, ki jo bodo svečano poimenovali po narodnem heroju Antonu Dežmanu-Tončku, prvoborcu, udeležencu dražgoške bitke in generalu JLA, doma iz Lesc. Sočasno bodo odkrili tudi njegov doprni kip ob zgradbi vojašnice.

Slavnost bodo sklenili z vsakoletnimi vojaškimi svečanostmi s podelitvijo odlikovanj, drugih priznanj in nagrad zaslužnim starešinam in vojakom.

Popoldne bodo te svečanosti tudi v garniziji Bohinjska Bela, kjer bodo mladi vojaki opravili svečano zaobljubo.

JR

Obvestilo

Borce 7. SNOUB France Prešeren obveščamo, da bo proslava ob dnevu JLA v kasarni Staneta Žagarja v Kranju 22. decembra 1979 ob 9. uri in ne ob 10. uri, kot je napisano v vabilu. Do te spemembe je prišlo kasneje, zato prosimo borce, da se med seboj obvestijo.

Ivan Javor-Igor

Rabimo podatke

Viktor Pisnik, rojen 11. julija 1915, pripadnik 3. bataljona 3. brigade VDV, je padel 8. maja 1945 pri Barbari nad Oplotnico. Bil je poročen.

Ne vemo, kje je bil doma in kje živijo zdaj njegova žena in otroci. Komur je o tem kaj znano, prosimo, naj javi krajevni organizaciji ZZB NOV Oplotnica.

ZZB NOV Oplotnica

Ponoven poziv

Borce, pripadnike 1. primorskega partizanskega bataljona Simon Gregorčič, ponovno pozivamo, da izpolnijo že davno prejete vprašalnike in jih takoj odpošljejo na občinski odbor ZZB NOV Nova Gorica.

Domicilni odbor

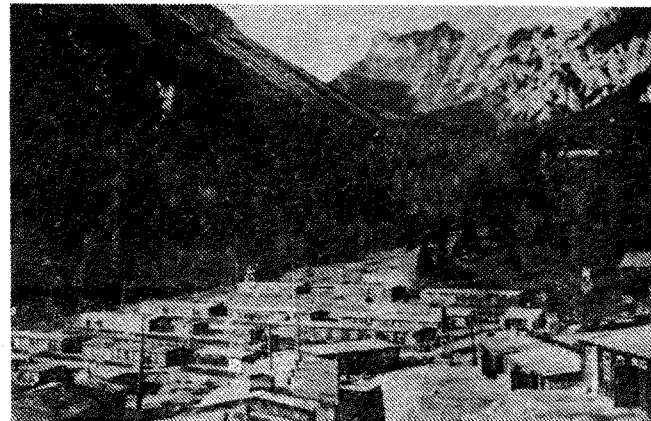
V spomin in opomin poznejšim rodovom

O knjigi Predor francoskega avtorja Andra Lakaza

Tudi Slovenci smo dobili knjigo Predor, ki jo je napisal Francoz Andre Lakaze. Najprej je bil interniran v Mauthausenu, nato pa so ga poslali na Ljubelj. Morda je prav zato knjiga toliko bolj zanimiva za nas, ker opisuje dogodke na Ljubelju, ko so interniranci kopali predor.

Ob zaključku pisec zagotavlja, da so vsi opisi resnični in tudi vse opisane osebe so živele, le da je nekaterim zaradi še živčih rodbin zamenjal imena.

Tudi sam sem bil interniranec, zato niti pomislil nisem, da bi bilo kaj neresničnega. Nisem književni kritik, zato ne vem, če bom prav izrazil to, kar me v knjigi moti. Na prvem mestu bi omenil glavnega junaka; opisan je kot lahkoživec, ki je vedno živel na račun drugih, opirajoč se na svojo lepoto, daleč od kakršnekoli ideologije. Moti me masovnost prostoških izrazov, ki sicer morda po mnenju pisca in prevajalca dvignejo vrednost knjige, jaz pa mislim nasprotno. Pa še

nekaj me zanima; zakaj ni nobenih ilustracij? Prevajalec bi jih gotovo lahko našel v Tržiču pri opisanem tovarišu Janku. Primerna bi bila tudi fotografija spomenika v Podljubelju, ki spominja na nekdanje taborišče. Mislim celo, da bi prevajalec lahko napisal dodatek z izjavami tovariša Janka, Bože in Janke, ki še vsi živijo, in tudi ostalih Tržičanov, ki so vedno pomagali internirancem. Morda bi lahko posneli kratkometražni film, kakor je na primer to že uspelo Jožetu Pogačniku o Begunjah. To bi bil spomin in opomin vsem poznejšim rodovom.

Joža Pretnar
kapetan bojne ladje v pok.
Povšetova 104/D, Ljubljana

»Na današnji dan«

Dolžnost odgovornih je, da so zgodovinski podatki pravilni

Že več let poslušam radijsko oddajo Na današnji dan. Zadnjič sem se zelo začudil, ko sem slišal, da je Levstikova brigada zavzela 3. decembra 1943 nemško-domobransko postojanko Velike Lašče. To nikakor ni res. Zgodovina bi morala biti bolj natančna. Postojanko Velike Lašče sta v zgoraj navedenem času zavzeli Šercerjeva brigada in del bataljona Tomšičeve brigade. Tudi to ni prav, da na spominskem obeležju v Velikih Laščah piše, da je postojanko zavzela Tomšičeva brigada.

Da bi potrdil pravilnost svojih podatkov, navajam nekaj udeležencev Šercerjeve brigade, ki so sodelovali pri zavzetju postojanke in mi lahko pritrdijo: Tone Vidmar-Luka, Dušan Gorkič, Milan Guček, Marija Kržišnik-Sonja, Avgust Kremžar, Jože Slejko, Vinko Kucler, Majda Ilaš, Rudi Frulan, Alojz Okorn-Polde, Avgust Grbec, Miroslav Zdešar-Mirko itd.

Mislim, da je dolžnost odbora Šercerjeve brigade, da podatke uredi v vseh arhivih, uredništvih in na obeležjih.

Ce želi kdo še kak podatek, naj se oglasi na naslov Miroslav Zdešar, Puterlejeva 45 Ljubljana.

Miroslav Zdešar, Ljubljana

9

(iz še neobjavljenega romana)

Ivan Jenko:

Spet sem bil sam

V bolnišnici sem bil devet dni. Desetega avgusta leta 1944 sem jo zapustil. Odnegli so mene in še druge štiri težke ranjence prek Prtovca, Jesenovca, Martinj vrha, Koprivnika in Blegoša ter Novakov v Cerkno. Skoraj na vseh poti ni bila mogoča vožnja s konjsko vprego. Šele tu v Cerknem sem zvedel, da nas bodo kot težke ranjence prepeljali na Notranjsko, od tam pa z ameriški avioni v južno Italijo v bolnišnice. V Cerknem je bilo zborna mesto za ranjence in za kompletno 31. divizijo, to je Prešernovo, Vojkovo in Gradnikovo brigado. Bilo je 14. avgusta popoldne, ko so v Cerkno pričele prihajati posamezne brigade in ranjenci iz bolnišnice Franja, ki so jih pripeljali na kmečkih vozovih. Proti večeru je divizija z ranjenci odšla na dolgo, utrujajočo in nevarno pot. Pri Želinu je kolona prebredla Idrijo in se strmo vzpela do Jagoršč, nadaljevala pot čez Sebrejsko planoto in po štirinajsturnem pohodu prišla na Vojsko. Tu smo en dan počivali. Nato smo odšli čez Mrzlo rupo na Otlico, kjer so se nam pridružili še ranjenci iz bolnišnice Pavla. Vseh ranjencev je bilo med 80 in 100. Na Otlici smo ostali dva dneva. Sedemnajstega avgusta zvečer smo odšli iz Otlice čez Podkraj, Bukovje, Studeno in Strmico do Ravbarkomande, kjer smo tik nad serpentinami Planina-Postojna prečkali cesto in železniško progo in nadaljevali pot do vasi Kozaršče v Loški dolini, kamor smo prispeli 19. avgusta popoldne. V noči med 31. avgustom in 1.

septembrom leta 1944 so na partizanskem letališču v Babnem polju na Notranjskem pristala tri ameriška transportna letala, ki so nas odpeljala v južno Italijo. Razmestili so nas po zavezniških vojaških bolnišnicah in domovih NOV in POJ v Bariju, Andrii, Altamuri, Grumi, Gravini, Trani.

Ko se je pripoved iztekla, smo bili zatopljeni vsak v svojo vojno preteklost. David je zapisal: »Zgodbo moram še enkrat slišati...« Bilo je že pozno zvečer. Poslovil sem se od prijateljev in odšel peš po praznih in stranskih ulicah proti domu. Spet sem bil sam s svojimi mislimi in v glavi mi je šumelo. Šele v posebnih razmerah, zlasti v usodnih časih, ob nepričakovanih dogodkih se nenadoma pokaže, kaj vse človek lahko prenese, naredi, ustvari... Le zakaj nas mora običajno, mirno življenje tako pogosto zvabiti v svoje negibne, mrtve rokave?...

Konec

Boris Mihail-Maj

2

Iz vojnih dni naše revolucije

Pet borcev tretjega bataljona 10. SNOUB
Ljubljanske je v Gorskem kotarju napadlo vlak

Ugibanje o namenu našega pohoda

Sprva je bila hoja lahkotna, čeprav je pod obutvijo ob vsakem koraku zacvilil zmrznjeni sneg, in je bila pot, zaradi vdrtin mulinih kopit, ki je dnevno nosila hrano na položaje zasede, precej slaba. Od prve požgane vasi naprej je kolona stopala v globoko zamrznjen nepregrazen sneg in ubrala krajšo bližnjico. V nekem kritju se je ustavila za odmor. Nekateri borci so prižgali »mahorke«, vsi pa so se med seboj tiho pomenkovali. Tudi tedaj komandant še ni hotel spregovoriti o cilju pohoda. Nekdo je bleknul, da gredo morda na Grobničko polje napast nemško letališče. To bi časovno odgovarjalo. Izenada je komandant smeje rekel: Fantje, gremo naprej, da ne zmrznemo, preden opravimo nalogo.

Nadaljnja pot je bila že bolj utrudljiva. Mraz je v višjih predelih pritisnil s tako silo, da je začelo ščipati tudi skozi volnene italijanske nogavice in se je okoli brade na oglavnici začel nabirati led. V nosnicah so pri vdihu začele ščegetati zmrznjene dlake, na nekatere dele uniform in delno zavitih mitraljezov pa se je začelo nabirati ivje.

Dasiravno so roke tičale v grobih volnenih rokavicah, darilu hrvaških mladink, so mitraljezci vse pogostejše premetavali orožje z rane na ramo, da bi premlele roke za kratek čas smuknile v nedrja plašče in se malo ogrele za naslednjo »izmeno«. Okvirji z municijo v notranjih žepih uniform in plašče so postajali vse težji.

Okoli ene ure zjutraj je kolona borcev, korakajoč po izhojeni stezi, prišla v bližino položajev vsakodnevnih zasede. Prav pod njimi je pustila za seboj na cesti stoječ uničen tank in se usmerila proti cestnemu križišču vrh prelaza, odkoder se je običajno ob jasnih dneh že videlo morje. Po krajšem predahu so nadaljevali pot po Luiziani naprej proti Škrebunjaku.

Onkraj Gornjega Jelenja nenadoma ni bilo več snega. Skupino je zajela gosta megla. Manj kot uro kasneje je komandant Ožbolt potkal na neka hišna vrata. Skozi sivino megle onkraj ceste so fantje zagledali svetlobo petrolejke, ki je silila mimo silhuete komandanta, stoječega med vrati. Hip za tem so se za njim zaprla vrata.

Borcem onstran ceste se je zdelo, da je komandant v hiši že celo večnost. Spet so ugibali, kam bodo udarili. Zdaj so se že vsi strinjali, da gredo nad nemško letališče na Grobničnem polju. Njegovo lego in posebnosti so vsi že več ali manj poznali, saj so v sestavu bojnih patrol bili že večkrat v njegovi bližini.

Konec polglasnemu govorjenju in ugibanju je napravil prihod komandanta v spremstvu nekega civila iz hiše. Ta moški srednjih let je bil vodič. Ob pozdravu v hrvaškem jeziku je stisnil vsakemu v roko kos kruha. Kos kruha, ki ga ni nihče videl že nekaj dni, kaj šele okusil!

Zdaj povečana kolona je zapustila Luizijano in se jela strmo spuščati v popolnoma neznan brezpotje v skalovju, ovitem v neprodno meglo.

Prej nadležnemu mrazu, ki je tostran Gornjega Jelenja nekoliko popustil, se je pridružila vsiljiva vlaga, ki je z znojenjem teles zaradi večjega napora v brezpotju postala še bolj neznosna. Prav zaradi tega v zgonjem delu spusta ni bilo nobenega počitka, kar bi le-ta lahko imel za posledico prehladitev borcev.

Pot se je nadaljevala brez besed. Vsak borec je bil zatopljen v svoje misli in s pogledom uprt v tovarišev hrbet. Niže ko se je spuščala kolonica, manj je bilo čutiti mraz v izpostavljenih dele obraza in orokavičene roke.

Zaradi goste megle se še vedno ni dalo ugotoviti smeri gibanja skupine. Pod nekim skalnim previsom se je kolona vendarle ustavila. Dovoljen je bil tudi prižig »cigarete«. Nekateri so natapavali kruh, ki jim ga je daroval vodič, ko se jim je pridružil. Kam sedaj, se je motalo v glavah tovarišev?...

Napad na vlak

Konec ugibanja je razblinila izjava komandanta Ožbolta, da bo skupina napadla in uničila vlak na progi Reka-Zlobin, po kateri Nemci oskrbujejo svoje in ustaške postojanke z živežem in bojnimi potrebščinami. Opisal nam je teren in posebnosti, ki jih bo potrebno upoštevati zaradi bližine sovražnih postojank in izredne komunikativnosti cestnega omrežja, ter s tem izredne možnosti za motorizirano intervencijo Nemcev.

Po daljšem motovljenju in iskanju se je kolona še v trdi temi pritihotapila v bližino ostrega ovinka železniške proge pod vasjo Plosna. Bila je zaukazana stroga tišina. Po kratkem zadnjem posvetu je komandant porazdelil puškomitraljezce tako, da je Legiša zasedel položaj na desni strani v smeri Reke, Skalja v sredini in Mihajl na levem krilu v smeri Zlobina. Skubic je ta čas podtaknil že pripravljeno mino pod levo tračnico in potegnil od nje kakšnih 8-10 metrov vrvice za poteg in sprožitev. Zaklon si je poiskal za dokaj veliko skalo ostrih oblik, da ga v času akcije, ali če mina ne bi eksplodirala, nihče ne bi mogel opaziti. Za osebno obrambo je imel pri sebi le revolver NF 9 mm in tri ali štiri ročne granate tipa Breda.

Vsa akcija je bila tako planirana, da bo najprej pod pogonskim kolesom lokomotive eksplodirala mina, nato pa bo komandantova italijanska brzostrelka z začetnim rafalom pognala v streljanje vse tri puškomitreljeze. Borisu je bilo ukazano, da odpre ogenj na lokomotivo, Egon Legiša, Lojze Skalja in komandant Ožbolt pa udarijo po službenem vozu in ostalih vagonih, pač tja, kjer se bo pojavil sovražni odpor. Za juriš na vlak, če do njega pride, naj bi uporabili poleg mitraljezov še ročne granate, ki jih je imel vsak po dve do tri.

Po razporeditvi puškomitraljezcev na ognjene položaje, oddaljene od proge vsega kakšnih petdeset metrov, so pripravili vse potrebno, da med samo akcijo ne bi prišlo s tehničnega vidika do česa nepredvidenega.

Med nekoliko napetim čakanjem in stopnjevanim ohlajanjem borcev zaradi mirovanja, ki je vse bolj rezalo v kosti skozi zelo ovlažene uniforme, se je pridružila še tista značilna notranja napetost, povezana s tesnobnim občutkom strahu in negotovosti, koliko bo na vlaku sovražnih vojakov, kako bodo reagirali ob eksploziji mine in ropotanju partizanskih puškomitraljezov.

Daniti se je začelo nekaj po sedmi uri. Sprva se je že v precej razredčeni megli pojavil nad položaji košček nebesne modrine, ki je obetal lepo vreme, nato pa so se začeli ostanki megle z vse večjo intenzivnostjo dnevne svetlobe izgubljati v nič.

S skrbno obrisanim orožjem na izbranih ognjenih položajih in pripravljeno municijo poleg sebe so borci očarani opazovali sončni vzhod tam daleč na odprtem morju onkraj reškega zaliva. Močna sončna svetloba je v hipu spremenila morsko gladino v čudovit srebrno se lesketajoči pladenj, da je vsa skupina ostrmela. Kaj takega v življenju še niso doživeli.

(Se nadaljuje)

Obrambna vzgoja na gimnaziji Ivana Cankarja v Ljubljani

Ne le dolžnost, ampak čast

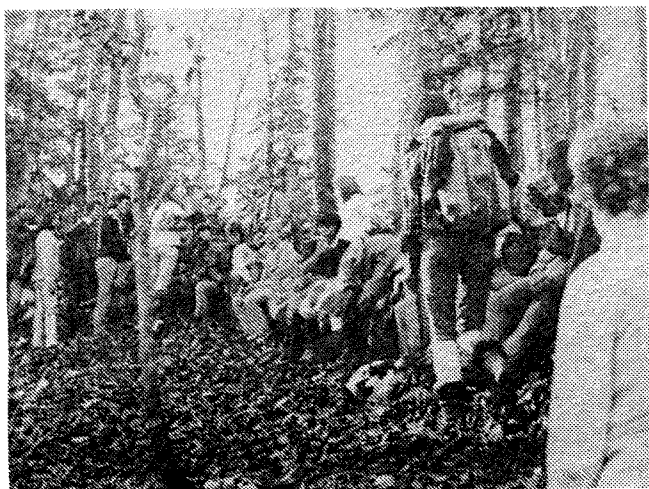
Vsi ljudje se rodijo svobodni in imajo enako dostojanstvo in pravice. Obdarjeni so z razumom in vestjo in bi morali ravnati drug z drugim kakor bratje; tako pravi prvi člen splošne deklaracije človekovih pravic in svoboščin. Toda povsod ni tako. Vojne in lakomnost imperialistov odjedajo ljudem pravico svobode naroda in svoboščin posameznika. Tu stopi v korak s pravico dolžnost državljanov, da brani svojo domovino, človeška dolžnost, da čuva svoje pridobitve.

Na gimnaziji Ivana Cankarja v Ljubljani poteka obrambna vzgoja že trideseto leto. Od začetnih težav, ko so imeli zelo malo pripomočkov, s katerimi so lahko ponazorili pouk, se je le-ta prebil na današnjo stopnjo razvoja. Imajo posebno predavalnico in kabinet z različnimi učnimi pripomočki in pomagali; od pušk, slik, modelov, plinskih mask in sanitetnega materiala do kar pestre zbirke vojaške literature, ki pa bolj služi predavateljem kot dijakom. Seveda je vse skupaj za zaklenjenimi rešetkastimi vrati, po zakonu pač.

Eden od predavateljev obrambne vzgoje na gimnaziji Ivana Cankarja je rezervni oficir Matija Pogorelec, obenem predsednik krajevne organizacije RVS Horjul in predsednik odbora za SLO. Pravi, da se z obrambno vzgojo ukvarja povsem ljubiteljsko. Z veseljem mi je odgovoril na nekaj vprašanj.

Kako je organizirana obrambna vzgoja na šoli, in če mi lahko v grobem okviru začrtate, kaj obsega?

Prvotno je bila obrambna vzgoja namenjena dijakom vseh štirih letnikov. Potem so jo kot učni predmet namenili tretjemu in četrtemu letniku, sedaj pa je obvezna za dijake prvih in drugih let-

Pohodna enota Cankarjev bataljon je ponosna na svojo letošnjo plaketo Jelenov žleb.

nikov. Tako teorija kot praksa sta vključeni v oba letnika. Najprej se dijaki seznani-jo z osnovami SLO, spoznajo, kaj je cilj naše obrambe, poglobljajo poznavanje NOB, srečajo se s pojmi civilna zaščita, narodna zaščita, teritorialne enote, JLA, tankovske enote itd. Pri praktičnem pouku pa spoznavajo osnovno orožje in vsi morajo streljati s puško 79.

Je kaka razlika med obrambno vzgojo fantov in obrambno vzgojo deklet?

Ne, nobene razlike ni, čeprav je še pred tremi leti bila. Danes pa zagovarjamo stališče, da mora prav tako znati fant obvezati rano, kot dekle prijeti za puško.

Kažejo dijaki zanimanje za obrambno vzgojo?

Veste, teorija se jim zdi dolgočasna in utrudljiva. Če pa jim daš puško v roke, to je zanje pravo veselje! Mislim, da jemljejo dijaki stvari zelo resno. To se zlasti odraža pri akcijah kot je bila NNNP ali ob organizaciji obrambnega

dneva. Doslej organiziramo obrambne dneve četrto leto. Šolo razdelimo na vojne formacije (oddelki, vodi, čete, bataljon). Učitelji se tega dne preimenujejo v komandante in komandirje pa tudi dijaki dobijo vsak svojo vlogo, kakor v vojski in prav tako zavzeto in odgovorno opravijo svoje dolžnosti.

Na šoli sestavljajo dijaki stalne ekipe v smislu obrambe in zaščite. Če pride do alarma, vsak ve, kje je njegovo mesto.

Morda še na kak drug način dopolnjujete obrambno vzgojo mimo rednega pouka?

Spomnim se, da smo obiskali kasarno v Pivki, kjer so se dijaki srečali z življenjem JLA in s takim orožjem, ki ga na šoli nimamo.

Včasih povabimo k našim učnim uram nekdanje udeležence NOB. Tudi letos spomladi so bili z nami, in sicer v Škofji Loki.

Lani smo v počastitev 30-letnice obrambne vzgoje priredili tekmovanje v okviru

šole. V republiškem merilu pa smo se s tremi ekipami udeležili tekmovanja na Golovcu.

Tu in tam organiziramo kako predavanje tudi za profesorje.

Nikakor ne smem pozabiti na obrambni krožek oziroma pohodno enoto Cankarjev bataljon, ki deluje že peto leto. K življenju jo je spravil tukajšnji ravnatelj Miloš Poljanšek in je zanjo odgovoren.

Slišala sem, da je predsedstvo občinskega odbora ZZB NOV Ribnica na razširjeni seji decembra letos sprejelo sklep, da vaši pohodni enoti podelijo plaketo Jelenov žleb. Od kod taka odločitev? So vaši pohodniki plaketo zaslužili?

Plaketo že imamo v rokah in ponosni smo nanjo, predvsem zato, ker je to plačilo za res vestne pohodnike. Ne samo na področju prenašanja tradicij, aktivni in uspešni so tudi pri obrambni vzgoji. Plaketa Jelenov žleb nas bo spominjala na veliko borbo 26. marca 1943, na veliko zmago partizanskih enot nad sovražnikom. Pohodno enoto sestavlja približno 60 dijakov iz vseh letnikov gimnazije. Letno organizirajo deset pohodov po partizanskih poteh. Prav včeraj so se vrnili z dvodnevnega pohoda iz Glazute v Loškem potoku. Prepeščili so 30 kilometrov.

V čem je smisel pohodne enote?

Fantje in dekleta bodo znali stopiti po vojaško in premagati večje napore. Če bi tem dijakom dali orožje, vem, da bi bila v nekaj dneh vojska pripravljena. In to je naš cilj.

Kaj pa je sploh namen obrambne vzgoje v šoli in kaj bi želeli doseči?

Poudaril bi predvsem ideologijo. Glavno je, da ima dijak obrambno vzgojo rad. Saj ne gre le za učni predmet. Govorimo o vzgoji mladega rodu. Doraščajočemu mladeniču ali mladenki naj pomeni obramba domovine čast, ne le dolžnost. Res pa je, da lahko prav skozi ta učni predmet dijak vzljubi ali dobi odpor do obrambe in vsega, kar je s tem v zvezi. Tu se že rojevajo obrambni poklici. In ne nazadnje, mlad človek mora vedeti, kaj pomeni, da »gre zares«, sprejeti mora odgovornost, ukaz in nič ga ne sme zbegati.

Kako boste letos počastili dan JLA?

Kakor vsako leto bomo tudi letos priredili v avli šole fotografsko razstavo.

Živa Drole

Domovina sta tudi moj dedek in babica

Moj dedek je bil partizan. Tovariši so mu rekli Joža. V sebi nosi polno spominov na vojne dni. Všeč mi je, če mi jih večkrat pripoveduje. Babica je bila zaprta v Begunjah. Od tam so jo odpeljali v Nemčijo.

MAJA

Dedek je postal partizan že v prvem letu vojne. Domov se je vrnil šele ob osvoboditvi.

ALEKSANDRA

Moja babica je bila skojevka. Pravi, da je bilo najlepše takrat, ko so partizani prikorakali v vas. Peli so partizanske pesmi in vsi ljudje so jih navdušeno pozdravljali. Bil je maj 1945.

TOMAŽ

Moje dedka so sovražniki ubili v kočevskih gozdovih. Bil je pogumen partizan.

BOGDAN

Moj ati ni poznal svojega očeta. Umrl je v taborišču. V sobi visi na steni spomenica, spomin na dedka.

BORIS

Dedek in babica živita v Drenovcu v Beli krajini. Dedek je bil med partizani. Ko je nekoč prišel v domačo vas, so ga ujeli in ga zaprli v Karlovcu. Pobegnil je iz zapora. Tudi babica je bila pogumna. Ves čas je pomagala partizanom.

ALENKA

Moja babica živi v vasi pod Kozaro. Kadar jo obiščem, mi pripoveduje, kako so se ljudje na Kozari borili za svobodo.

SENAD

Dedek je sodeloval v decembrski vstaji. Sovražniki so ga odgnali v Begunje in ga ustrelili kot talca. Babica je ostala sama z otroki. Pomagala je partizanom. Ko mi pripoveduje o dedku, ima solzne oči.

JANJA

Moj dedek je bil kurir. Na pot je moral v vsakem vremenu. Ko je nekoč s tovariši prišel v zasedo, so ga ranili, pa jim je ušel. Med napadom na kurirsko taborišče je bil spet ranjen. Sovražniki so ga odpeljali v Begunje in potem v nemško taborišče. Danes je moj dedek invalid.

BOŠTJAN

Moja babica je nosila partizanom hrano. V gozdu je večkrat srečala sovražno patroljo. Vedno se je pravočasno umaknila.

ROBI

V nemškem taborišču je bil moj dedek. Trpljenje v njem mu je načelo zdravje. Zdaj dedka nimam več.

ALENKA

Babica je med vojno izgubila štiri brate. Mlajši fantje so jim rekli. Alojz je bil prva žrtev upora v našem kraju.

ALEKSANDRA

Moj dedek je bil kurir. Pošto je prenašal s Karavank na Mežakljo. Najtežji je bil prehod čez Savo in železniško progo. Tam stoji danes spomenik kot spomin na hude dni.

RAJKO

Ponosni smo na naše dedke in babice, ki so tudi del naše domovine. Zapis o njih so kratki. Vsakega posebej bi lahko zaokrožili v samostojno zgodbo in jo vtakli v našo zgodovino.

Učenci novinarskega krožka
OŠ 16. december, Mojstrana

Čvrsta JLA – jamstvo miru in svobode

Bliža se slovesen dan naše armade. Kot vsako leto se tudi letos povsod že pripravljajo, da bi bil ta dan čim bolj prazničen. Z vseh vojašnic se bodo v vetru vile zastave. Z visokih oken bo gledalo mlado cvetje v pozdrav plovci in vojakom. Iz grl bo spet odmevalo petje. Dvaindvajseti december, to je vaš praznik, Titova armada, vaši koraki odmevajo, vas spremlja partizanska koračnica.

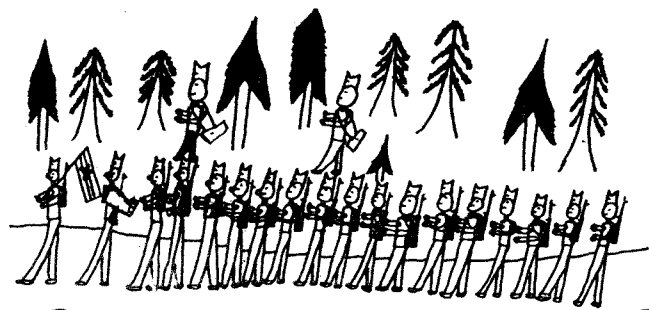
Dvaindvajsetega decembra praznujemo zato, ker je ta dan določil vrhovni komandant za dan narodne armije. Leta 1941 se je iz partizanske vojske izvila prva proletarska brigada.

Jugoslovanska armada. To je skupna oborožena sila vseh naših narodov, oziroma

vseh delovnih občanov naše republike Jugoslavije. Sestavljajo jo enote kopenske vojske, mornarice in letalstva.

Vsako leto je na tisoče pro-

slav v vojašnicah po vseh krajih naše domovine. V Beogradu je tega dne najbolj slovesno, saj se proslave v glavnem mestu udeleži naš vrhovni komandant tovariš

Osnova naše današnje armade; partizani se vračajo iz gozdov.
Zoran Cverfer
2. razred, OŠ Stanice

Tito. Kako ponosni smo nanj. »Naša armada je dobro pripravljena. Ne čaka na vojno, da bi šele takrat storila kaj za ljudstvo,« pravi tovariš Tito. Naši vojaki se udeležujejo pri gradnji cest in mostov, pomagajo pri elementarnih nesrečah, povsod so prvi in tudi najbolj požrtvovalni. V naši armadi se mladi fantje izpopolnjujejo v svojih poklicih. Lahko se izučijo za voznike, radiotelegrafiste, minerje, zidarje, kuharje in prometnike.

Kako toplo nam v mladih prsih bije srce za našo armado, ki čuva naše meje.

LILJANA POLJANŠEK, 7.
c razred
OŠ Stane Žagar, Kranj

Voščilo

Vsem v uredništvu kot tudi vsem bralcem
TV-15 ob dnevu JLA iskreno čestitamo!

Učenci in učitelji
osnovne šole Vas-Fara

POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POG

Sadovi življenja skozi čas

Nova Gorica, Delpinova 64. V deževnem in neprijaznem zimskem dnevu izginja lepota primorskega mesta. Vrata, ki se nam odpro pri Gradnikovi v zadnjem nadstropju stanovanjskega bloka, nudijo prijazno zavetje. Slike, fotografije in še vrsta spominkov že na prvi pogled pripovedujejo zgodbo bogatih in delovnih let.

Več kot pol življenja je Vladimir Gradnik preživel daleč od svoje rodne Primorske. »Deset let dlje bom živel, če se vrnem tja, kjer me vsak kamenček spominja na otroštvo,« sem si dejal, ko sem se odločal, da se iz Zagreba kot upokojenec preselim v Novo Gorico. Tu sem našel mir med zelenjem in med pticami.

Rodil se je v Medani v goriških Brdih. Oče Tolminec in mati Furlanka sta imela deset otrok. Zopet slišim staro zgodbo o majhni kmetiji, revščini in pomanjkanju. Kljub temu so se vsi spravili v svet, kakor je kdo vedel in znal. Vladimir je obiskoval slovensko gimnazijo v Gorici in bil med prvimi dijaki te goriške slovenske šole. Danes je od njegove generacije dijakov le še malo živih. Vendar je njihova dejavnost vse prej kot upokojska. Na »stare goriške študente« nas opozori že droben napis na doprskih kipih slavnih primorskih mož, ki so razvrščeni vzdolž glavne novogoriške ulice.

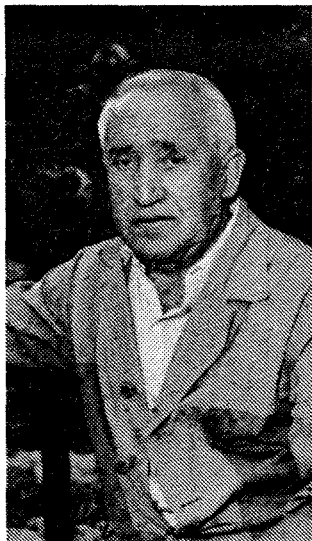
»Stari goriški študentje smo pravzaprav vsi tisti, ki smo še za časa Avstroogrške obiskovali nemško in slovensko gimnazijo v Gorici. Vsi imamo po osemdeset in več let. Ker smo bili dolga leta razkropljeni od Trsta pa do Beograda, smo se na stara leta zbrali na Goriškem v Klubu starih goriških študentov.

Mlade generacije niso poznale mnogih zaslužnih mož, ki so se že pred desetletji bojevali za pravice primorskih Slovencev. Začeli smo razmišljati, kako bi najbolje nakazali pot do njih; ne le mladim, ampak tudi slučaj-

nemu popotniku, ki ga zanese pot tod mimo.

Njihova aktivnost je segla čez okvire Nove Gorice. Bili so pobudniki in organizatorji za postavitve že desetih doprskih kipov na Erjavčevi ulici v Novi Gorici in 30 spominskih obeležij zaslužnim možem na literarnem in političnem polju v okoliških krajih.

Toda dejavnost Vladimirja Gradnika ni osredotočena le na delo v klubu. O pestrosti njegovega dela govori pogled na skrbno zložene rokopise spominov niz prve sve-

tovne vojne, iz bojov za severno mejo in drugih. Njegova je tudi knjiga »Krvavo Posočje«, ki je izšla lansko leto v sodelovanju založbe Lipa in Založništva tržaškega tiska. Zadnji rokopisi, ki po urejenosti izdajajo red in discipliniranost starega vojaka, govorijo o prispevku primorskih rojakov v bojih Slovencev za severno mejo. »Te spomine sem začel pisati iz jeze, ker sem nekje prebral, da so v bojih za severno mejo sodelovali tudi Primorci. Teh tudi pa je bilo kar 800!« Po mizi ležijo natančno izrisane skice vojaških položajev Meistrovih borcev na Koroškem, fotografije vojakov, statistični pregledi in tudi zapisi o delovanju prostovoljcev za severno mejo po končanih bojih. Sicer pa je Vladimir Gradnik vojak od glave do pete. Že v starojugoslovanski vojski je postal major. Končal je vojaško

akademijo, konjeniško šolo, višjo vojaško akademijo, generalštabno pripravo in vrsto tečajev (od aviačnih do mornariških in gospodarskih). Žal pa mu vse pridobljene vojaške veščine niso pomagale v trenutku, ko se je začela druga svetovna vojna. Bil je zaveden Jugoslovane, vedel je, kako bi bilo treba braniti domovino, ali kako bi se bilo treba po vojaško vsaj dostojno boriti, čeprav je poznal slabo pripravljenost starojugoslovanske vojske.

Generali so bežali s fronte, vojska ni vedela kam, Vladimir Gradnik je bil med tistimi, ki so še v zadnjih trenutkih skušali storiti nemogoče. »Od Skopja do Mladenovca pod Beogradom smo se bojevali z Nemci...«

Vojno je preživel v vojnem ujetništvu. Šel je skozi enajst taborišč od Nemčije do Francije, Italije, Avstrije in Poljske. »Tisoč petsto kilometrov sem prepešal ob končani vojni iz Poljske do Holandije. Dolga je bila pot do doma.«

Kako naj se konča neka tako bogata vojaška kariera, če ne po vojaško? Vladimir Gradnik je bil tudi po vojni v novi domovini vse do upokojitve leta 1956 aktiven v vrstah naše ljudske armade. Bil je profesor na višjih vojaških šolah (tudi na vojaški akademiji v Beogradu) in organizator oficirskih šol.

Upokojeni polkovnik Jugoslovanske ljudske armade se ne da kar tako potisniti v brezvetrje pokojja. Kljub osemdesetim letom mu beseda teče izborna. Le tu in tam se vrine srbohrvaški izraz, pač ostanek dolgoletnega službovanja v armadi.

Jahalne palice, obešene na steno, spominjajo na strumne vojaške konje, oljne podobe vojaškega tabora in jezdecev ob njih pripovedujejo o slavnih bitkah. Odbrani koščki vinske trte na omarah pa kot bi simbolizirali rodno primorsko grudo.

Živa Drole
Bojana Žokalj-Jesih

Prihaja dedek Mraz...

Bodo v letošnjem mednarodnem letu otroka darila dedka Mraza po vrednosti enaka za vse otroke? Do zdaj ni bilo tako. Nekateri otroke je dedek Mraz obdaroval bogateje, drugi so dobivali samo simbolična darila. To je naše najmlajše žalostilo in jih sililo k razmišljanju. Kaže, da tudi letos ne bo nič drugače, čeprav so se družbenopolitične organizacije Osijeka zavzele za enakovredna darila za vse otroke. Že sedaj se govori, da se bodo v mestu pojavili bogati in siromašni darovalci, odvisno od moči delovne organizacije, v kateri so zaposleni starši.

Nekje bodo darila vredna 300, drugje tudi 500 dinarjev, medtem ko bodo darila za socialno ogrožene otroke, za otroke, katerih starši delajo v tujini, pa za otroke nezaposlenih staršev simbolična, saj zveza društev »Naši otroci« nima dovolj sredstev za to, da bi na dan otroške radosti poslala bogatejšega dedka Mraza. **Ce se borimo proti socialni neenakosti v družbi nasploh, zakaj ne bi te neenakosti onemogočili že na pragu življenja vsakega otroka. Družbenopolitične organizacije so začele akcijo, ki bi ne smela biti v delovnih organizacijah samo registrirana, marveč bi jo morali tudi sprejeti, izenačiti vrede in zmanjšati razlike med otroki, ki so vsako leto vse bolj vidne.**

VJESNIK - 6. decembra 1979

Jugoslavija v malem

Fadil Tupo iz Bugojna v SR Bosni in Hercegovini:

»Prišel sem iz mesta, ki je nekoliko večje od Ptuja. Čeprav sem tukaj šele tretji dan, mi je že všeč. Našel sem veliko prijateljev iz različnih republik. Res je, kot je večkrat slišati, da je vsaka vojaška enota Jugoslavija v malem. **Pravo bratstvo in prijateljstvo vla-**

Fadil Tupo iz Bugojna v Bosni

data med nami. To niso le besede, spoznal sem, da je to res. Najtežje je pač prve dni, dokler se ne privadiš, in če v teh dneh najdeš prijatelja, je vse skupaj lažje. Vsak prosti čas izkoristiš za pogovore, tako da ne misliš več toliko na domače, na poslovljni večer, na prijatelje, dekleta in rodni kraj. Pa kaj češ, vse bo kmalu minilo.«

TEDNIK - 13. december 1979

Dražje do Bleda kot do Pariza

Pred temi prazniki je bilo naše dnevno časopisje prepolno raznovrstnih in mnogo obetajočih oglasov, v katerih so bili naši državljani vabljeni, da »prijetno prežive praznike«. Seveda je bilo tu mnogo aranžmajev za razne turistične kraje v naši deželi kakor tudi oglasi,

v katerih so izletnike vabili na večdnevna potovanja v tujino.

Morda kljub vsemu v tem ne bi bilo nič posebnega, saj smo že prej prebirali takšne in podobne oglase v naših časnikih, če tokrat ne bi šlo za zelo velike (in težko razumljive) razlike v cenah.

Tako je, na primer, petdnevno bivanje na Bledu, z avtobusnim prevozom, stalo 2250 dinarjev. Za isti čas bivanja v Mataruški Banji je bilo treba odšteti 1850 dinarjev (spet potovanje z avtobusom). Medtem ko je bilo petdnevno bivanje v Parizu, z letalskim prevozom, ponujeno za okoli 3000 dinarjev ali le nekaj malo dražje kot bivanje na Bledu, na primer! Vendar: če računamo oddaljenost pa razlike v ceni med avtobusnim in letalskim prevozom, vidimo, da je ceneje oditi v Pariz kot na Bled! Prav tako je zanimivo, da pot v Budimpešto in na Dunaj (spet z avtobusom) stane samo 100 dinarjev več kot aranžma za Mataruško banjo, medtem ko je petdnevni turistični aranžma za Solun, Delfe in Atene samo za 280 dinarjev dražji!

Pa se potem čudimo, zakaj naši ljudje raje potujejo v tujino...

DUGA - 8. decembra 1979

Delavec in pekel

Delavci še naprej stopajo v ogenj. V zvojniški opekarni se je pokvarila peč za pečenje opek. Strokovnjaki podjetja, ki je to peče namestila, so sprejeli popravilo pod pogojem, da peč ugasnejo. Tako bi se proizvodnja ustavila skoraj za dva tedna. Vodilni opekarnar so reagirali hitro in odločno. Nabavili so azbestno obleko: izbrali delavca, ki mu je ustrezala velikost neizgorljivega oblčila, in tako se je Sima Stanojević znašel v ognju, segretem do 800° C.

V tem peklu je delal nekaj ur, vse dokler ni prinesel ven nekaj sto obrušnih opek. Če bi v tem času, ko je delal, zmanjkalo elektrike in bi se ustavili ventilatorji - bi vse to lahko dobilo tragične razsežnosti. **Tako je Sima končal delo in privarčeval tovarni približno okoli 200 milijonov starih dinarjev. Peč ni ugasnila, Sima je preživel, ni prejel niti skromne nagrade, a zjutraj se je javil na delo kot običajno.**

NIN - 2. decembra 1979

Bolni rojaki

Ocenjujoč sklepe sestankov in vedno pogostejše naslove v časnikih itd., se zdi, da je konec z našimi dosedanjimi iluzijami o krepki in čvrsti sorti rojakov (vseh naših narodov in narodnosti), o dinarski rasi, zdravi kot dren. Konec je, konec!

Zdaj svoje stvarne in navidezne bolezni bolehamo v takšnih količinah izgubljenega časa, kot da tekmujejo, kdo bo izostanke z dela zaradi bolezni - samo v prvi polovici letošnjega leta - bolje predstavil v tisočih letih. Da ne govorimo o izgubljenem narodnem dohodku.

Razumno je torej predpostaviti, da bomo, če nadaljujemo s takšno stopnjo rasti izostankov s prizorišča dela, z odločitvijo (pa tudi dobrohotnostjo) zdravnika, v naslednjem stoletju kaj hitro dočakali dan, ko ne bo nikogar več na delu.

VJESNIK - 11. decembra 1979

Kje ste strokovnjaki?

Po nekaterih podatkih dela v Sloveniji 300 kmetijskih strokovnjakov z visoko izobrazbo. Vemo pa, da ima vsaka večja tovarna več strokovnega kadra. Da ne govorimo, s kakšnimi težavami se ubadajo naše kmetijske organizacije, ko želijo zaposliti ekonomiste, pravnike...

Danes iz kmetijstva bolj bežijo strokovnjaki kot pa mladi s svojih kmetij. Nič kaj pozitiven zgled, kajne?

KMEČKI GLAS - 12. decembra 1979

POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POG

POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POG